Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראָשען

הײַנט 16 זײַטען.

נייער פאלקסבלאט

Nr. 222/1517 | Łódź, Piątek 21 września 1928 r. | זעקסטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, ז תשרי תרפ"ט | Nr. 222/1517

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

BIELIZNA

nie podlega wahaniom kapryśnej mody, toteż winna odpowiadać następującym wymaganiom:

- odznaczać się jaknajwiększą trwałością
- nie tracić swej olśniewającej bieli po praniu
- zachować niezmiennie miękki, jedwabisty dotyk

i dlatego właśnie

należy kupować na bieliznę tylko NAJLEPSZE tkaniny — gdyż jednorazowy większy wydatek wielokrotnie się opłaci w szczególności gatunek

„WIDZEWSKA O. K."

który nawet przy bieliźnie stołowej przewyższa jakością i wyglądem towary lniane.

(Marka fabryczna)

„Widzewska Manufaktura" Sp. Akc.
w Łodzi.

אכטונג פראווינץ!!! אכטונג לאדז!!!

מיר האבען ערעפענט אונזער פאבריקס=לאגער אויף

Nowomiejska 15 „GENTLEMAN"

און בעזיצען אויף לאגער אלער ארט באטען, קאלאשען און שניעגאלוצעס הורט און דעטייל

אלע ארט פארבען, גרויסען און נייעסטע פאסאנען אויף גוטע בעדינגונגען צו פאבריקס=פרייזען. דער לאגער איז פערזעהן מיט'ן גרעסטען אסארטימענט. אונזער פירמע, וועלכע עקזיסטירט פון פאר'ן קריג איז שוין גוט בערימט פון איהרע אויסארבייטונגען. סאלידע און רעעלע בעהאנדלונג און פינקטליכע אויספירונג פון בעשטעלונגען. קומט איבערצייגט אייך! די איינציגע קוועלע ביליג, רעעל און גוט:

מיט אכטונג „GENTLEMAN„ נאוואמיעסקא 15.

געדענקט דעם אלט=בעקאנטען אדרעס

מ. קאפעלושניק קאנסטאנטינער 8

גרויסער אויסוואהל פון מענער=היט

CASINO

היינט פרעמיערע! פייערליכע ערעפנונג פון הערבסט-סעזאן! היינט פרעמיערע!

גרויסע זיטען-דראמע, וואס אילוסטרירט די געשיכטע פון א פרוי, וועלכע איז דורכ'ן אומעט פון לעבען געשטויסען געווארען צו עראטישע אוואנטורעס און פערשידענע פאסירונגען

„דאס פאר=פאלק" (MAŁŻEŃSTWO)

— אין די — הויפטראלען: **BRYGIDA HELM i GUSTAW DIESL** — אין די — הויפטראלען:

מענער

וועלכע ליבען אין דער פרוי די אונשולד און ריינקייט,
וועלכע שטרעבען אין איהר צו זעהען א קירטיזאנע,
וועמען עס רייצט איהר סובטעלקייט,
וועלכע שטרעבען, אז די פרוי זאל שפילען א גאנצע גאמע געפיהלען און שטימונגען

דאס אלעס קענט איהר געפינען אין דעם שפילען פון דער אונפערגלייכליכער B YGIDA HELM

אנהויב 4.30 נאכמיטאג. — ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאנטאר. — אנהויב 4.30 נאכמיטאג.

די בעוואוסטע יודישע

שאקאלאדע=פאבריק אין לאדז „ZŁOTY RAJ"

אינהאבער: **ש. האלפערן.**
ווינשט די נעהרמע קונדשאפט — א
גמר חתימה טובה און א זיס יאהר

פערקויפס-שטעלען: וסכאדניא 50, צעגעלניאנא 26 און זאווארזקא 11.

בעקאנטמאכונג.

איך מאך בעקאנט די געעהרטע קונדשאפט, דאס איך בין צוריקגעקומען פון אויסלאנד וואו איך האב מיך פערזעהען מיט די נייעסטע

הערבסט= און ווינטער=מאדעלען

פאר מיין שוין גוט=רענאמירטען הערען=שניידער=אטעליער

H. Milner מיט אכטונג

Piotrkowska 38, Tel. 19-95.

בעמערקונג: כ'בעזיץ שוין אויף לאגער די נייעסטע אינלענדישע און אויסלענדישע סחורות ווי אויך א גרויסער אויסוואהל פון פערשידענע פעלץ-ווארען.

א גמר חתימה טובה

ווינשט אלע טעאטער=בעזוכער, ארטיסטען, פריינד און בעקאנטע

די דירעקציע
פון יודישען טעאטער אין לאדז.

גמר כתיבה וחתימה טובה

אלע קאנסומענטען אויך אפנעהמער, ווינשט
די פערטרעטונג פון פירמע יאפאנטשיק

DOM HANDLOWY
LEON PRĀGA
Łódź, Sienkiewicza 25.

וויכטיג פאר אלע!

אין דעם מאדערן-איינגעארדנטען שיך=געשעפט

ד. וועקסלער, גלובנא 9

איז צו די בעפארשטעהענדע ימים=טובים צוגעגרייט א גרויסער אויסוואהל פון פערשידענע געווארן

הערען,
דאמען,
קינדער=שיך

ווי אויך אלע ארט הויז=שיך. גוטע בעדינונג. — רעעלע בעהאנדלונג — מעסיגע פרייזען.

קומט און איבערצייגט אייך!

D. Weksler, 9 Główna 9.

אתרוגים מובחרים לולבים והדסים

במקח השוה, הורט און ענצעל פון טריעסט אויס צו בעקומען — ביי —

יעקב אהרן יאנאווסקי

וסכאדניא 6, אין שיך געוועלב.

פיליע 1: נאוואמיעסקא 6, ביי בראטשקאווסקי, אין געוועלב; פיליע 2: נאוואמיעסקא 8, ביי צווילינג, אין געוועלב; פיליע 3: נאוואמיעסקא 10, ביי ווינער, אין געוועלב.

בעמערקונג: זונטאג א גאנצען טאג און אלע טאג נאך 7 א נאכט וסכאדניא 6, אין שיך-געוועלב, ביי יאנאווסקי.

מודעה מהראבינאט

צו דער יודישער בעפעלקערונג פון ווילקער ראיאן!

אזוי ווי ביי דעם שחט=הויז פון עופות, פעטריקאווער 176 שטעהט א פרוי, וואס רעדט אפ יעדען, וואס טראגט אריין צו שעכטען און זאגט, אז זי איז מכלומרשט די שוחט'ין און וואוינט פעטריקאווער 192 און פון היינט אן שעכט מען ביי איהר אין דער וואוינונג, ע"כ זענען מיר מזהיר, אז ווער עס וועט שעכטען פעטריקאווער 192, אדער ביי אנדערע ווינקעל-שוחטים, איז די שחיטה נבילה וטריפה און א שאלה אויף די כלים, נאר מען זאל שעכטען פעטריק ווער 176, אין שחט-הויז, וואו מען שעכט דארט א גאנצען טאג, וואס דאס איז תחת השגחת הראבינאט פון 6 פריה ביז 12 מיטאג שעכט דער שוחט ר' פישל האללע, וועלכער וואוינט אויף פאלנאצנא 11.

ראבינאט דפה.

מודעה ואזהרה גדולה מהראבינאט.

מיר זענען שטענדיג שטרענג מזה"ר, עס זאל קיין שום יוד נישט לאזען שעכטען ביי קיין ווינקעל-שוחט, ווייל ע"פ דין איז זייער שחיטה נבלה וטרפה, בפרט יעצט, אין די הייליגע טעג, דארף מען זיך אפהיטען פון מאכלות אסורות, זאל מען נור שעכטען ביי די שוחטים, וועלכע זענען בהשגחת הראבינאט, אין די אפענע שחט=הייזער, זיי וועלען זיין אפען מוצש"ק, די נאכט פון ערב יו"כ פון 7 אווענד ביז זונטאג, 10 א זייגער פריה.

לאדזער ראבינאט.

בעמערקונג: די ערטער פון די שחט-הייזער: וואלבארסקא 8, וסכאדניא 50, יוליוש 38, גרינער מארק 9, אלעקסאנדראווסקא 6 און זאכאדניא 58.

1020

מודעה ואזהרה גדולה

צו דער יודישער בעפעלקערונג פון גייערס ראיאן

אזוי ווי די גענזלערס פון גייערס ראיאן פערקויפען געשחט'ענע גענז אין די יאטקעס, וועלכע דארפען זיך אונבעדינגט געפינען אונטער דער השגחה פון ראבינאט, על כן זענען מיר שטרענג מזהיר, אז מ'זאל נור קויפען ביי דעם, וועלכער האט א הכשר פון ראבינאט, וואס מ'בעקומט בחנם און דער, וועלכער בעזיצט נישט קיין הכשר, זענען די עופות בחשש נבלה וטריפה און א שאלה אויף די כלים.

דער ראבינאט דפה. 998

מודעה מהראבינאט.

די יאטקע פון פינטשא פוקס, רזשגאווסקא 74 איז בחשש טריפות און נישט געטרייבערט, זאל מען דארט נישט קויפען אלס כשר.

אין די יאטקעס פון גייערס ראיאן ברויך מען אכטונג געבען ביים קויפען גע'שחט'ענע גענז, אז די גאנז זאל האבען א בלאמבע „כשר לאדז".

לאדז.ר ראבינאט.

אתרוגים מובחרים לולבים והדסים

במקח השוה אין הורט און ענצעל

שוין צו בעקומען ביי

עמנואל קאפעל.ש

פלאץ וואלנאשטשי 10 (נייע שטאדט).

אתרוגים

מובחרים לולבים והדסים במקח השוה
הורט און ענצעל צו בעקומען ביי

וואלף קופערבערג, בזשעזשינער 2

אויך זונטאג ביי קופערבערג, פולנאצנא 23, פראנט 2 שטאק

הזכרה.

זונטאג, דעם 23 סעפטעמבער 1928, 10 א זייגער אין דער פריה צו דער ערשטער שמערצליכער יאהרצייט נאך מיין ליבען זוהן, אונזער ליבען ברודער און שוואגער

נ"ע

מנחם מענדל ראבינאוויטש

וועט אויפ'ן היגען בית-החיים פארקומען א הזכרה, צו וועלכער אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען איינגעלאדען.

די פאמיליע.

אונזערע פריינד די פאמיליע

מ. טארנאווסקי

ווינשען מיר א געזונד און גליקליך יאהר.

וו. נייהויז און פאמיליע

Dr. A. Gibiański

POWRÓCIŁ.

Dr. Józef MAKOWSKI

סינדער=קראנקהייטען

GŁÓWNA 62
tel. 50-02

צוריקגעקעהרט

פּראָקלאַמירט אַן אַלגעמיינעם טעקסטיל=אַרבּייטער=שטרייק.

אַרבּייטס-אינספּעקטאָר אַנערקענט די שטראָף-טאַבּעלען פאַר אונגעזעצליך.

(2) נעכטען האָט דער אויספיהרונגס־קאָמיטעט פון די קלאַסען־פעראיינען פון די אַרבּייטער אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע פּראָקלאַמירט אַ שטרייק פון די טעקסטיל־אַרבּייטער, וואָס זאָל זיך אָנהויבען היינט פרייטאָג אין אַלע פאַבּריקען, אַלס פּראָטעסט געגען די שטראָף־טאַבּעלען. גלייכצייטיג חעט דער שטרייק אויך זיין אַנ׳אַקציע צו דערהאַלטען די אַרויסגעשטעלטע הוספה־פאָדערונגען פון 20 פּראָצענט און אַנד.

* * *

נאָך דער קאָנפערענץ פון וואָיעוואָדע מיט די פאָרשטעהער פון כ.ד. און „פּראַצאַ" האָט דער וואָיעוואָדע איינגעלאַדען צו זיך די פאָרשטעהער פון קלאַסען־פעראיין וואַלטשאַק און רעפּ. שטשערקאָווסקי. דער וואָיעוואָדע האָט אָנגעוויזען, אַז די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָבּען צו פריה אָנגעהויבען צו פּראָטעסטירען געגען דעם אַרויסהענגען פון די שטראָף־טאַבּעלען, ווייל די ראָזיגע טאַבּעלען נעהען אַריין אין קראַפט ערשט 12 טעג נאָכדעם, ווי זיי ווערען אַרויסגעהאָנגען, דער וואָיעוואָדע האָט ערקלערט, אַז ער האָט איבּערגעגעבּען דעם אַרבּייטס־אינספּעקטאָר נאָכצוקאָנטראָלירען גענוי די שטראָף־טאַבּעלען פון די פאַבּריקאַנטען, צי זיי זענען אין הסכם מיט׳ן געזעץ. דערוויל האָט דער וואָיעוואָדע פאָרגעלעגט די אַרבּייטער־דעלעגאַטען, אַז זיי זאָלען אָפּהאַלטען פון שטרייק די אַרבּייטער ביז אַ רעציויע פון אַרבּייטס־אינספּעקטאָר.

* * *

דער אַרבּייטס־אינספּעקטאָר, וועלכער האָט בּע טראַכט די שטראָף־טאַבּעלען, איז געקומען צום אויספיהר, אַז איינינע פונקטען פון די שטראָף – טאַבּעלען און דעם נייעם אַר־בּייטס – רעגולאַמין שטעהען אין סתירה צו דער פעראָרדנונג פון מלוכה־פּרעזירענט פון 16 מערץ 1928, געדרוקט אין נומער 35 פון „דז. אוסטאַוו".

* * *

פון וואַרשאָ איז מען מודיע, אַז פּרעמיער בּאַרטעל האָט נעכטען קאָנפערירט מיט׳ן אינערן־מיניסטער און אַרבּייטס־מיניסטער וועגען דער שטרייק־סכנה אין לאָדז.

* * *

שפּעט בּיינאַכט האָט זיך דער אַרבּייטס־אינ־ספּעקטאָר געוואָנדען צו די פערוואַלטונגען פון די טעקסטיל־אַרבּייטער־פעראיינען וועגען אָפּרופען דאָס פּראָקלאַמירען אויף היינט אַ שטרייק, ווייל עס איז אָנערקענט געוואָרען, אַז איינינע פונקטען פון דער שטראָף־טאַבּעלע דאַרפען אָפּגעשאַפט ווערען.

די פאָרשטעהער פון די פּראָפ. טעקסטיל־אַרבּייטער־פעראיינען האָבּען ערקלערט, אַז אַזוי ווי זיי שטעהען אויפ׳ן שטאַנדפּונקט, אַז די שטראָף־טאַבּעלען דאַרפען אינגאַנצען אָפּגעשאַפט ווערען. דעריבּער וועלען זיי דעם שטרייק נישט אָפּרופען, בּיז די פאָדערונג וועט נישט דערגרייכט ווערען. אַגב איז דער שטרייק, אויך שוין פּראָקלאַמירט וועגען די הוספה־פאָדערונגען. וועגען וועלכער די פאַבּריקאַנטען דאַרפען אונטערהאַנדלען מיט די אַר־בּייטער־פעראיינען.

אַ הפקרה אין די פּויליש-דייטשע האַנדעלס=אונטערהאַנדלונגען.

וואַרשאַ, 20. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָר־רעספּאָנדענט). די יוסטיץ־קאָמיסיע, וועלכע האָט זיך בּעשעפטיגט מיט דער קאָלאָניזירונגס־פּראַגע האָט פערענדיגט די ערשטע פאַזע פון איהרע אַר־בּייטען און זי גרייט איצט צו מאַטעריאַלען פאַר דער ווייטערדיגער אַרבּייט.

די ראָזיגע קאָמיסיע וועט זיך ווידער צוזאַ־מענקומען דעם 18 אָקטאָבּער.

די קוילען־קאָמיסיע האָט אויך איבּערגעריסען איהרע אַרבּייטען בּיז צום 13 אָקטאָבּער, ווייל די מיטגלידער פון בּיידע צדדים פאָהרען אָפּ קיין לאָנדאָן, וואו עס קומען פאָר בּעראַטונגען מיט די ענגלישע קוילען־מאַגנאַטען וועגען רעגו־לירען דעם אָפּזאַץ־מאַרק פון דער קוילען־אינ־דוסטריע, און וועגען שאַפען אַנ׳איינהייטליכען פּרייז־טאַריף.

די צאָל־קאָמיסיע האָט אויך איבּערגעריסען איהרע זיצונגען אויף עטליכע טעג. ש.

לאָדזער נייעס.

אַנשטאָט אַרבּייטער=הייזער-קאַזאַרמעס.

(—) ווי מיר דערוויסען זיך איז די פּראַגע וועגען דעם אַז אויף קאָנסטאַנטינער פּאָלעסיע זאָל מען אָפּשטעלען דאָס בּויען די אַרבּייטער־הייזער און דער גאַנצער שטח ערד זאָל אָפּגעגעבּען ווערען דעם קריגס־מיניסטעריום אויף בּויען קאַזאַרמעס, געוואָרען זעהר אַקטועל.

נעכטען האָט וועגען דעם ענין געווײלט אין לאָדז אַ דעלעגאַציע פון הויכע מיליטער־לייט, וועלכע האָבּען גענוי אויסגעפאָרשט די טעריטאָריע און וועגען פון דער אינספּעקציע געבּליבּען צופרידען.

לויט דעם נייעם פּראָיעקט זאָלען די איצט עקזיס־טירענדע קאַזאַרמעס אָפּגעגעבּען ווערען פאַר פּרי־וואַט־וואוינונגען און אויף דער קאָנסטאַנטינער פּאָ־לעסיע זאָלען אויסגעבּויט ווערען אַלע קאַזאַרמעס אויף איין אָרט.

לויט אַלע וואַהרשיינליכקייטען וועט דער פּראָ־יעקט אָנגענומען ווערען, ווייל שוין היינט האָט מען רעדוצירט די אַרבּייטס־צייט און מ׳האָט אויפ־געהערט אַרבּייטען איבּערשעה׳ן און די צאָהל אַר־בּייטער וועט אויך רעדוצירט ווערען.

היינטיגע ערעפנונג פון ווינטער=סעזאָן אין יודישען טעאַטער.

היינט קומט פאָר אין „פילהאַרמאָניע" די ער־עפנונג פון ווינטער־סעזאָן פון יודישען טעאַטער. דער צוזאַמענשטעל פון נייעם אַנסאַמבּעל בּעווייזט, אַז די דירעקציע הויבּט אָן זיך ערנסטער בּעציהען צו איהרע אויפגאַבּען.

די טרופּע, וועלכע האָט בּיז איצט פּערמאַנענט זעהר שוואַכע אַרטיסטישע קרעפטען, איז איצט פאַרשטאַרקט געוואָרען דורך אַזעלכע אַרטיסטען, ווי: בּעני אַדלער, ראַבּינאָוויטש, בּראָנעצקי, פרוי בּאָריסאָוואַ, ראַקאָוו, פרוי נערה, און אויך דור האַמבּורגער פון פאָריגען אַנסאַמבּעל.

די מוזיקאַלישע לייטונג איז ווייטער איבּערגע־געבּען געוואָרען דעם טאַלאַנטפולען דיריגענט ל. זעלמאַן, וועלכען מען קאָן בּיי אונז אין שטאָט נאָך פון זיינע מוזיקאַלישע לייסטונגען אין דער גע־זעלשאַפט „האַרפע".

אַ חוץ דעם ליגט איצט די דירעקציע אין די הענד פון די גענויטע טעאַטער־דירעקטאָרען: א. קאָמפּאַניעץ און אַ. בּעזמאַן.

דאָס אַלץ גיט מעגליכקייטען צו האָפען, אַז דער ווינטער־סעזאָן וועט אַריינבּרענגען אַ נייעם שטראָם לעבּען אין יודישען טעאַטער.

די היינטיגע ערעפנונג וועט טראָגען אַ פייערליכען כאַראַקטער. עס וועלען, פאַר דער פאָר־שטעלונג, אַרויסטרעטען מיט רעדעס, וועגען יודיש־טעאַטער, רעד. לאַזאַר פוקס און רעד. פון טעאַ־טער־לעקסיקאָן ז. זילבּערצווייג.

געשפּילט ווערט יעקב גאָרדינס לעבּענס־בּילד „שלמה חכם".

די היינטיגע פּרעמיערע ווערט אויך ווידער־האָלט מאָרגען שבת אָוונד. מאָרגען בּייטאָג ווערט געשפּילט „פרוי, מענש, טייוועל".

אין אַלע פאָרשטעלונגען בּעטייליגט זיך דער גאַנצער אַנסאַמבּל.

מעלדונגען.

פון יודישען פאָלקס = אוניווערזיטעט

(שענקעוויטשאַ 3/5.

מאָרגען שבת דעם 22 סעפּטעמבּער, פּינקט־ליך 8 אָוונד קומט פאָר דער 2טער רעפעראַט פון יודישען פאָלקס־אוניווערזיטעט פון ה׳ דר. א. טאַרטאַקאָווער א.ה.ט. „די ענטוויקלונגס־טענדענ־צען פון דער יודישער קאָאָפּעראַציע".

העבּרעאישע אָוונד=קורסען „התחיה" צעגעלניאַנאַ 75 אין „יבנה".

די לייטונג פון די העבּרעאישע אָוונט־קורסען „התחיה", מאַכט בּעקאַנט, אַז אין קורצען הויבּען זיך שוין אָן די לימודים אין אַלע העבּרעאישע גרופּען, ווי אויך אין דער גרופּע פאַר ענגליש. איינשרייבּונגען אין אַלע גרופּען ווערען נאָך אָנגע־נומען טעגליך 7—9 אין קאַנצעלאַריע פון דער שולע „יבנה" צעגעלניאַנאַ 75.

הסתדרות „צעירי=מזרחי" בלודז.

במוצש"ק, 22|9, בשעה 8 בערב תתקיים באולמנו אספת־חברים בהשתתפות טובי חברינו. על הפרק שאלות אקטואליות.

החברים מתבקשים לבוא בדיוק נמרץ.

קאָמוניקאַט.

אכטונג מענער מאַגאַזין אַרבּייטער.

שבת, ה. 22 סעפּטעמבּער, 10 פריה קומט פאָר אין פעראיינס־לאָקאַל, קאָנסטאַנטינער 26 אַ פערזאַמלונג פון מענער־מאַגאַזין־פאַך אויפ׳. טאָג־אָרדנונג: לוין־אַקציע. אַלע מענער־מאַגאַזין־אַרבּיי־טער דאַרפען אונבּעדינגט קומען. 1078

די פאַך־קאָמיסיע פון מענער־מאַגאַזין.

אכטונג פריזיער=אַרבּייטער.

זונטאָג, דעם 23/9 פּינקטליך 7 אַ זייגער פריה קומט פאָר אין פעראיינס-לאָקאַל ווסכאָדניאַ 68/70 אַ אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון יוגענטליכע און על־טערע אַרבּייטער. די וואָס וועלען פעהלען וועלען בּעטראַכט ווערען אַלס זיי אַרבּייטען אין די גע־שעפטען, געגען וועלכע דער פעראיין וועט זיי שטרענג בּעשטראָפען און געגען די געשעפטס-איי־גענטימער וועלען צונויפגעשטעלט ווערען פּראָ־טאָקאָלען. אַלע מוזען קומען פּינקטליך. 1025

מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

ציהונג פון דער מלוכה= לאָטעריע

5. קלאַס 13=טער טאָג.

15000 זל. נ"ר 53253.

10000 זל. נ"ר 74132.

5000 זל. נ"ר 154899.

3.000 זל. נ׳ 6794 9589 15568 21944 64568 110731 117983.

2000 זל. נומער 12611, 69740, 104353, 137184.

1.000 זל. נומערן: 3382 9313 14684 18392 27267 30574 39318 61737 68724 80937 98972 129950 139207 142836 153324

בּעקאַנטמאַכונג.

בּיידע פריזיער-מייסטער-פעראיינען אין לאָדז מאַכען בּעקאַנט דעם לאָדזער פּובּליקום, אַז צוליבּ דעם, וואָס ערב יום=כפור פאַלט אויס זונטאָג דעם 23 אויגוסט ד. ח. וועלען מיר בּשום אופן נישט קענען אַרבּייטען צוליבּ די דראָהענדע שטראָפען. מיר בּעטען צו קומען היינט פרייטאָג אַ גאַנצען טאָג.

די פערוואַלטונגען.

לייב-פערשטאַרקונג.

מאַסטראַרם־איינריבּע, שלעכטע פערדייאונג, פער־מעהרטע זויערנעהאַלט פון מאָגען־זאַפט, צונגען־ענטצינדונג, אונרייגע הויט אויפ׳ן געזיכט און אויפ׳ן ריקען, אַלס פערגעהט בּאַלד בּיים געבּרויכען דאָס נאַטירליכע בּיטער־וואַסער פון

Franciszka Józefa

צאָהלרייכע דאָקטוירים און פּראָפעסאָרען ווענדען אָן דאָס בּיטער־וואַסער פון פראַנץ יאָזעף שוין זייט יאָהרען בּיי ערוואַקסענע און קינדער פון בּיידע געשלעכטער מיט גרויס ערפאָלג.

צו בּעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַדר אַפּטעטשנעס. 1079

Dr. med. J. BETTE

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע- און קינדער-קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 6, טעל. 95-44.

צוריקגעקעהרט.

מעבּעל

לויט די אַלער־נייעסטע אַויסלענדישע מוסטערן

עמפּפעהלט צו צוגענגליכע פּרייזען און צו גינסטיגע בּעדינגונגען די מעבּעל-פאַבּריק

L. Salomonowicz Wschodnia 66 — Tel. 34-25. —

חברה „גמילת חסדים"

מיר ווינשען דעם געעהרטען פּרעזעס ה׳ שמעון פר זאַנט און פאַמיליע אַ גמר חתימה טובה און אַ גוטע ערהאָלונג. די גבּאים: שמואל זאַיאָנטשקאָווסקי און יוסף ליפּינסקי.

אין נאָמען פון דער פערוואַלטונג וואָלף קרעמער, יעקב שוואַרץ. 1085

אַ גמר חתימה טובה

און אַ גוט יאָהר ווינשען מיר אונזערע ליבּע עלטערען, שוויגערעלטערן, בּרידער, שוועסטער, שוואָגערס און שוועגערינס, בּעזונדערס מיין ליבּען בּרודער און כלה

יוסף ליפּינסקי און פאַמי׳ יע.

מעבּעל

לעזט אויפמערקזאַם!

אין אַ גרויסען אויסוואַהל צו בּיליגע פּריי־זען און אויף גינסטיגע בּעדינגונגען.

עמפּפעהלט די פירמע **Z. BOCIAN, Piotrkowska 41 (w podwórzu)**

בּעמ.: אַ טשעטשאָווע שלאָפצימער פאַסט ניי צום פּרייז פון 2900 זל. צו פערקויפען.

האַנדווערקער-פעראיין, אָגראָדאָוואַ 9.

צו אַלע קאָלדרע-נייער!

אונזער פעראיין האָט געגרינדעט אַ סעקציע פון קאָלדרע=נייער, וועלכע האָט שוין אָנגעהויבּען איהר טעטיגקייט.

מיר רופען אַלע חברים קאָלדרע-נייער צו קומען זיך פערשרייבּען אַלס מיטגלידער.

די פערוואַלטונג.

Gimnazjum Żeńskie

KLARY WOLFSONOWEJ

POMORSKA 18 (אין גאָרטען)

איינשרייבּונגען פון די שילערינס אין אַלע קלאַסען פון דער אָנפאַנגס-קלאַס בּיז צו דער 8טער נעהמט אָן די קאַנצעלאַריע פון 9—1 מיטאָג און פון 4—6 נאָכמיטאָג.

עקזאַמענס לויט לעקציע-סיסטעם. 1089

אַ גמר חתימה טובה

ווינש איך אַלע מיינע ליבּע שוועסטער, בּרידער, פאַ־מיליעס, פריינד און אַלע קצבים.

וואָלף קופּער

פון אַמעריקאַ.

הוראגאן דערגרייכט ניו־יארק.

ווייטערדיגע פרטים וועגען מורא׳דיגען חורבן.

לאנדאן, 20 (ספ.טעל.) פון ניו־יארק טיילט מען מיט ,דער חורבן, וואס איז אנגעמאכט געווא־רען דורכ׳ן הוראגאן אויפ׳ן בתולים־אינזעל־ארכי־פעלאג, (פון די קליין־אנטיל־אינזלען) און פלארי־דע, איבערשטייגט די פאנטאסטישסטע בעשרייבונ־גען. לויט דער אפיציעלער סטאטיסטיק דערגרייכט די צאהל קרבנות 2000, דערהרגעטע און 12 טויזענד פערוואונדעטע.

אמשטארקסטען האבען געליטען פאלם ריטש און עווערלאנד. די ביידע ערטער זענען פערגליכען מיט דער ערד. פונ׳ם מיליאנערען־קווארטאל אין פאלם־ריטש איז נישט געבליבען קיין זכר. אין דער ווילע פון דייטשען גביר פארסט זענען אומגעקומען זיין גאנצע פאמיליע און איבער צעהן פריינד, טעכטער פון ניו־יארקער מיליאנערען, וואס זענען געקומען צו פארט׳ס טאכטער אויף דער פייערונג פון איהר געבורטסטאג.

לאנדאן, 20. (ספ.טעל.) היינט האט זיך אין ניו־יארק סטיבושעוועט א הוראגאן; דאס איז ווארשיינליך די פערענדערונג פונ׳ם שטורם, וואס האט פערניכטעט די בתולות־אינזלען און פלא־רידע. אין גאנץ ניו־יארק האט מען געמוזט אפ־שטעלען די גאסען־בעוועגונג, ווייל דער ווינט האט איבערגעקעהרט וואגאנעס און מענשען.

געפונען אַן אוצר

ווילנא, 20. (ספעציעל). אין א וואוינונג אויף זיגמונטאווסקא־גאס אין ווילנא האט מען גע־פונען א בעהאלטענע געפאנצערטע קאסע. די קא־סע איז דאס אייגענטום פון א הויכער רוסישער פערזענליכקייט, וועלכער האט פאר דער מלחמה געוואוינט אין דערזעלבער וואוינונג.

ווען מ׳האט געעפענט די קאסע, האט מען דארט געפונען שנורען פערל און פיל ערעל־שטיי־נער. דער איצטיגער לאקאטאר פון דער וואוינונג האט וועגען דעם געמאלדען דער פאליציי, וועלכער האט דעם אוצר צוגענומען. דער געפונענער אוצר בעטרעפט 4 מיליאן זלאטעס, די קאסע מיט די ווערטפולע חפצים זענען איבערגעגאנגען צום מלוכה־אוצר.

נייע גרויסע קאמפען אין כינא

לאנדאן, 20. (ספעציעל). „טיימס״ מעלדעט פון פעקין, אז אין צפון־כינע זענען אויפסניי אויסגעבראכען פערביסענע קאמפען צווישען דעם מוקדען־מיליטער און די רעשטלעך בעוואפענטע כוחות פון איואנטוק. דאס מוקדענער מיליטער האט געליטען א מפלה. וייערע פערלוסטען בעטרע־פען עטליכע הונדערט דערהרגעטע און עטליכע טויזענד פערוואונדעטע.

3

דער ערשטער סיום פון חיפה׳ער פאליטעכניקום.

ירושלים, 20. (יט״א טעלעגראפיש). היינ־טיגען סעפטעמבער וועט פארקומען דער ערשטער ארויסלאז פון חיפה׳ער פאליטעכניקום. ס׳וועלען ענדיגען 18 אינזשינערען און וועלען בעקומען דיי־פלאמען בעשטעטיגט פון דער רעגירונג.

פאר אנטיסעמיטיזם.

ריגא 20. (יט״א טעלעגראפיש). פון מאס־קווא טיילט מען מיט, אז לויט א פעראָרדנונג פון בילדונגס־קאמיסאר איז בעזייטיגט געווארען פון זיין אמט דער דעקאן פון וועטערינאר־אינסטיטוט ארנאלדאוו און נאך דריי פראפעסארען פאר פיה־רען אנטיסעמיטישע אגיטאציע.

א״י-פאליציאנטען אום ראש-השנה.

ירושלים, 20. (יט״א טעלעגראפיש). אין לאנד האט ארויסגערופען א גרויסע אונצופרידענ־הייט דער אומשטאנד, וואס די יודישע פאליציא־נטען זענען בעפרייט געווארען בלויז אויפ׳ן ערשטען טאג ראש־השנה. דעם צווייטען טאג האבען זיי שוין געמוזט זיין בעשעפטיגט אויף זייערע אמטען.

גוטער איינדרוק פון דער גענפער סעסיע

מיני. זאלעסקי וועגען די לעצטע ארבייטען פון פעלקער-בונד.

אין א געשפרעך מיט א פוילישען זשורנא־ליסט פאר זיין פערלאז׳ען גענף האט דער אויסערן־מיניסטער זאלעסקי אויף א־א אופן רעזומירט די ארבייטען פון דער הערבסט־סעסיע פון דער פעל־קער־ליגע:

— דער אלגעמיינער איינדרוק פון דער סעסיע איז א פאזיטיווער. די בעציהונגען אין דער פעל־קער־ליגע און די פערשטענדעניש פאר איהרע אויפ־גאבען סטאביליזירען זיך: עס ווערט פאר אלעמען קלאר, אז די פעלקער־ליגע איז אנ׳ארט וואו די פערטרעטער פון די מלוכות וועלכע געהערען צו איהר, קענען זיך אפען און אויפריכטיג דורכרעדען וועגען די ענינים, וואס אינטערעסירען זיי.

די ענטוואפנונגס־ארבייטען פון דער קאנפע־רענץ געהען לאנגזאם פאראויס; וואס אמאל ווערט פאר אנדערע מלוכות קלאר, אז ס׳מוזען געשאפען ווערען די זיכערהייטס־בעדינגונגען. איך האלט, זאגט מיניסטער זאלעסקי, אז דער קעלאג־פאקט וועט א שטויס טון פאראויס די ארבייטען איבער דער ענטוואפנונג. אויך די פראיעקטען פון דער פעל־קער־ליגע וועגען טיילווייזע פאקטען פון גענענזייטיגער הילף וועלען מיטווירקען צום אויספיהרען דורך אנ־דערע מלוכות די בעשטימונגען פון דער פעלקער־ליגע.

פונ׳ם היינטיגען צושטאנד קען מען יערענפאלס נישט מאכען קיין פעסימיסטישע אויספיהרונגען.

אין דער ליטווישער פראגע האלט מיניסטער זאלעסקי, האבען מיר ווידער געמאכט א שריט פאראויס, און ס׳שטארקט זיך דער איינדרוק, אז די פוילישע מעטאדע פון געדולדיגקייט וועט סוף־כל־סוף ברענגען צום געוואונשטען רעזולטאט. דער אויסגאנג פון דער קעניגסבערגער קאנפערענץ איז אפהענגיג פון וואלדעמאראס׳ן. קיינער פון די, וואס האבען בייגעוואוינט אין גענף וואלדעמאראס׳עס אר־רויסטרעטונגען, ערווארט נישט, אז די דאזיגע קאנ־פערענץ זאל פיל ברענגען. יערענפאלס, וועט זי זיין א שריט פאראויס — צו פארבינדען נארמאלע בעציהונגען מיט ליטע.

צום סוף האט נאך מיניסטער זאלעסקי צו־געגעבען: דער דריטער פונקט פון די בעדינגונגען ביים עוואקואירען דעם רהיין־געביט גיט אונז די זיכערקייט, אז די ענינים, וואס זענען נוגע פוילען, וועלען ביים ערלעדיגען די פראגע נישט אדורכ־געלאזט ווערען.

ביי פערמאכטע טירען

עדות - פערהער אין סענסאציאנעלען פלאצקער פראצעס.

פלאצק, (טעלעפאניש).

דער פראצעס געגען דעם מאריאוויטישען אר־ציביסקופ קאוואלסקי וואס קומט איצט פאר אין פלאצק, האלט אין שפאנונג גאנץ פוילען. אויך אין די אפיציעלע קרייזען הויבט מען זיך אן שטארק אינטערעסירען מיט׳ן פראצעס. נעכטען זענען גע־קומען פון ווארשא דער לייטער פון דער זיכער־הייטס־אפטיילונג ביים אינערן־מיניסטעריום קא־וועצקי און דער לייטער פון דער זיכערהייטס־אפ־טיילונג ביי דער ווארשאווער וואיעוואודזטווע מאיאר ראושניעווסקי. ביידע האבען זיך דורכ׳ן סעקרעטאר געווענדעט צום גערירכט מיט א ביטע צו געבען זיי די מעגליכקייט צו זיין אנוועזענד בעת די עדות וועלען געבען ערקלערונגען ביי פערמאכטע טירען. דאס געריכט האט ערלויבט די צוויי הויכע בעאמטע צו בלייבען אין זאל.

א חוץ דעם איז נאך אפיציעל רעלעגירט געווארען דער לייטער פון דער נאציאנאליטעטען־אפטיילונג ביים אינערן־מיניסטעריום סוכענעק.

דער פארזיצענדער האט דורכגעלייענט א צע־טעל פון די פערזאנען, וועלכע ס׳איז ערלויבט גע־ווארען צו בלייבען אין זאל אויף דער געהיימער זי־צונג. א חוץ עטליכע פלאצקער אדוואקאטען האט מען אויך צוגעלאזען דריי מאריאוויטישע גלחים אלס פערטרויאונגס־מענער.

אלס ערשטע איז ביי פערמאכטע טירען אויס־געהערט געווארען פרוי אשינא, דאן איהר 18־יעהריגע טאכטער מאריא, דאן האלינא טאמא־שיק, יערען פון די עדות האט דאס געריכט גע־האלטען פון 2 ביז 3 שעה. די זיצונג האט זיך געענדיגט האלב ניין אין אווענד.

——:O:——

„ארדט״
זאכאדניא 43
רעווי- און קאמעראל-טעאטער
לייטונג: מ. בראדערזאן.
נאך עטליכע טעג!
היינט, 9.30 א זייגער אוונד — 1 פארשטעלונג פון שלאגער-פראגראם
האטעל טערקאליא
מארגען שבת, 2 פארשטעלונגען 4 נאכמ. (פאפולערע פרייזען) און 9.30 אווענד.
בילעטען צו בעקומען פון 6 אווענד ביי דער קאסע. שבת פון 1 נאכמיטאג.

מיין רעקלאמע
איז גוטע סחורה
דריבער טרינקט נור דעם ווייך
פון דער בעוואוסטער פירמע
מענדיל בארנשטיין
„בארווין״
לאדז, נאוואמיעסקא 30
טעל. 58-30 טעל
היט אייך פאר
פאלסיפיקאטען !!

היינט און פאלגענדע טעג! ■ גרויסע פייערליכע פרעמיערע!
„פארגיהנום" (Przedpiekle)
לויט דער בעריהמ־טער ערצעהלונג פון
GABRYELA ZAPOLSKA
אין די הויפט ראלען:
Eliza la Porta, Werner Krauss, Dagny Servaes i Andre Nox.
דער נעכסטער פראגראם: „דער ראמאנס פון גרויספירשט" אין די הויפטראלען: HARRY LIEDTKE i XENIA DESNI

קינא
ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט־ליכע בעאמטע
40 שיענקעוויטשא 40
אנהויב אין געוו. טעג 3.30 נאכמיטאג
שבת, זונטאג און יום־טוב 2 נאכמיטאג
לעצטער סעאנס 9.0 א זייגער אווענד.

היינט און פאלגענדע טעג! דער מייסטער פון דער מאסקע — דער מענש פון טויזענט געזיכטער
LON CHANEY
William Haines Boardman i Eleanora
אין 10 אקט. עפאכע-דראמע געשאפען אויפ׳ן גרונד פון לעצטען קריג אויפ׳ן ווייטען מזרח א. נ.
„די געלע געפאהר" (אין לאנד פון גרינעם דראקאן)
בירגער-קריג אין כינא. בלוטיגע קאמפען פון אייראפעער מיט אויפשטענדיגע כינעזער. אויסערדעם: אמעריקאנער קאמעדיע אין 2 אקטען. ■ סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ פיינער. ■ בעמערקונג: מיר האבען דעם כבוד מיטצוטיילען די ג׳ קינא־בעזוכער, אז אונזער קינא וועט זיין טעטיג א גאנצע וואך אהן איבערייס. אין פארבערייטונג: „טויט־פולק".

קינא „סירענא"
KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48
אלעקסאנדראווסקא 37, טעל. 48-49.
דער זאל ווערט געקיהלט מיט די נייעסטע ווענטילאטארען.

אקטועלע פּױלישע פּראַגען.

אין דער פּױלישער אינערליכער פּאָליטיק איז נאָך אַלץ פּעריען. אינערליך שטאַרקען זיך אָבער אַלע סײם־ריכטונגען צו דער גרױסער שלאַכט, װעלכע װעט װאַהרשײנליך פּאָרקומען גלײך נאָך דער ערעפענונג פון דער הערבסט־סעסיע פון פּױלישען סײם.

די שלאַכט װעט פּאָרקומען בײ דער פּראַגע פון ענדערונגען אין דער איצט־עקזיסטירענדער פּױלישער קאָנסטיטוציע.

װען מען רעדט װעגען ענדערונגען אין די קאָנסטיטוציע, קומט גלײך אױפ׳ן זינען דער רעגירונגס־קלוב, װעלכער אַרבײט שױן אַרום דעם דאָזיגען ענין היפּשע חדשים. צוערשט האָט עס געהײסען, אַז די רעגירונג אַלײן װעט אַרײנטראָגען אין סײם אַ פּראָיעקט װעגען ענדערונגען אין דער קאָנסטיטוציע, דערנאָך אָבער האָט די רעגירונג איבערגעגעבען די איניציאַטיװ דעם „אײנסעל", װעלכע אַרבײט איבער אַן׳אײנהײטליכען פּראָיעקט. קײן אײנהײטליכקײט אין רעגירונגס־קלוב איז נישט פערהאַן, עס זענען דאָרט פערהאַן אָנהענגער פון מעהר אָדער װעניגער דעמאָקראַטישער קאָנסטיטוציע, און ס׳זענען פערהאַן אַפילו מאָנאַרכיסטען. קומען דאָרט דערװײל פאָר רײבונגען, װעלכע װעלען אָבער סוף־כל־סוף ברענגען צו אַן׳אײנהײטליכען פּראָיעקט װעגען ענדערען די קאָנסטיטוציע.

אָבער נישט נאָר דער רעגירונגס־בלאָק איז דער אָנהענגער פון ענדערען די קאָנסטיטוציע. יעדער אײנציגער קלוב פון איצטיגען סײם װיל דאָס; יעדער אָבער — אױף זײן שטײגער, אַז עס זאָל מעהר לױנען פאַר זײנע פּאַרטײאישע אינטערעסען. די ענדעקעס האָבען שױן פון לאַנג אָנגעזאָגט, אַז זײ װעלען אַרײנטראָגען אין סײם אַ פּראָיעקט װעגען ענדערען די קאָנסטיטוציע. דאָסזעלבע איז מיט „פּיאַסט" און אַפילו מיט „װיזװאָלעניע" און פּ.פּ.ס.

אַזױ אַרום װעלען אין סײם אַרײנגעטראָגען װערען 3 אָדער 4 פּראָיעקטען װעגען ענדערונגען אין דער קאָנסטיטוציע. דאָ װעט זיך אָנהױבען דער אינטערעסאַנטסטער קאַמף.

װי בעקאַנט, דאַרף מען לױט דער איצט־עקזיסטירענדער קאָנסטיטוציע פון 17 מערץ, האָבען פאַר װעלכע ס׳איז ענדערונגען אין איהר לכל הפחות צװײ־דריטעל שטימען פון סײם. די לאַגע איז אָבער איצט אַזױ, אַז קײן פּראָיעקט װעט נישט אָנציהען נישט בלױז קײן צװײ־דריטעל שטימען, נאָר אַפילו קײן געװעהנליכע מעהרהײט. שטעלט זיך די פּראַגע, װי־אַזױ װעט די לאַגע קלאָר װערען, אױף דעם איז דערװײל פון קײן שום צד קײן ענטפער נישט פערהאַן.

* *

דער פּױליש־ליטװישער קאָנפליקט, װעלכער איז געװען אַזױ שטאַרק אַקטועל אין אָנהױב פון הײנטיגען חודש ד. ה. פאַר דער זיצונג פון פעלקער־ליגע־ראַט איז איצט װי אײנגעשלאָפען. אַ גרױסע ענטױשונג האָבען געליטען די, װעלכע האָבען געהאָפט, אַז דער פעלקער־ליגע־ראַט װעט ענטגילטיג ערלעדיגען דעם ליטװיש־פּױלישען קאָנפליקט. זעהט אױס, אַז דער אינטערנאַציאָנאַלער ראַט האָט נאָך נישט געהאַט קײן צײט אָדער קײן חילען צו בעגרײפען און דעציזירען דעם דערמאָהנטען קאָנפליקט. דער ראַט װיל נאָך אַלץ װײטער אָפּשלעפּען, בלײבענדיג בײ דער האָפנונג, אַז אפשר װעט פאָרט געלונגען, אַז בײדע צדדים זאָלען צװישען זיך אַדורכקומען, און מ׳זאָל נישט דאַרפען אָנקומען צו קײן געװאַלד־מיטלען. אַזאַ טאַקטיק פון דער ליגע איז אינגאַנצען אױף דער ליניע פון װאַלדעמאַראַס׳ן, װעלכער װיל אַלץ דעם ענין אָפּשלעפּען אין דער אומענדליכקײט: אַפילו די קלײנע באַלטישע מלוכות האָבען זיך שױן אָנגעהױבען בײזערען דערױף, װאָס די פּױליש־ליטװישע בעציהונגען זענען נאָך נישט רעגולירט און צוליב דעם לײדען זײ װירטשאַפטליך. זײער סחורות־טראַנספּאָרט קען נישט רעגולירט װערען, אױב ס׳װעט נישט זײן קײן רעגולערער באַהן־פערקעהר צװישען פּױלען און ליטע.

דאָס שטילשװײגען אין פּױלען װעגען דעם ענין פערטײטשט זיך דערמיט, װאָס מ׳גרײט זיך צו דער נאָהענטסטער פּלענאַרער פּױליש־ליטװישער קאָנפערענץ אין קעניגסבערג, די דאָזיגע קאָנפערענץ װעט זיכער זײן אַן׳ענטשײדענדע.

* *

נאָך מיט אײן פּראַגע איז מען איצט בעשעפטיגט אין די פּאָליטישע קרײזען פון פּױלען, דאָס זענען די פּױליש־דײטשע האַנדעלס־אונטערהאַנדלונגען, װאָס קומען איצט פאָר. אמת, אַז זײ געהען זעהר לאַנגזאַם פאָראױס. ס׳איז זעהר שװער צו געפינען אַ װעג פון פערשטענדיגונג. װײל פּױלען, הײלענדיג אָפּראַטעװען איהרע פּאַסיװען האַנדעלס־בילאַנס, װיל װאָס מעהר עקספּאָרטירען קײן דײטשלאַנד און װאָס װעניגער אימפּאָרטירען פון דאָרט. דײטשלאַנד װידער, פערקעהרט, װאָלט געװאָלט, װאָס װעניגער נעהמען סחורות פון פּױלען אָבער װאָס מעהר אַהערשיקען לוקסוס־אַרטיקלען, װעלכע פעהלען נישט אין דײטשלאַנד.

די אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליטישע קאָניונקטור איז אָבער איצט אַזעלכע, אַז בײדע צדדים װעלען מוזען אײנגעהען אױף הנחות און דער האַנדעלס־אָפּמאַך צװישען פּױלען און דײטשלאַנד װעט דאָס מאָל װאַהרשײנליך געשלאָסען װערען.

ד.

Dr. med. W. EYCHNER
גינעקאָלאָג־אַקושער
צוריקגעקעהרט.
זגערזשער 11, טעל. 34-72. נעמט אָן פון 6–8 אָװ.

דער פּאָליטישער מאָמענט

הינדענבורג׳ס רעדע װעגען אָבער־שלעזיען, — סכנה פון בירגער־קריג איז עסטרײך — פערשטאַרקטע סאָװיעטישע אַקציע אין דײטשלאַנד. — ערב װיכטיגע ענדערונגען אין ענגלישען קאַבינעט. —

נאָכ׳ן אונטערשרײבען דעם קעלאָג־פּאַקט װעגען אײביגען שלום איז דאָס שױן די צװײטע דעמאָנסטראַציע. צוערשט איז אַרױסגעטראָטען בריאַן מיט אַ שאַרפער אַטאַקע געגען דײטשלאַנד, װאָס דאָס איז געשטאַנען אין װידערשפּרוך צו די פײערליכע שלום־פערזיכערונגען אין פּאַריז, איצט איז געקומען הינדענבורג מיט זײן רעדע װעגען אָבער־שלעזיען. הינדענבורג האָט געזאָגט קלאָר און אָפען: „דאָס, װאָס מ׳האָט בײ אונז צוגענומען, קאָנען מיר נישט פערגעסען און ס׳איז אונמעגליך איבערצוקרענקען, אָבער דאָס, װאָס מיר האָבען איבערגענומען, װעלען מיר װײטער אונטערשטיצען און ענטװיקלען". הינדענבורג האָט ערקלערט, אַז פאַר דײטשלאַנד װעט קײנמאָל נישט זײן פערשטענדליך, װאָס געגען די רעזולטאַטען פון פּלעביסציט האָט דער ראַט פון פעלקער־בונד אָנערקענט דעם גרעסטען טײל פון אָבער־שלעזיען פאַר פּױלען. און דאָס, װאָס איז פאַר דײטשלאַנד נישט פערשטענדליך, װעלען זײ מסתם מיט אַלע מיטלען פּרובען „קלאָר מאַכען".

די רעדע פון הינדענבורג׳ן, דאָס שטעלען אונטער אַ פּראַגע־צײכען דעם בעשלוס פון פעלקער־בונד־ראַט װעגען אָבערשלעזיען — דאָס זאָגט נישט אָן קײן גוטעס סײ פאַר דער װײטערער, סײ פאַר דער נאָהענטער צוקונפט. אין פּױלען האָט די רעדע אַרױסגערופען אַ פערשטענדליכע פערדראָסונג און ענטױשונג. די פּױליש־דײטשע אונטערהאַנדלונגען װעגען אַ האַנדעלס־אָפּמאַך װערען געשטעלט אונטער׳ן אײנדרוק פון הינדענבורג׳ס רעדע, װעלכע איז אױף קײן פאַל נישט מסוגל מיטצוהעלפען צו גוטע שכנישע בעציהונגען צװישען בײדע לענדער. הינדענבורג׳ס װערטער אין אָבער־שלעזיען שטעהען איבעריגענס אין אַ סתירה צו זײן רעדע, װעלכע ער האָט געהאַלטען אין יולי פון ל. י., װען ער האָט אױפגענומען דעם פּױלישען אַמבאַסאַדאָר קנאָל, אַז גוטע פערהעלטענישען צװישען פּױלען און דײטשלאַנד װעלען זיך אײנשטעלען דורך דעם, װאָס בײדע לענדער װעלען רעגולירען זײערע בעציהונגען מיט דער הילף פון טראַקטאַטען.

הינדענבורג אַלס הױפּט פון דער דײטשער מלוכה איז נישט פעראַנטװאָרטליך פאַר זײנע רײד. אָבער פאַר איהם איז פעראַנטװאָרטליך די דײטשע רעגירונג, דער אױסערן־מיניסטער, און פאַר דער רוהיגקײט אין אײראָפּע איז װיכטיג עס זאָל װאָס גיכער אױפגעקלערט װערען, צי די דײטשע פּאָליטיק לגבי פּױלען װעט געהן אױף דער ליניע פון דער יולי־רעדע, אָדער פון דער רעדע אין סעפּטעמבער.

*

איבער עסטרײך הענגט אַ װאָלקען. מעגליך, אַז עס װעט פאַריבער. אָבער ס׳איז מעגליך, אַז ער װעט אױסברעכען אין אַ שטורם און װעט פערװאַנדלען דאָס קלײנע לאַנד אין אַ שלאַכט־פעלד פון בירגער־קריג.

עס האַנדעלט זיך װעגען דעם, װאָס די קריסטליך־סאָציאַלע „הײמװעהר" אין עסטרײך האָט בעשלאָסען צו מאַכען אַן׳איבערזיכט פון איהרע כוחות אין עסטרײכישען אינדוסטריע־געביט און אַפילו אין װיען גופא.

די עסטרײכישע „הײמװעהר" איז ענטשטאַנען אַלס געגענזאַץ צום „שוץ־בונד". די יונגע עסטרײכישע רעפּובליק, װעלכע איז ענטשטאַנען אױף די חורבות פון דער האַבסבורגישער אימפּעריע, האָט געמוזט האָבען הינטער זיך אַ פעסטע שוץ־אָרגאַניזאַציע. אַזאַ אָרגאַניזאַציע איז געשאַפען געװאָרען אונטער דער אָנפיהרונג פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע און זי בעשטעהט פון אַרבײטער. אַלס געגען קראַפט צו דעם אַרבײטער־שוץ־בונד איז ענטשטאַנען דער בירגערליכער מאָנאַרכיסטישער און האַקענקרײצלערישער „הײמװעהר".

צװישען די בײדע געגענזײטליכע אָרגאַניזאַציעס הערשט שטענדיג אַ שפּאַנונג, װעלכע איז גרײט בײ אַ גינסטיגער געלעגענהײט זיך אױסצולאָדען, און שױן נישט אײנמאָל איז געקומען צו בלוטיגע צוזאַמענשטױסען צװישען רעפּובליקאַניש־פּראָלעטאַרישען „שוצבונד" און דער מאָנאַרכיסטיש־נאַציאָנאַליסטישער „הײמװעהר".

די „הײמװעהר" פיהלט זיך איצט געשטאַרקט און האָט בעשלאָסען איבערגעהען צו אָפענזיװע, אין „רױטען" װיען גופא זענען זײ שװאַך. האָבען זײ בעשלאָסען צו זאַמלען זײערע כוחות אױף דער פּראָװינץ און אין אַ צוג פון 80 טױזענד מענשען ד. 7־טען אָקטאָבער „געהן אױף װיען" און דאָרט דעמאָנסטרירען זײער קראַפט. דער דאָזיגער אָנזאָג האָט אַרױסגערופען אַ גרױסע עמפּערונג צװישען די װינער אַרבײטער, װעלכע האָבען פון זײער זײט בעשלאָסען אײנצואָרדנען אַ קאָנטער־דעמאָנסטראַציע, אין װעלכער עס זאָלען זיך בעטײליגען ביז 300 טױזענד מיטגלידער פון שוץ־בונד. ס׳איז לײכט זיך פאָרצושטעלען צו װאָסער „קורץ־שלום" עס קאָן ברענגען דאָס צונױפטרעפען זיך פון אַזעלכע מחנות אױף די גאַסען פון װיען, עס קאָנען אָנהױבען צו שפּילען נישט נאָר רעװאָלװערען און ביקסען, נאָר אַפילו קולעמאָרפערס.

דער מאַרש פון „הײמװעהר" אױף װיען בעקומט אַ בעזונדערען בײגעשמאַק דערפון, װאָס אין איהם ליגט די האַנד פון נגװו. בײערישען טראַנספאָלגער אַלבערעכט. די דעמאָנסטראַציע קאָן אַלזאָ האָבען אַן׳אױסגעשפּראָכען מאָנאַרכיסטישען כאַראַקטער.

די סאָציאַל־דעמאָקראַטען און דאָס לינקע בירגערטום בעמיהען זיך צו װירקען אױפ׳ן שעף פון דער רעגירונג, דעם קאַנצלער נלח זײפּעל, ער זאָל נישט דערלאָזען צו דער מאָנאַרכיסטישער דעמאָנסטראַציע. פון דער ענדגילטיגער האַנדלונג פון דער עסטרײכישער רעגירונג איז איצט אָנבעלאַנגט, צי אין װיען װעט זיך גיסען בלוט, אָדער דער װאָולקאַן װעט זיך בשלום איבערטראָגען.

*

די קאָמפּליקאַציעס, װעלכע האָבען זיך געשאַפען אין גענף נאָך דער רעדע פון בריאַנ׳ען, האָבען געגעבען אַן׳אַרגומענט די דײטשע נאַציאָנאַליסטישע קרײזען צו פאָדערען אַ רעװיזיע פון שטרעזעמאַנ׳ס פּאָליטיק. די סאָװיעטישע רעגירונג װיל אױסנוצען די נײ געשאַפענע שטימונגען אין בערלין, כדי צו פערשטאַרקען איהרע דיפּלאָמאַטישע פּאָזיציעס. טשיטשערין, װעלכער איז געקומען — אָפיציעל — קײן דײטשלאַנד זיך הײלען, האָט ברעה אָפּגעהאַלטען אַ רײה בעראַטונגען מיט די פאָרשטעהער פון דער דײטשער רעגירונג. דער סאָװיעטישער געזאַנדטער אין בערלין קרעסטינסקי איז געפאָהרען קײן באַדען־באַדען, װאו ער האָט געהאַט אַ בעגעגעניש מיט שטרעזעמאַנ׳ען.

גלײכצײטיג שמועסט מען שטאַרק אין בערלין װעגען אַ פערבעסערונג פון די דײטש־סאָװיעטישע עקאָנאָמישע בעציהונגען, די האַנדעלס־אונטערהאַנדלונגען, װעלכע זענען איבערגעריסען געװאָרען צוליב׳ן שאַכטינער פּראָצעס, װערען אין אָקטאָבער בעניײט.

אַ גרױסער פערלוסט פאַר די סאָװיעטען איז דער טױט פון דײטשען אַמבאַסאַדאָר אין מאָסקװע גראַף בראָקדאָרף־ראַנצאַו, װעלכער איז געװען אַ הײסער אָנהענגער פון דער „מזרח־אָריענטאַציע פאַר דײטשלאַנד", זײן פּערזענליכער אײנפלוס האָט געשפּילט אַ גרױסע ראָלע אין דער אײנשטעלונג פון פרײנדליכע בעציהונג צװישען דײטשלאַנד און רוסלאַנד. אין בערלין זאָרגט מען זיך טאַקע שטאַרק איבער דער פּראַגע, װער עס זאָל פערנעהמען דאָס אָרט פון פערשטאָרבענעם אַמבאַסאַדאָר בײ דער סאָװיעטען־רעגירונג.

*

אין ענגלאַנד שמועסט מען גאַנץ ערנסט, אַז נאָך פאַר די װאַהלען צום פּאַרלאַמענט װעלען פאָרקומען גרױסע ענדערונגען אין בריטישען קאַבינעט, מ׳ערװאַרט, אַז ס׳זאָלען דימיסיאָנירען די אַנגעזעהענסטע מיטגלידער פון דער רעגירונג: טשעמבערלען, לאָרד באַלפור, לאָרד בירקענהעד א. א.

די דימיסיע פון אַזעלכע מיטאַרבײטער װאָלט געװען בעזונדערס שװער פאַר באַלדװין׳ען אין דער צײט, װען ענגלאַנד שטעהט פאַר קאָמפּליצירטע פּראָבלעמען פון דער אינערליכער און אױסערליכער פּאָליטיק. די אַרבײטסלאָזיגקײט האָט זיך לעצטענס זעהר פערשטאַרקט, אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן שאַרפען קריזיס אין דער קױלען־אינדוסטריע. אַ רײה קױלען־גרובענס האָבען זיך פערמאַכט, און ענגלאַנד האָט איצט אַן׳אַרמעע פון העכער 300 טױזענד אַרבײטסלאָזע קױלען־גרעבער. די האָפנונגען צו לינדערען די אַרבײטסלאָזיגקײט דורך עמיגראַציע קײן קאַנאַדע האָבען זיך נישט ערפילט. דער גרעסטער טײל אַרבײטער איז צוריקגעקומען, װײל די קאַנאַדער פאַרמערס האָבען זײ פאָרגעלעגט נישט אָננעהמבאַרע בעדינגונגען, אַנדערע לײגען אַרױף די שולד אױף די קאָמוניסטען, װעלכע זאָלען האָבען אַראָפּגעריסען די אױסװאַנדערונג פון לאַנד. אַזױ צי אַזױ, נאָר די אַרבײטסלאָזיגקײט שטעהט װידער אין ענגלאַנד אױף דער טאָג־אָרדנונג מיט איהר גאַנצער שאַרפקײט.

פּ. פּ. ק.

יודען און יודישקײט אין רומעניען.

אַ געשפּרעך מיט זלמן זילבערצװײג.

דער בעקאַנטער זשורנאַליסט און רעדאַקטאָר פון יודישען טעאַטער־לעקסיקאָן זלמן זילבערצװײג איז איצט צוריק געקומען פון זײן רײזע איבער רומעניען און האָט אונז איבערגעגעבען אינטערעסאַנטע בעמערקונגען איבער דעם דאָרטיגען לעבען פון די יודען.

דאָס לעבען פון די יודען אין רומעניען איז נישט אומעטום גלײך, אין אַלט־רומעניען זענען די יודען פולשטענדיג אַסימילירט שפּראַכליך און גײסטיג, אין אַלט־רומעניען ערשײנט נישט קײן אײן יודיש געדרוקט װאָרט, זעלבסטפערשטענדליך זענען אין בוקאַרעשט און יאַסי פערהאַן ספּעציעל יודישע קװאַרטאַלען, װאו מ׳רעדט אַפילו אַ צוקאַליעטשטען יודיש, אָבער אין דערזעלבער צײט זענען די יודען דאָרט גרױסע עם־הארצים אין יודישקײט און קענען קײן יודיש נישט לײענען.

אַנדערש איז אָבער אין געװעזענעם עסטרײכישען געביט — בוקאָװינא און אין געװעזענעם רוסישען געביט — בעסאַראַביען, די רומענישע רעגירונג בעמיהט זיך מיט אַלע מיטלען די דאָזיגע טעריטאָריעס צו ראָמאַניזירען, דאָס איז אָבער נישט קײן לײכטע עבודה, אין בעסאַראַביען למשל, אין קישינעװ רעדט מען און מ׳פיהלט יודיש, בכלל מאַכט נאָך איצט אַ קאָמישען אײנדרוק, װען מ׳זעהט דאָרט אַ רומענישע שילד אָדער מ׳הערט רעדען רומעניש. אין בעסאַראַביען קױפט מען פיל יודישע ביכער און מ׳האַלט אױס אַ יודישע צײטונג, מ׳דערצעהלט, אַז אין שטעטעל ב ר ע ט ש אַ נ י איז נישט פערהאַן קײן אײן יוד, װעלכער זאָל נישט האָבען קײן יודישע ביבליאָטעק. אַזױ זענען דאָ נישט לאַנג אין בעסאַראַביען פערקױפט געװאָרען 2000 עקזעמפּלאַרען פון פּרעצ׳ס געשיכטע און פון מענדעלע מוכר ספרים, מ׳לעכצט דאָרט נאָך אַ יודיש עפּענטליך װאָרט און יעדע יודישע פאָרלעזונג, טעאַטער־פאָרשטעלונג אָדער עפּיס עהנליכעס האָט שטענדיג דעם גרעסטען ערפאָלג, אינטערעסאַנט איז, אַז איך האָב אין בעסאַראַביען נישט בעמערקט קײן בעדײטענדע ציוניסטישע בעװעגונג. פאַרדעם אָבער האָב איך בעמערקט אַ גרעסערען סענטימענט פאַר העבראיש.

די יודישיסטישע בעװעגונג איז שטאַרקער אין געװעזענעם עסטרײכישען געביט. אין טשערנאָװיץ איז פערהאַן די קולטור־ליגע, יודישע אַרבײטער־פעראײנען, אַ יודישער אָרגאַן פון „פּועלי־ציון" און אַן׳אָרגאַן פון „בונד", װעלכער שטעהט אַגב אױס געהאַקטע צרות פון דער רומענישער סיגוראַנץ (פּאָליטישע פּאָליציי). די יודען אין בוקאָװינע רעדען אַ דײטשמעריש־יודיש, זײ זענען אָבער גוטע יודען און אונטערשטיצען יעדע יודישע איניציאַטיװ.

דער אַנטיסעמיטיזם איז אָהן אַ ספק זעהר גרױס, ער איז אָבער אַ זעהר אָריגינעלער. למשל, אַלע יודישע אַרטיסטען זענען מיטגלידער פון רומענישען אַקטיאָרען־פעראײן און פיהלען זיך דאָרטען זעהר גוט. דער פאָרזיצענדער פון דעם רומענישען אַרטיסטען־פעראײן, דער זעהר פּאָפּולערער טאָנאַסאַ איז גערן אַרױסגעטרעטען אױף אַן׳אָװענד לכבוד דעם יודישען טעאַטער־לעקסיקאָן, אין דער יאַסי׳ער רעגירונגס־צײטונג זענען אַלע מיטאַרבײטער יודען, מ׳רעדט דאָרט אין דער אַדמיניסטראַציע אַפילו יודיש, נאַטירליך זענען דאָס נישט קײן יודען װאָס אָנערקענען זיך צו יודישקײט, אין דער זעלבער צײטונג זענען אױך געדרוקט שלום־עליכמ׳ס װערק אין אַ רומענישער איבערזעצונג, אױך איז אַרױסגעגעבען אױף רומעניש „דער דיבוק" און „גאָט פון נקמה".

דער אַנטיסעמיטיזם איז אמת אַ ברוטאַלער, ער װערט אָבער דערהױפּט אָרגאַניזירט דורך קאַריעריסטען, װעמען דער אַנטיסעמיטיזם לױנט צום געשעפט.

אין עקאָנאָמישער הינזיכט לײדען די יודען אין רומעניען זעהר שטאַרק. איצט איז אין גאַנץ רומעניען בכלל אַ גרױסער קריזיס. די שטײערען זענען אַזױ אומגעהױער, אַז זײ דערדריקען פּשוט דעם צאָהלער, און די אָרדנונג בכלל, װעגען דעם װעלען מיר נישט רעדען, גאָגאָלס „רעװיזאָר" איז איצט נאָך אין רומעניען זעהר אַקטועל. אין לאַנד הערשט איצט אַ הונגער, מ׳האָט מיר דערצעהלט, אַז די פּױערים עסען בלעטער פון די בױמער. די רעגירונג האָט צו שטילען דעם הונגער בעשטימט אַ לעכערליכע סומע פון 1 מיליאָן לײ, אױ. ביז די סומע װעט אָנקומען צו די הונגעריגע...

איך בין געפאָהרען קײן רומעניען אין די ענינים פון יודישען טעאַטער־לעקסיקאָן, איך האָב דאָרט געזאַמעלט זעהר פיל מאַטעריאַלען, איך בין געװעזען אױף דעם אָרט, װאו גאָלדפאַדען האָט געגרינדעט דאָס יודישע טעאַטער. איך האָב געטראָפען עטליכע אַלטע יודען, װעלכע האָבען גאָלדפאַדענ׳ען געקענט און האָבען מיר װעגען איהם פיל דערצעהלט. אין רומעניען שפּילט איצט עטליכע יודישע טרופּעס, אין בוקאַרעשט געפינען זיך פישזאָן, קאַניעװסקא, ברײטמאַן א. אַ. אין רומעניען זענען אױך פערהאַן צװײ יודישע דראַמאַטישע סעקציעס „מכבי־קישינעװ" און די דראַמאַטישע סעקציע אין טשערנאָװיץ.

כעמיש־באַקטעריאָלאָגישע
לאַבאָראַטאָריע
מאַגיסטער נ. שאַץ
פּעטריקאָװער 37, 2. שט., פראָנט.
אַנאַליזען פון קאַל, אורין, לײכעץ א. אַז. װ.
אורין־אַנאַליז – 4 זל.

אוואר לעבען אהן אגראשען געלד

אריגינעלער געוועט פון אן׳ענגלענדער.

(אַ בריף פון לאנדאן).

„ענגלאַנד האָט ליב עקס־צענטרישע געוועטען", מיינען די אויסלענדער, דער מאָנענריג זיך אָן די ערצעהלונגען פון זשול־ווער׳נען. און ווירקליך, אין דעם בעריהמטען ביוראָ פון ללאָירען ווערען אַ חוץ די פערזיכערונגען פון די שיף לאַדונגען, אויפ׳ן פאַל פון אַ קאַטאַסטראָפע אויך אונגאויפהערליך פאָרגעלעגט פערשידענע וועטען: „וויפיל צייט וועט זיך האַלטען ביי דער מאַכט דאָס קאָנסערוואַטיווע מיניסטעריום"? „ווער וועט זיגען ביי די נאָהענטסטע וואַהלען?" „צי וועט מען געפונען אַמונדסען׳ען"?, „ווי אַזוי וועט זיך ענדיגען דער גט־פּראָצעס פון לאָרד איקס?" „צי וועט זיין אַ רעגען דעם 6. אויגוסט?" — אַזוי קלינגען איינינע פון די לעצטע וועטען. עס פערשטעהט זיך, אַז דאָס הויפּט־אָרט אין די וועטען פערנעהמען — פערד, ווער וועט זיגען ביי די פערד־געיעגען? בעת די פערד־געיעגען וועטען זיך אַלע: לאָרדען און בעטלערס, פאַרלאַמענט־מיטגלידער און שילער, פּראָפעסיאָנעלע שפּילער און — ריכטער, וועלכע דאַרפען די שפּילער פערפאָלגען ווייל טעאָרעטיש איז דאָס וועט־שפּיל פערבאָטען.

*

אין איינעם פון די אַריסטאָקראַטישסטע קאָנסערוואַטיווע לאָנדאָנער קלובען האָט מען זיך אַ מאָל ביים מיטאָג צורעדט וועגען אַרבייטסלאָזע. איינער פון די אַנטיילנעהמער אין דעם שמועס, אַ זוהן פון אַ לאָרד, האָט אָנגעהויבען ענטוויקלען זיין שטאַנדפּונקט, אַז איינענטליך קען אַן׳אַרבייטער וועלכער וויל ווירקליך אַרבייטען, תמיד בעקומען אַרבייט אין ענגלאַנד, יערענפאַלס קען ער שטענדיג בעקומען אַן׳אַרבייט, וועלכע וועט איהם געבען אויף עסען און שלאָפען. די איבריגע האָבען נישט געהאַלטען פון דעם שטאַנדפּונקט, טוזענדער מענשען זוכען אַרבייט און געפינען נישט; זיי מוזען דאַן, כדי נישט צו שטאַרבען פון הונגער, זיך וועגדען אין די מוניציפּאַליטעטען נאָך אונטערשטיצונג, וואָס עס איז, פערשטעהט זיך, געגען דער נאַטור פון אַן׳אַנשטענדיגען ענגלענדער. דער ערשטער איז אָבער געבליבען ביים זייניגען, אַז ווער עס וויל אַרבייטען קען שטענדיג בעקומען אַ צופעליגע אַרבייט.

— „אָבער בעווייזט די ריכטיגקייט פון אייער שטאַנדפּונקט", האָט אימיצער פאָרגעלעגט

— מיט פערגניגען.

— ווען?

— באַלד!

און עס איז צוזאַמענגעשטעלט געוואָרען אַ וועט אויף פאָלגענדע בעדינגונגען: דער רושענטעלמען, וועלכער האָט בעהויפּטעט, אַז מען קען צו יעדער צייט בעקומען אַרבייט, לאָזט זיך וואַנדערן אויף אַ וואָך צייט איבער ענגלאַנד, ער נעהמט מיט זיך נישט מיט קיין איין גראָשען. פריהשטיק מיטאָג און אָוונט־ברויט דאַרף ער אויסאַרבייטען יעדעס מאָל ביי אַן׳אַנדערען אַרבייטס־געבער. די, וועלכע האָבען געשלאָסען דעם וועט, האָבען איהם דערביי צוגערעדט:

אָט נעהמט אויף יעדען פאַל דעם 5־פראַנק־בילעט — האָט פאָרגעלעגט איינער, — עס וועט אייך מסתמא אויסקומען נישט איינמאָל שלעכט; מען קען אייך אַרעסטירען אַלס אַ בראָדיאַגע, און אַזאַ פאַל קומט געלד צונוץ. נאָר עס פערשטעהט זיך, אַז איהר וועט פערשפּילען דעם וועט, ווען איהר וועט די אַסיגנאַציע אויסטוישען. מיר האָבען זיך פערשריבען דעם נומער פון דער אַסיגנאַציע.

כדי נישט צו פערלירען קיין צייט, האָט דער רושענטעלמען זיך באַלד אין קלוב איבערגעטון אין גרויע פלאַנעלנע הויזען און מאַרינאַרקע. די ערשטע נאַכט האָט ער פערבראַכט אונטער׳ן פרייען הימעל הינטער דער שטאָט אויף אַ לאָנקע, זומער־צייט זענען די טעג אין לאָנדאָן זעהר הייסע און די נעכט טרוקענע. אויפ׳ן צווייטען טאָג האָט זיך פון איינדערפרי׳ אָן אָנגעהויבען דאָס זוכען אַרבייט;

די ענגלענדער וואונדערן זיך נישט איבער קיין שום זאַך. עס האָט אויך קיינעם נישט געוואונדערט, וואָס אַ ריין אָנגעטוענער, גלאַט־ראַזירטער מענש, וועלכער האָט לויט דער שפּראַך און מאַניערען אויסגעזעהן ווי אַן׳אמת׳ער רושענטעלמען — בעט אין די אונטערשטעטישע ווילעס עפּיס אַ צופעליגע שוואַרצע אַרבייט איבער׳ן טאָג, נאָר פאַר׳ן עסען.

אָט וואָס עס שרייבט דער רושענטעלמען אַליין וועגען זיינע בעגעגענישען.

„איך בין צוגעגאַנגען ביז צום דאָרף בעקסלי־היז און דערזעהען אַ מענש, וועלכער האָט, נישט קוקענדיג אויף דער פריהער צייט, עפּיס געאַרבייט אין גאָרטען פון זיין ווילע.

— גוט מאָרגען, סער — האָב איך געזאָגט — איהר קענט מיר נישט געבען עפּיס אַ צופעליגע אַרבייט ביי אייך? איך וויל דערפאַר נישט קיין געלד.

— צי וואָס דאַרפט איהר אַרבייט? — האָט געפרעגט פון הינטער דעם פּלויט דער בעל־הבית.

— איך בין אַ בראָדיאַגע און אַרבייט נאָר פאַר׳ן עסען.

דעם ענגלענדער האָט גאָרנישט געוואונדערט, וואָס דער בראָדיאַגע איז ריין אָנגעטון און טראָגט אַפילו לאַקירטע שיך (דער רושענטעלמען האָט ביים איבערטוען זיך פערגעסען צו בייטען די שיך).

— וואָס קענט איהר טוען? האָט געפרעגט דער בעל־הבית פון דער ווילע.

— אַלץ, וואָס איהר וועט מיר הייסען, — האָט געענטפערט דער בראָדיאַגע.

— איך דאַר׳ פ׳האָבען אַן׳אַרבייט, נאָך וועלכער איך וואָלט געהאַט רעכט צו בעטען ביי אייך אַ פריהשטיק, נעמען אַ באָד און זיך אָפּראַזירען.

— גוט, — האָט געענטפערט דער אינהאַבער פון דער ווילע, אויב דאָס איז איינגאַנצען, וואָס איהר פאָדערט, טאָ קומט צו מיר אַ־יבער איך האָב נאָר וואָס געצוינגען דעם גאָרטען, וועלכער איז בעוואַקסען מיט ווילדען גראָז, מען דאַרף איהם אַ ביסעל אָפּרייניגען.

אַנשטאָט ווילדען גראָז האָב איך אין גאָרטען געפונען אַ גאַנצען וואַלד מיט ווילדע געוויקסען, דער בעל־הבית האָט מיר געגעבען אַ קאָסע און געזאָגט: „אַרבייט" אין משך פון צוויי שעה האָב איך געקעמפט מיט די ווילדע געוויקסען. אין אַ האַלבער שעה אַרום האָט דער בעל־הבית געזאָגט:

— געהט עסען.

— ניין, — האָב איך געענטפערט איך מוז צוערשט מיין עסען פערדינען.

ווי עס איז צו זעהן, איז דער בראָדיאַגע געווען אַ זעהר געוויסענהאַפטער און דאָס האָט דעם בעל־הבית פון דער ווילע אויך נישט פערוואונדערט. נאָכדעם ווי דער בראָדיאַגע האָט אָפּגעאַרבייט 2 שעה, האָט ער בעשלאָסען, אַז ער האָט שוין אויסגעאַרבייט דריי שילינג, אַזוי פיל, וויפיל עס דאַרף קאָסטען אַ וואַנע, ראַזירען זיך, און אַ פריהשטיק פון 2 אייער ברויט מיט פוטער, טיי און מאַרמעלאַד.

נאָכ׳ן פריהשטיק איז דער בראָדיאַגע געגאַנגען ווייטער זוכען אַרבייט, ווייל לויט׳ן וועט האָט ער בעדאַרפט יעדען מאָלצייט אויסאַרבייטען אויף אַן׳אַנדער אָרט. כדי צו פערדינען דעם מיטאָג, האָט דער בראָדיאַגע אויף אַ צווייט אָרט אָנגעשלאָגען אַ פּאָרלאָגע מיט ברעטער און דערצו נאָך אויסגעצאָרען און אויסגעקעמט אַ הונד און שפּעטער נאָך אָנגעהאַקט האָלץ.

— איהר האָט שוין אויסגעאַרבייט אויף אייער עסען, — האָט געזאָגט דער בעל־הבית אפשר ווילט איהר אַ ביסעל געלד?

— ניין, איך וועל נישט נעהמען קיין גראָשען.

אויב אַזוי, נעהמט אַ ציגאַר האָט פאָרגעלעגט דער בעל־הבית, ווען איך בין אַוועקגעגאַנגען. איך האָב גענומען איינעם. דאָס איז געווען אַ „קאָראָנאַ־קאָראָנאַ" כ׳האָב שוין געוואָלט פעררויכערן, ווי כ׳האָב זיך דערמאָנט, אַז דאָס זענען טייערע ציגאַרען און נעהמענדיג איינעם, וואָלט איך בעקומען פאַר מיין אַרבייט מעהר וויפיל עס קומט מיר. דעמאָלט האָב איך געדאַנקט פאַר דער ציגאַר און צוריקגעלעגט אין שאַכטעל. איך בין געגאַנגען ווייטער זוכען אַרבייט צו פערדינען אויף אָוענט־ברויט.

און דעם ענגלענדער האָט ווידער נישט געוואונדערט די געוויסענהאַפטיגקייט פון דעם אַרבייטער, וועלכער האָט זיך אָפּגעזאָגט צו נעהמען דעם טייערען ציגאַרעט.

די צווייטע נאַכט האָט דער בראָדיאַגע פערבראַכט אין אַ בודקע פון אַ וועכטער ביים שאָסע.

דער „בראָדיאַגע" האָט געוואונען דעם וועט, ער האָט בעוויזען, אַז אַ געזונדער ענגלענדער קען אין משך פון אַ וואָך צייט אויסהאַלטען פערשידענעם. צי האָט ער אָבער אויך בעוויזען, זיין טעזיס, אַז יעדער אַרבייטסלאָזער, ווען ער וויל, קען ער אויסאַרבייטען אויף זיין עסען? דאָס איז אַ פראַגע. אַן׳עקסצענטרישער וועט איז איין זאַך, און די פראַגע וועגען אַרבייטסלאָזיגקייט דאָס איז גאָר אַן׳אַנדער ענין.

דיאנעא.

דייטשלאנד און „פרעסא".

X

אין אַלע פאַזען פון לעבען.

די מאָדערנע צייטונג איז, ווי געזאָגט, אַ מעכטיגער קאָמפּלעקס פון פערשידענאַרטיגסטע צווייגען פון מענשליכען גייסט, אַרבייט, טעכניק, און ווירטשאַפט. בילדליך שטעלט דאָס פאַר דער מאָדעל פון „פעראיין פון דויטשע צייטונגס־פערלעגער": אין אַ גרויסער דרעה־בינע, וואָס איז איינגעטיילט אין 5 טיילען, ווערט פאָרגעפיהרט פאַר׳ן צושויער דאָס קאָמפּליצירטע וועזען פון דעם בעגריף „צייטונג" אין זיין גאַנצער פילוויטיגקייט. נישטאָ קיין ווינקעלע פון מענשליכען לעבען, וואוהין די צייטונג זאָל נישט אַריינדרינגען, זאָל נישט אויסאיבען איהר דרוק און ווירקונג. אין אַ בעזונדערען זאַל „די צייטונג אינ׳ם לעבען פון מענשען" ווערט אין אַ רייה אַנשוילּיכע בילדער געוויזען, וואָסער בעדייטונג די צייטונג האָט אין יעדער פאַזע פון מענשליכען לעבען. די צייטונג האָט אַ בעזונדערס גרויסע בעדייטונג אין קונסט־לעבען פון דער מאָדערנער געזעלשאַפט. דאָס וואָרט פון דער צייטונג איז גאַנץ אָפט ענטשיידענד פאַר׳ן ערפאָלג, פאַר׳ן וואוקס און ענטוויקלונג פון דער אָדער יענער קונסט־ערשיינונג. אין דער אָפּטיילונג „פרעסע און קונסט" ווערט בילדליך געוויזען די ווירקונג פון דער צייטונג אויפ׳ן קינסטלערישען לעבען. אויף 6 גרויסע וואַנד־פעלדער ווערט פאָרגעשטעלט, וואָסער ווירקונג עס האָט די עפענטליכע קריטיק פון דער פרעסע. עס זענען דערצו אויסגעקליבען געוואָרען עטליכע כאַראַקטעריסטישע היסטאָרישע טיפּישע ביישפּילען וועגען איינפלוס פון דער פרעסע אויף דער מאַלעריי, מוזיק, ליטעראַטור.

רעקלאַמע.

די צייטונג איז אַ מעכטיג, אויב נישט דאָס מעכטיגסטע רעקלאַמע־מיטעל. די רעקלאַמע קאָן פערפאָלגען פערשידענע צילען: פּאָליטישע, קינסטלערישע, הומאַניטאַרישע, רעליגיעזע, וויסענשאַפטליכע און ווירטשאַפטליכע. ספּעציעל דער לעצטער געביט. עס איז זיך ביים היינטיגען טאָג נישט מעגליך פאָרצושטעלען קיין ענטוויקלונג און סוקצעס פון אַ ווירטשאַפטליכער אונטערנעהמונג, אויב זי פיהרט נישט קיין סיסטעמאַטישע דורכגעטראַכטע און ענטשפּרעכענד אויסגעפיהרטע רעקלאַמע דורך דער פרעסע. דעם „ווערבעווירקזאַמע אינזעראַט", זיינע פּסיכאָלאָגישע אונטערגרונדען, זיין צוועקמעסיגער אָרגאַניזאַציע און אויספיהרונג איז דעריבער געווידמעט אַ בעזונדערע, העכסט אינטערעסאַנטע אָפּטיילונג אויף דער „פרעסאַ". אויפ׳ן סמך פון אַ רייה ביישפּילען און סטאַטיסטישע דאַטען ווערט קודם כל געוויזען, אין וואָס עס בעשטעהט די בעדייטונג פון „אינזעראַט" (אַנאָנס, צייטונגס־רעקלאַמע) פאַר׳ן קאָנסומענט און פאַר דעם, וואָס רעקלאַמירט זיך. דאַן קומט אַ ריזיגער אַלבאָם, וואו אויף 33 טאַבעלען ווערט קלאָר געמאַכט דער עצם פון דער רעקלאַמע: דער פּלאַן, אָרגאַניזאַציע און אויספיהרונג. אין דער אָפּטיילונג געפינט זיך אַ גרויסע זאַמלונג פון רעקלאַמע־וויסענשאַפטליכער ליטעראַטור און אַ רעקלאַמע־וויסענשאַפטליכע לאַבּאָראַטאָריע, וואו עס ווערט געוויזען אויף אַ רייה אַפּאַראַטען די עקספּערימענטאַלע ווירקונג פון פערשידענע רעקלאַמע־אופנים.

און דאַן קומען בעזונדערע אויסשטעלונגען, קינסטלעריש אויסגעפיהרטע פון אַ רייה גרויסע אונטערנעהמונגען, וועלכע זענען בעקאַנט מיט זייער רעקלאַמירען זיך. צווישען אָט די פירמען געפינט זיך נאַטירליך די פאַבריק פון זייפען־פּראָשעק „פּערזיל", וועלכע איז בעריהמט מיט איהרע רעקלאַמע־איינפאַלען. די ראַזינע פירמע האָט אויף דער ריזעלדאָרפער „געזאָליי" געהאַט אַ פּרעכטיגען פּאַוויליאָן. אַ חוץ דעם האָט זי געשטעלט אין רשות פון די בעזוכער, וואָס האָבען נאָר דערצו געהאַט חשק, אויטאָמאָבילען, וועלכע האָבען די געסט אָפּגעפיהרט אויף דער פאַבריק. דאָרט איז פאַר זיי

(איינדריקען פון אַ בעזוך).

געוויזען געוואָרען די פאַבריק מיט אַלע איהרע איינריכטונגען, די אויסגעצייכענטע אַנשטאַלטען פאַר סאָציאַלער פערזיכערונג ביי דער אונטערנעהמונג, און פאַר יעדען גאַסט איז געשטעלט געוואָרען אַ כיבוד פיר המלך. אויף דער „פרעסא" האָט די פירמע אויסגעשטעלט אַ גרויסען מאָדעל, אַ פּלאַסטישע קאַרטע פון קעלן, אויף וועלכער עס ווערט רעמאָנסטרירט ווי אַזוי עס ענטשטעהט און ווערט אויסגעפיהרט מיט דער הילף פון אַעראָפּלאַנען אַ ליכט־רעקלאַמע פון דער פירמע אויפ׳ן פרייען הימעל, ווייל, ווי ס׳לויטעט דער דעוויז פון דער פירמע, „פּערזיל בלייבט פּערזיל". זעהר שעהן איז אויך די רעקלאַמע־א׳ויסשטעלונג פון דער בעריהמטער זיירען־פאַבריק בעמבערג, וועלכע גיט אַרויס ספּעציעלע, פּראַכט־ביכער און בראָשורען, וואָס בעזינגען דעם „אידעאַל פון דער פרוי", דעם אונפערגלייכליכען זיירענעם... בעמבערג־שטרימף, דעם ליבלינג פון די שעהנסטע פילם־אַרטיסטקעס (די רייזענדע אַרטיסטקעס ווערען אויפ׳ן אָרט געוויזען אין אַ קליינעם, פילפאַרביגען פילם).

נאָהענטסטע קרובים

די מאָדערנע צייטונג איז ווי אַ קאָלאָסאַל צאָהן ראָד, וואָס יעדער צאָהן פערכאַפּט אַן׳אַנדער געביט פון געזעלשאַפטליכען און ווירטשאַפטליכען לעבען, פון דער מאָדערנער טעכניק, אין אַ רייה בעזונדערע אויסשטעלונגען זענען רעפּרעזענטירט אַז די אַלע אונצעהליגע געביטען, וואָס האָבען נאָר אַ וועלכע ס׳איז שייכות צו דער פרעסע. פּאָסט, באַהן זענען מיט דער צייטונג, פערשטעהט זיך, גאָר נאָהענטע מחותנים. די דייטשע פּאָסט־פערוואַלטונג האָט צוויי גרויסע אויסשטעלונגען אויף דער „פרעסאַ": איינע אין דער קולטור־היסטאָרישער אָפּטיילונג: דאָרט ווערט געוויזען די היסטאָרישע ענטוויקלונג פון דייטשען פּאָסט־וועזען; די צווייטע — אין דער הויפּט־געביידע, וואו עס ווערט קאָנקרעט פאָרגעפיהרט דאָס קאָמפּליצירט־וועזען פון דער היינטיגער פּאָסט מיט אַלע איהר פערצווייגונגען; אַן׳אָפּטיילונג פאַר טעלעפאָן־טעכניק, ראַדיאָ־טעכניק, פּאָסט־אַמט אין זיין פולען און פילזייטיגען בעטריב, טעלעגראַף־טעכניק א. אַ. וו. רעסגלייכען רייך און אַלזייטיג איז די אויסשטעלונג פון דער דייטשער רייכס־באַהן־געזעלשאַפט, וועלכע ווייזט, ווי אַזוי עס קומט פאָר די יענע־זייטיגע צוזאַמענאַרבייט צווישען באַהן און פרעסע, די לייסטונגען פון דער באַהן ביים טראַנספּאָרט פון צייטונגען, ביכער, פּאַפּיר און אַלע אַנדערע אונצעהליגע געגענשטאַנדען און מאַטעריאַלען, וואָס האָבען אַ שייכות צום דרוקוועזען; אינפאָרמאַציע־בעוואָרגונג אין אינערליכען דינסט פון דער באַהן, באַהן־טעלעפאָן־נעץ, טעלעגראַפען־נעץ, פאָהר־פּלאַן־וועזען, פערקעהר־רעקלאַמע א. אַ. וו. א. אַ. וו.

אויך דער יס־פערקעהר איז ענג פערבונדען מיט דער פרעסע, און וואו זענען די גרויסע טעלעגראַפען־ביוראָס? און די רייכס־רונד־פונק־געזעלשאַפט? טעלעפאָן־פאַבריקען, קאַבעל־פאַבריקען, פאַבריקען פון ראַדיאָ־אַפּאַראַטען, פּאַפּיר־אינדוסטריע פאַבריקען, וואָס אַרבייטען אויס די פערשידענסטע מאַשינען, אַפּאַראַטען און מכשירים, וואָס זענען נויטיג ביי די צייטונגס־ און דרוק־אַרבייטען, מאַנאָטיפּען, ליניאָטיפּען, טיפּאָגראַפען, אילוסטראַציאָנס־דרוקמאַשינען, פאַלץ־מאַשינען א. אַ. וו. א. אַ. וו. אויף צעהנדליגער זייטען ציהען זיך בלויז איין קאַטאַלאָג פון דער אויסשטעלונג, די רשימות פון די פירמעס, פעראיינען, פערבאַנדען, געזעלשאַפטען, פערלעגער, וואָס זענען בעטייליגט מיט זייערע אויסאַרבייטונגען אויף דער אינטערנאַציאָנאַלער „פרעסאַ".

אַ־ע גאָר נאָ־ענטע, נאָהענטע, ווייטע און ווייטערע קרובים פון דער פרעסע האָבען זיך מאָביליזירט און אין פולער בעוואָפנונג געקומען צו דער גרויסער איבערזיכט אין קעלן. דער נאָהענטסטער קרוב פון דער צייטונג איז דער זשורנאַל, פון דער מאָדערנער טאָג־צייטונג קומען מיר דירעקט צו די אונצעהליגע זאַלען, וואו עס איז קאָנצענטרירט דאָס בילד פון אונגעהויער ענטוויקעלטען צייטונג „צייטשריפטען־וועזען" און צו דער דייטשער פאַך־פרעסע, וועלכע איז בעריהמט אומעטום מיט איהר רייכקייט און אַלזייטיגקייט. די צאָהל דייטשע זשורנאַלען איז צוליב׳ן קריג און אינפלאַציע שטאַרק געפאַלען, אָבער אויך איצט זענען פערהאַן נישט ווייניגער פאַר 6000 זשורנאַלען, דערונטער פאַלען צוויי דריטעל אויף פאַך־צייטשריפטען. נישטאָ קיין געביט פון געזעלשאַפטליכען, קולטורעלען און ווירטשאַפטליכען לעבען, נישטאָ קיין בערוף, וואָס זאָל נישט האָבען זיין זשורנאַל.

די אָרגאַניזאַטאָרען פון דער צייט־שריפטען־אָפּטיילונג האָבען מיט רעכט געהאַלטען, אַז אויסשטעלען אַלע זשורנאַלען וואָלט געהייסען מאַכען פון דער אָפּטיילונג אַ פיין פאַר׳ן בעזוכער, וועלכער וואָלט מבולבל געוואָרען פון דער בונטקייט און פילזייטיגקייט, זיי האָבען דעריבער דעם אונגעהייער רייכען מאַטעריאַל פונאַנדערגעלייגט אין עטליכע כאַראַקטעריסטישע גרופּען, וועלכע גיבען אַן׳אַלגעמיינעם בעגריף פונ׳ם דייטשען צייטשריפטען־וועזען און פון זיין בעדייטונג פאַר׳ן ווירטשאַפטליכען און גייסטיגען לעבען פון לאַנד. די אָפּטיילונגען זענען: 1) וויסענשאַפט (יוריספּרודענץ, פילאָזאָפיע, מעדיצין, מאַטעמאַטיק א. אַ. וו.). 2) פּאָליטיק און ווירטשאַפט (ווירטשאַפט, אַרבייטער־ און סאָציאַלע צייטשריפטען, פרייע פּראָפעסיעס, סוחרים, באַנקוועזען, פּאָליטישע זשורנאַלען, אַרמעע און פלאָט א. אַ. וו.). 3) אונטערהאַלטונג און בילדונג (ליטעראַטור, קונסט, מאָדע, מוזיק, טעאַטער, ראַדיאָ א. אַ. וו.). 4) פערקעהר־וועזען. 5) טעכניק, אינדוסטריע און האַנדעל. 6) לאַנדווירטשאַפט און נאָהענטע בערופען. 7. ספּאָרט און קערפּערליכע פלעגע. 8) וועלט־אַנשויאונג.

טרוים וועגען אפריקא

בלויז פון דער ראַזינער קלאַסיפיקאַציע אַליין קאָן מען זעהן, ווי פערשידענאַרטיג עס איז דער געביט פון דייטשען צייטשריפטען־וועזען, דערצו קומען נאָך אַ רייה בעזונדערע גרופּען, וואָס האָבען אַן׳ענגען צוזאַמענהאַנג מיט דער דערמאָהנטער אָפּטיילונג: פרעסע און שולע, זשורנאַלען פון די יוגענד־פערבאַנדען, קאָלאָניאַלע זאַנדערשוי. די לעצטע טראָגט אַן׳אויסגעשפּראָכענעם פּאָליטיש־פּראָפּאָגאַנדיסטישען כאַראַקטער, זי דאַרף פערמאָנסטרירען פאַר׳ן בעזוכער די עוולה, וואָס איז בעגאַנגען געוואָרען לגבי דעם דייטשען פאָלק דורך צונעהמען ביי איהם די קאָלאָניעס אויפ׳ן סמך פון ווערסאַלער טראַקטאַט. די אויפמערקזאַמקייט פון בעזוכער ווערט בעזונדערס געווענדט אויף אַפריקא, אויף דעם „רוים אָהן פאָלק", וואו דייטשלאַנד האָט אַמאָל געהאַט קאָלאָניעס. די קאָלאָניעס זענען אָבער צוגענומען געוואָרען, דייטשלאַנד איז פערוואַנדעלט געוואָרען, ווי די דייטשע זאָגען, אין „אַ פאָלק אָהן רוים", וואָס מוז ד קאָלאָניעס צוריקבעקומען. דאָס איז דער פּאָליטישער מוסר השכל פון דער „קאָלאָניאַלער זאַנדערשוי", וועלכע איז קינסטלעריש איינגעאָרדענט אַזוי, אַז זי מוז פיקסירען די אויפמערקזאַמקייט פון בעזוכער.

לאַזאַר פוקס.

Dr. med. D. HELMAN
ספּעציאַל־אַרצט פאַר האַלז, נאָז, אויערען
און קעהלקאָפּף־קראַנקהייטען
PIOTRKOWSKA 68, telefon 12-20
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 10–12 און 5–7 אָוו. זונטאָג פון 10–1

Dr. med. A. Uryson
קאָנסטאַנטינער 20, טעל. 35-85
נעמט אָן פון 3 ביז 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

ווער עס מעג און ווער עס טאָר ניט

בעטראַכטונגען וועגען ענין שפּראַך.

פון דר. ה. זשיטלאָווסקי

אַז העבּראַיסטען דערהויבען דעם העבּרעאיש שיער נישט צו דער מדרגה פון דער העכסטער הייליגקייט, רופט דאָס נישט אַרויס נישט קיין פּעחאוּנדרונג און נישט קיין פּראָטעסט. טאָמער אָבער דערוועגען זיך איינינע יודישיסטען אַרויסצוזייזען זייער ליבע און התלהבות פאַר יודיש, הויבט מען זיך אָן צו חידוש'ן: וואָס קאָכט מען זיך דאָ אַזוי? וואָס מאַכט מען אַ'אַ ווזען פון אַ שפּראַך? וואָס איז די נפקא מינה, דער לשון, יענער לשון? אין עצם, איז דאָך שפּראַך נישט מעהר ווי אַ ליידיגע כלי, און עס איז שוין לאַנג געזאָגט געוואָרען: אַל תסתכל בקנקן, אלא במה שיש בו. קוק נישט אויף דעם פלעשעל, קוק אויף דעם אינהאַלט.

איינינע יודישע שרייבער. וועמען מען האָט, משמעות, געכאַפּט ביי דער מעשה, ווי זיי מאַכען חנ'רלעך צו יודיש, האָבען אין לעצטער צייט געפונען פאַר זייער הוב צו פערענטפערען זיך:

זיי מאַכען, חלילה, נישט קיין אָפּגאָט פון יודיש. פון זייערטוועגען איז קיין מניעה נישטאָ, יודיש זאָל פערשווינדען אפילו מאָרגען. אַ, פאַרוואָס „צאַצקען“ זיי זיך מיט יודיש? מען זעהט דאָך בעשיינפּערליך, אַז זיי ליבען נישט נאָר דעם אינהאַלט, וואָס זיי ברענגען אַרויס מיט דעם יודישען לשון, נאָר דעם יודישען לשון גופא! לייקענען זיי נישט, אַז זיי ליבען דעם לשון; און אַז זיי היטען אָפּ זיין ריינקייט און שעהנקייט. אָבער דאָס איז, חס ושלום, נישט אויס דעם טריפ'ענעם יודישיזם. שפּראַך, פערשטעהט איהר מיך, איז אַ געצייג, מיט וועלכען מען ברענגט אַרויס נוצליכע זאַכען. אַ גוטער באַלמעלאָכע האַלט עהרליך זיין געצייג, ליבט עס אפילו, און זיי זענען גוטע באַלמעלאָכעם.

און אַזוי פערענטפערט זיך אפילו אַזאַ שרייבער, וואָס טראַכט אַלע ווילע אויס נייע טיילען אין זיין געצייג, וועמען מען מעג בעוואונדערען פאַר זיין גאָט-געגעבענעם טאַלאַנט, אַרויסצוברענגען אַלע ווילע שפּאָגעל-נייע „רעדלעך“ און „שרייפלעך“ און „ציינדלעך“ און „שפּיזלעך“. און נאָך מעהר חידוש! ער טראַכט זיי נישט אויס. זיי וואַקסען ביי איהם אַרויס, ווי בלומען און בלעטער אויף אַ בוים. דאָס „געצייג“ האַלט ביי איהם, אינעווייניג, אין זיין נשמה, אין איין קינ-לע, און איין „געצייגלען זיך“, להבדיל, ווי אַ לעבעדיג בעשעפעניש.

און וואָס איז פּאָרט אַ שפּראַך? אַ כלי, אַ ליידיגע שיסעל, וואָס אין איהר קאָנט איהר אַריינגיסען וועלכען אינהאַלט איהר ווילט, און וואָס פערענדערט נישט דעם אינהאַלט? אָדער אַ געצייג, וואָס מוז אָפּטמאָל אַריינטראָגען אַ געוויסער שינוי אין דעם אינהאַלט, כדי ער זאָל בעקומען די געוואונשענע פאָרם, אָדער כדי מיר זאָלען קאָנען אויסנוצען זיינע איינענשאַפטען?

ס'איז אין אַ מענשליכען לשון געוויס דאָ עפּיס אַזוינס, וואָס קאָן בדרך מליצה פערגליכען ווערען צו אַ ליידיגער כלי. און עס זענען פאַרהאַן אין איהם אויך אַנדערע טבע'ס, וואָס לאָזען זיך פערגלייכען צו אַ געצייג, מיט וועלכען מען מייסטערוועט עפּעס אויס, און נאָך צו אַ פולע אַנדערע זאַכען קאָן מען פערגלייכען אַ שפּראַך. יעדע פון זיי וועט אויסכאַפּען נאָר איין זייט איהרע, בעלייכטען נאָר איין איינענשאַפט איהרע און קיין איינע פון זיי וועט נישט אויסשעפּען איהר אפשר אומענדליך רייכען און וויכטיגען מהות.

פאַרוואָס זאָל מען זי נישט צוגלייכען צו אַ מלבוש? ווערטער זענען דאָך דאָס קלייד, אין וועלכער עס קליידט זיך איין אַ מענשליכער געדאַנק. מענשען לייגען דאָך פיל זאָרג אויף דעם אויסזעהן פון זייערע מלבושים, דער עיקר אויף זייער ריינקייט און שעהנקייט. מעגען זיי געוויס אַכטונג געבען, אַז אויך זייערע געדאַנקען זאָלען זיך, נישט בעווייזען פאַר'ן עולם „קרוע-בלוע“, אָפּגעשליסען און פערשלומפּערט.

און איז דען דאָס אַ גרויסער חטא, פאַר וועלכען מען דאַרף זיך פערענטפערען ווען איינער האָט ליב פאַר זיינע געדאַנקען אַ מלבוש דווקא פון אַ געוויסען שניט, דווקא פון אַן'אויסדערוועהלטען שטאָף (די ספּעציפישע שפּראַכקלאַנגען) דווקא פון אַ בעשטימטען קאָליר?

און אַז שוין רעדען וועגען אַ געצייג, אַן'אינסטרומענט, פאַרוואָס נאָר בלייבען ביי די אינסטרומענטען פון אַ פּשוט'ען באַלמעלאָכע? פאַרוואָס טראַכטען דערביי נאָר וועגען אַ האַק, און אַ זעג, און אַ שער, און קאָרקענציהער? פאַרוואָס נישט פערגלייכען די שפּראַך צו אַ מוזיקאַלישען אינסטרומענט? שפּראַך, וועלען מיר זאָגען, איז דער מוזיקאַלישער אינסטרומענט פון אַ גאַנצען פאָלק, אויף וועלכען ער שפּילט אויס זיין פּאַרטיטורע אין דער סימפאָניע פון דער אַלמענשליכער קולטור.

אַ'אַ פערגלייך וואָלט אונז ערקלערען אַ היבש ביסעל ערשיינונגען אין דעם נאַציאָנאַלען און אינטערנאַציאָנאַלען לעבען.

קודם יענעם טייל מאָדערנעם אַנטיסעמיטיזם, וואָס איז אויסגעוואַקסען אַ דאַנק אונזער אַסימילאַציע, אַ דאַנק אונזער אַנטייל אין דער קולטור-שאַפונג פון די אַנדערע פעלקער.

דער דייטש, זאָגען מיר, שפּילט אויף טראָמבאָן; דער פראַנצוז — אויף דער האַרף; דער רוס — אויף דער וויאָלאָנטשעל א. אַ. וו. יעדעס פאָלק שטעהט ביי זיין פּולפּיטר און שפּילט זיין טייל אויף זיין אינסטרומענט. נאָר די יודישע אינטעליגענציע, בלאָנקעט זיך אַרום צווישען אַלעמען, לויפט פון פּולפּיטר צו פּולפּיטר, דאָ אַריינגעטרומבעט אין דער פרעמדער טרובע, אַ גרימפּעל געטון אויף דער האַרף, דאָ אַ פּאָר קנופּ דעם ברומבאַס, אָדער האַסטיג אַ קלאַפּ אין דעם באַראַבאַן, דאָ אַרויסגעכאַפּט די פלייט ביי דעם פלייטיסט און זיך פּלוצים פערגאַנגען מיט אַ שטיקעלע איינענעם שטיינער... ווי זאָל דאָ נישט געבוירען ווערען אַ ווידערווילען אַנטקעגען אונז, אַ טיפע אַנטיפּאַטיע צו אַ טאַלענטירטען פאָלק, וואָס שטעהט נישט ביי זיין פּולפּיטר, מיט זיין אינסטרומענט אין דער האַנט, און רק ער רייסט זיך אַריינצובלאָז'ען אין אַלע פרעמדע אינסטרומענטען. און ווי זאָל נישט אַרויסוואַקסען ביי אונזער פאָלק, ווי אַ רעאַקציע אַנטקעגען אָט דער אַנטיפּאַטיע צו אונז, דאָס שטרעבען אַוועקצושטעלען זיך ביי דעם איינענעם שטענדער מיט דעם איינענעם אינסטרומענט אין דער האַנט? איז טאַקי אַזאַ בעשטרעבען אַרויסגעוואַקסען. דער מאָדערנער פּראָגרעסיווער יודישער נאַציאָנאַליזם. סיי אין דעם העבּראַיסטישען, סיי אין דעם יודישיסטישען נוסח זיינעם, — קוקט אויף דעם ענין שפּראַך נישט ווי אויף אַ ליידיגער שיסעל, נישט ווי אויף אַ קאָרקענציהער, אפילו נישט ווי אויף אַ פּאָר מכנסים, אויף איינצוקלייבען אין זיי דעם געדאַנק, נאָר ווי אויף אַ מין נאַציאָנאַלען מוזיק-אינסטרומענט, אויף וועלכען דאָס פאָלק שפּילט זיין פּאַרטיטורע אין דער סימפאָניע.

געוויס זענען דאָ טאַלאַנטען — און נאָך מעהר דילעטאַנטען, — וואָס קאָנען שפּילען אויף עטליכע כלי-זמר, דאָס שווייצאַרישע פאָלק שפּילט אויף גאַנצע פיער. דער גרויסער טאַלאַנט אָבער און נאָך מעהר דער גאון האָט נאָר איין אינסטרומענט, אויף וועלכען זיין נשמה דריקט זיך אויס גאַנץ. ער מעג ליב האָבען און שעצען און פערשטעהן אויך אַנדערע אינסטרומענטען און אפשר אַליין אויך נישקשה'דיג בעהערשען זיי. שפּילען שפּילט אָבער יעדער גרויסער אַרטיסט אויף זיין אינסטרומענט, — און איז דען דאָס אַ חידוש, נישט נאָר וואָס ער ליבט איהם, נאָר וואָס ער איז אויך פערליבט אין איהם?

די, פאַר וועמען שפּראַך איז נאָר אַ שיסעל פאַר קניידלעך, אָדער אַ האַק-מעסער פאַר געפילטע פיש, אָדער אַ פּאָר מכנסים, וועלען דאָס נישט פערשטעהן; זיי זענען אין דע ספּרט סריסים... דאָס פאָלק פערשטעהט דאָס אָבער און ליבט זיין נאַציאָנאַל פּי-ע'ל, אָדער זיין האַרף.

מען קאָן אויך פערגלייכען אַ שפּראַך מיט דעם מאַטעריאַל, אין וועלכען אַ קינסטלער ברענגט אַרויס זיינע אידעען און אידעאַלען. די טענער פאַר דעם מוזיקער, די ליניען און פאַרבען פאַר דעם מאָלער, די ערד, שטיינער און מעטאַלען פאַר דעם סקולפּטאָר און אַרכיטעקט. פאַרהאַן שפּראַכען, אין דער מדרגה פון שטרוי און ליים און ריטער, פון וועלכע מען קאָן אויפשטעלען נאָר אַ ביידעל אָדער אַ שטאַלכעל. איין און דיזעלבע פיגור (דעם „אינהאַלט“) קאָן מען אַרויסברענגען אין מירמעל, אין בראָנז, אין גיפּס. און פרעגט יעדען סקולפּטאָר, וועט ער אייך ערקלערען, אַז דער מאַטעריאַל איז דאָ נישט קיין ביי-זאַך. האָט דאָך קלינגער אַרויסגעבראַכט זיין „וואַלר-קעניג“ דווקא אין האָלץ!

אָבער אָט די אַלע פערגלייכען, ווי שאַרף זיי זאָלען נישט אָנמערקען די אָדער יענע זייט פון אַ שפּראַך'ס טבע, ריהרען זיי פּאָרט נישט אָן דעם עיקר זיי אַלע, — אפילו דער חשוב'סטער צווישען זיי, דער פערגלייך מיט אַ מוזיק-אינסטרומענט, — שטעלען אַוועק די שפּראַך אין איין ליניע מיט די דערשיינונגען פון דער אַנאָרגאַנישער וועלט. די שפּראַך איז דאָ עפּעס דרויסענדיגעס, טויטס; עפּעס וואָס איז נישט צונויפגעוואַקסען מיט דעם מענשען, און האָט גאָרנישט צו טון מיט די גרונט-קרעפטען פון זייער נשמה. אַן'אַנאַלאָגיע צו דעם ענין שפּראַך דאַרף מען אָבער זוכען אין דער אָרגאַנישער וועלט, דער לעבעדיגער.

שפּראַך איז עפּעס אַזוינס, וואָס ווערט בעשאַפען ביי אונז אינווייניג (האָט מען דאָך אין דעם מענשליכען מאַרך אויסגעפונען שפּראַך-צענטרען). אַ שפּראַך קוואַלט אַרויס פון אונזער נשמה. דאָס לעבט און „קינדערלט“ און אַנטוויקעלט זיך; און שטאַרבט אויך אָפּ. כמעט אַלע לינגוויסטען ווייזען אָן אויף דעם אָרגאַנישען כאַראַקטער פון אַ שפּראַך, וואָס וואַקסט און אַנטוויקעלט זיך ווי פון זיך אַליין מען זוכט, צ. ב. די „וואָרצלען“ פון די ווערטער. שוין דאָס אַליין פערגלייכט די שפּראַך צו אַ לעבעדיגער פלאַנץ. און נאָך אַנדערע אַנאַלאָגיעס קאָן מען ברענגען צווישען אַ שפּראַך און אַ לעבעדיג ווע'ען. אָבער ס'איז דאָ איין ערשיינונג, וואָס הויבט דעם ענין שפּראַך איבער דער לעבעדיגער אָרגאַנישער וועלט. דאָס זענען דער שפּראַכ'ס אינווייניגסטע געזעצען און כללים, וואָס קיין איינצעל-מענש האָט זיי נישט אויסגעטראַכט, וואָס האָבען זיך איינגעשטעלט ווי פון זיך אַליין און וואָס ענטוויקלען זיך אויף אַן'איינענעם דרך. אָט די ערשיינונג שטעלט אַריין די שפּראַך אין דער נאָך העכערער ספערע פון וועלטליכע געשעהענישען, וועלכע ספּענסער האָט אָנגערופען די איבער-אָרגאַנישע ספערע. דאָס איז די וועלט פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען און שאַפען, די וועלט פון דער גייסטיגער קולטור. אָט צו דער וועלט געהערט די שפּראַך, שוין נישט בדרך מליצה, נאָר לפי איהר אמת'ען מהות.

שפּראַך איז, אַזוי צו זאָגען, אַן'איבער אָרגאַנישער אָרגאַן פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען. זי איז די לעבענס-קראַפט פון אַ מענשליכער געזעלשאַפט. זי איז די לעבענס-ספערע, וואָס מאַכט ערשט מעגליך אַ מענשליכע קולטור און וואָס שפּילט די גרעסטע ראָלע אין איהר קיום און איהר ווייטערדיגער ענטוויקלונג. אָהן דער שפּראַך-ספערע איז נישטאָ קיין מענשליך געזעלשאַפטליכער לעבען, נישטאָ קיין מענשליכע קולטור. די שפּראַך האָט געמאַכט דעם מענשען פאַר אַ מענשען.

ס'איז אַ טיפער און אַ סוד'ות'פולער ענין, אין וועלכען נישט אַלץ איז נאָך אויפגעקלערט און נישט אַלץ קאָן אויפגעקלערט ווערען מיט ריין-וויסענשאַפטליכע מעטאָדען.

על-כל-פנים איז קלאָר, אַז דער ענין שפּראַך פערלאַנגט אַ גאַנץ אַנדערען צוטריט צו זיך, איידער צו אַ כלי, אַ מלבוש אָדער אַן'אינסטרומענט. מען האָט דאָ צו טון מיט די גרונט-קרעפטען פון דער מענשליכער נשמה. און — אין אַ בעשטימטער שפּראַך — מיט די גרונט-קרעפטען פון אַ פאָלקס-נשמה.

די טראַגעדיע אין טאָלסטאָי'ס פאַמיליע

די אויסצוגען פון די ערינערונגען פון טאָלסטאָי'ס טאָכטער טאַטיאַנאַ לוואָוונאַ טאָלסטאָי-סוכאָטינאַ זענען זעהר אינטערעסאַנט פאַר דער כאַראַקטעריסטיק פון די בעציהונגען, וואָס האָבען זיך געהאַט איינגעשטעלט צווישען גאון פון יאַסנאַיאַ פּאָליאַנאַ און זיין פרוי און הויזגעזינד און וואָס האָבען סוף כל סוף געבראַכט צום לעצטען טראַגישען שריט פון טאָלסטאָי'ען: צו אַנטלויפען פון איינענעם הויז.

דער אָנהויב פון פּירוד.

דער פּירוד צווישען מיין פאָטער און מוטער האָט זיך בולט אַרויסגעוויזען דעמאָלט, ווען מיר האָבען זיך בעזעצט אין מאָסקווע. די אינטערעסען פון'ם פּאָרפאָלק זענען געוואָרען אַלץ מעהר און מעהר פערשידען.

מיין מוטער איז געווען פערנומען מיט וועלטליכע ענינים, מיט אָוועגדען, מאַטעריעלע דאגות און דאגות וועגען דער ערציהונג פון די קינדער. דער פאָטער, פון זיין זייט, האָט געשלאָסען נאָר אַנדערע בעקאַנטשאַפטען, — פערבינדונגען, וועלכע מיר האָבען אין נעגענזאַץ צו אונזערע וועלטליכע פערבינדונגען, גערופען אויף אונזער שפּראַך „פינסטערע“, ער איז צונויפגעקומען מיט די האָלצ-העקער פון וואָראָביאָווי גאָרי (ביי מאָסקווע). און כדי כסדר צו זיין געבען זיינע נייע פריינד, פלעגט ער יעדען טאָג פאָהרען צום טייך און אַרבייטען מיט זיי.

די מוטער און איך פלעגען מיר אויפשטעהן שפּעט, פערברענגען דעם טאָג אויף וויזיטען אָדער ביים אויפנעהמען געסט. אין אָוועגד פלעגען מיר זיצען אין עקיפּאַ'ש אָדער שליטען און פאָהרען צו גאַסט אָדער אויף בעלער. דער פאָטער האָט געשריבען זיינע אַרטיקלען. אין דער דאָזיגער צייט בכלל האָט ער זיך געפיהלט בעזונדערס איינזאַם.

אָבער כאָטש ער האָט טיף געליטען פון דעם פּירוד מיט דער פרוי און האָט געזעהן, ווי ווייט זי איז דערפון, צו טיילען זיינע אַנשויאונגען, האָט ער קיינמאָל נישט פערלוירען דערויף די האָפנונגען.

אין מאָמענט, וואָס ווערט דאָ בעשריבען, איז זי געווען ווייט פון אַזאַ דערנעהנטערונג. דער לעבענס-אופן פון מאַן האָט איהר אָפּגעשטויסען פונקט אַזוי, ווי זיינע נייע אַנשויאונגען.

טאָלסטאָי געהט אַוועק פון דער היים (1884).

אין זומער 1884 זענען ביי אונז אין דער פאַמיליע פאָרגעקומען פיל שווערע סצענעס, אין דער נאַכט פון 17-טען אויפ'ן 18-טען יולי האָט דער פאָטער גענומען אויף די פּלייצעס אַ קלומעק און איז אַוועק פון דער היים.

איך האָב געזעהן, ווי ער האָט זיך דערווייטערט דורך דער בעריאָזענער אַליי. און כ'האָב אויך געזעהן, ווי די מוטער איז געזעסען פאַר'ן הויז אונטער די ביימער. ס'איז איהר נישט געווען צו דערקענען. מיט פינסטערע, טיף צופּעפּטע און לעבענסלאָזע אויגען האָט זי געקוקט פאָראויס פאַר זיך. זי האָט געדאַרפט געלעגען ווערען און האָט שוין געפיהלט די ערשטע געבורט-וועהען. ס'איז געקומען איליאַ, מיין ברודער, האָט איהר פאָרזיכטיג אַריינגעפיהרט אין צימער און געלעגט אויפ'ן בעט. אינדערפריה איז געבוירען געוואָרען מיין שוועסטער — אַלעקסאַנדראַ.

אין אָט דער נאַכט איז דער פאָטער ווייט נישט אַוועקגעגאַנגען. ער האָט געוואוסט, אַז די פרוי געהט צו קינד. ס'האָט איהם אַרומגענומען אַ רחמנות אויף איהר. ער האָט זיך אומגעקעהרט. אָבער די לאַגע איז געוואָרען אַזוי געשפּאַנט, אַז זי האָט לאַנג אַזוי ווייטער נישט געקאָנט אָנהאַלטען.

און ווירקליך, ס'איז געקומען צו אַ צעווערטלונג, בעת וועלכער מאַן און ווייב האָבען אויסגעגאָסען זייער אונצופרידענהייט און האָבען דערצעהלט איינער דעם אַנדערען וועגען זייערע טאָג-טעגליכע קוואַלען.

דאָס געדולד פון מיין פאָטער איז, ווייזט אויס, דערגאַנגען ביז צו דער גרעניץ. ער האָט זיך מעהר נישט געקאָנט איינהאַלטען. אָהן איבריגע ווערטער האָט ער ערקלערט דער פרוי, אַז ער געהט אַוועק פון דער היים.

„איך בין געזעסען, — האָט מיין מוטער געשריבען צו איהר שוועסטער, — און האָב געשריבען. ער קומט אַריין. איך קוק אויף איהם. „איך בין געקומען זאָגען, אַז כ'וויל אַוועקגעהן פון דיר. איך קאָן אַזוי נישט לעבען. איך וויל פאָהרען אָדער קיין פּאַריז, אָדער קיין אַמעריקאַ“. אַ פערוואונדערטער האָב איך געפרעגט: „וואָס איז געשעהן?“ „גאָרנישט“. דערנאָך זענען געווען געשרייען, פאָרוואורפען. איך האָב כמעט גאָרנישט געענטפערט. נאָר ווען ער האָט מיר געזאָגט: „אומעטום, וואו דו געפינסט זיך, איז די לופט פערפּסמ'ט“, האָב איך געהייסען זיך געבען אַ וואַליזע און גענומען איינפּאַקען די זאַכען. כ'האָב געוואָלט לויפען וואו די אויגען וועלען מיך פיהרען... בעגיסענדיג זיך מיט טרעהרען זענען געקומען צולויפען די קינדער און גענומען בעטען: „בלייב“. ליאָוואַ (לעוו ניקאָלאַיעוויטש, טאָלסטאָי) האָט אויך געציטערט פון יאָמער. כ'האָב דערפיהלט צו איהם אַ רחמנות, פיר קינדער — טאַניאַ, איליאַ, לעוו און מישאַ — האָבען געוויינט און געשריען.“

איך געדענק די דאָזיגע שרעקליכע ווינטער-נאַכט. מיר זענען דעמאָלט געווען ניין קינדער. מיר, די עלטערע, זענען געזעסען אין זאַל פון אויבערשטען שטאָק און געוואַרט אויפ'ן רעזולטאַט פון מחלוקת. פון צייט צו צייט זענען מיר אַראָפּגעגאַנגען אויף די טרעפּען, וואָס האָבען געפיהרט צום צימער, וואו ס'האָבען געוואוינט אונזערע עלטערען און האָבען זיך צוגעהערט צו זייערע שטימען.

דער פאָטער האָט געזאָגט:

— אָדער איך וועל אַוועקגעהן, אָדער מ'דאַרף ענדערען דאָס לעבען. צוטיילען אונזער פערמעגען און לעבען פון אַרבייט, אַזוי ווי די פּויערים.

די מוטער האָט געענטפערט:

— אויב דו וועסט אַוועקגעהן, וועל איך בעגעהן זעלבסטמאָרד. איך קאָן נישט לעבען אָהן דיר. ענדערען דעם אַרט לעבען קאָן איך אויך נישט...

און די קריגעריי איז געגאַנגען ווייטער, ווי אין אַ פערכּשופּ'טען ראָד, אומקעהרענדיג זיך צו דעמזעלבען פונקט, וועלכען ס'איז אונמעגליך געווען גובר צו זיין און צו לעזען.

דער געדאַנק צו ענדערען דעם לעבענס-שטייגער האָט נישט פערלאָזט מיין פאָטער אויך נאָך דעם זיינע פריינד און פיל אַנדערע האָבען געהאַלטען, אַז ער מוז איבעררייסען מיט דער פאַמיליע, כדי אַוועקצוגעהן און געהמען לעבען לויט זיינע איבערצייגונגען. אָבער ער האָט דאָס געקאָנט פערווירקליכען ערשט פיל שפּעטער.

(ווייטער קומט).

—:0:—

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
— און איבערגעצויגען אויף —
צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87
ספּעציעל ארצט פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע, אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–10 פריה, 12–2 נ.מ. און פון 4–8 אָוו.

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 34-41
ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע און מענער-שוועכע קראַנקהייטען, מיט היילונגס-קוואַרץ-לאָמפּען (האָר אויספאַל)
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 8–10 און פון 5–8 אָוועגד.

ווי מ'האט חתונה היינט צו טאג

ביי די יודען אין טורקעסטאַן.

פון א. עמנואלסאָן.

חתונות צווישען די יודען אין טורקעסטאַן ווערען דורכגעפיהרט מיט אַלע יודישע צערעמאָניעס. דער מסדר קדושין איז געוועהנליך אַ רב און דאָס כלה־רינגעלע ווערט אָנגעטאָן נאָר אונטער דער חופּה. נאָר פרויען טראָגען אַ חתונה־רינגעלע, מענער זענען דאָס נישט מחויב צו טראָגען.

אינטערעסאַנט איז אָבער דאָס שדכנ'ענען זיך. דאָס ווערט שוין דורכגעפיהרט דורכאויס לויט די אָרטיגע זיטען און מנהגים.

ווען אַ יודישער יונגערמאַן אין טורקעסטאַן בעשליסט, אַז די צייט איז געקומען פאַר איהם חתונה צו האָבען, וועט ער נישט קלויבען פאַר זיך אַ כלה, ווי עס פיהרט זיך איצט אויף דער וועלט. ער וועט נעמען נאָר די כלה, וואָס זיינע עלטערן און זיינע קרובים וועלען איהם רעקאָמענדירען. ווען ער וועט זיך בעשליסען אויף אַ כלה, וועט מען דאַן שיקען שדכנים.

דערביי איז אָבער נויטיג צו בעמערקען, אַז די טורקעסטאַנער שדכנים זענען נישט די געוועהנליכע פּראָפעסיאָנעלע שדכנים. יעדער חתן קלויבט זיך אויס זיינע שדכנים און ער קלויבט זיי אויס פון די אָנגעזעהענסט זקנים אָדער זקנות אין דער געמיינדע. מייסטענס זיינע פריינט, אָדער פריינט פון דעם כלה־מיידעל. אַלס שדכנים ווערען אויסגעקליבען די אַזוי גערופענע אקסאקאלי (ווייסע בערד), אָדער עליקאַזאַשי. דאָס הייסט די עלטסטע איבער פינף צעהנדליג.

ווען אָט די פערשוינען בעווייזען זיך אין אַ יודיש הויז, ווייס שוין דאָס כלה מיידעל, אַז עס האַנדעלט זיך וועגען איהר און זי ווערט באַלד פערשוואונדען. די עלטערן ווידער נעמען אויף די געסט זעהר פריינדליך און זיי זענען זיי מכבד מיט בראָנפען, פערבייסען, טיי און אַנדערע כבודים.

באַלד נאָך די ערשטע בעגריסונגען לאָזען וויסען די שדכנים, ווער עס האָט זיי געשיקט און עס הויבט זיך אָן דאָס דינגעניש. מע דינגט זיך וועגען דעם נדן וואָס דער חתן דאַרף געבען דער כלה. אין די אָריענטאַלישע לענדער גיט נדן נישט די כלה, נאָר דער חתן. אויף דעם טורקעסטאַנער העברעאיש רופט מען עס — מהר הבתולות.

אָנפאַנגען פאַנגט אָן געוועהנליך דער כלה'ס פאָטער. ער שטעלט פון אָנהויב אַ גאַנץ הויכען פּרייז פאַר זיין טאָכטער. די מוטער איז געוועהנליך די ערשטע אַרונטערצולאָזען פון דעם פּרייז. די שדכנים ווידער, וואָס פערטרעטען די אינטערעסען פון חתן, זוכען וואָס מעהר אַראָפּצורייסען. ווען כלה'ס צד פערלאַנגט אַ צו גרויסען פּרייז, איז דאָס אַ סימן, אַז זיי ווילען נישט דעם שידוך. אָפּזאָגען איינגאַנצען זאָגט מען קיינמאָל נישט אָפּ.

ווען די שדכנים קענען נישט דורכקומען מיט כלה'ס צד צום ערשטען מאָל, ברעכען זיי אָפּ די פערהאַנדלונגען און געהן אַוועק צוריק צום חתנ'ס צד. דאָרט נעמט מען זיי אויף זעהר העפליך און מען גרייט פאַר זיי אַ טיש. עס פערשטעהט זיך, אַז דער בעל דבר גופא, דאָס הייסט דער חתן בחור אַליין, טאָר דערביי נישט זיין.

דאָ, ביים חתן אין הויז, האָט די מוטער דאָס ערשטע וואָרט. זי איז זעהר אומגעדולדיג צו וויסען די רעזולטאַטען פון די פערהאַנדלונגען.

ווען די שדכנים גיבען איבער דעם פּרייז פון כלה'ס צד, הויבט אָן דעם חתנ'ס פאָטער געוועהנליך זיך בייזערען און שרייען, אַז דער פּרייז איז צו גרויס. ער הויבט אָן טענה'ן, אַז ער וויל איינגאַנצען נישט דעם שידוך, די מוטער אָבער, פון דער צווייטער זייט. איז אויף אַלץ מסכים, אַבי וואָס שנעלער חתונה צו מאַכען איהר זוהן. די מוטער וואָלט וועלען חתונה מאַכען איהר זוהן וואָס פריהער. זי הויבט אָן טרוימען וועגען דעם באַלד נאָך זיין בר מצוה.

ביים חתן אין הויז פערטרעטען שוין די שדכנים די אינטערעסען פון דער כלה און ווי נישט איז קומט מען צו אַן'אויסגלייך. אַרום דריי הונדערט רובעל אין רוסיש געלד ווערט גערעכענט אַלס אַ גוטער נדן פאַר אַ כלה. חוץ דעם פערפליכטעט זיך חתנ'ס צד אויסצוקליידען דעם חתן צו דער חתונה.

ווען דער שידוך ווערט געשלאָסען, מאַכט מען געוועהנליך אַ שטיקעל שמחה ביים חתן אין הויז, געוועהנליך נאָכ'ן דאַוונען, דעם חתן טוט מען אָן אין אַ בעגילטער טשאַלמע און אין אַ כאַלאַט. דעם עולם גיט מען כיבוד, אָבער נישט קיין סך — אַ שטיקעל צוקער, אַ ביסעל קישמיש און אַרבעס.

נאָך דעם פאַנגען זיך אָן די צערעמאָניעס פון איינלאַדען דעם חתן צו דער כלה אין הויז. לויט דעם מנהג ווערט דעם חתן געלאַדען צו דער כלה אין הויז אַלע שבת און אַלע יאָריד־טעג. אויב עס איז דאָ אין שטעטעל איין יאָריד אַ וואָך, איז איינמאָל און אויב צוויי יאָרידען — איז צוויי מאָל אַ וואָך. דער חתן דאַרף שיקען דער כלה מתנות יעדעס מאָל, וואָס ער ווערט צו איהר געלאַדען, חוץ דעם יעדען ראש חודש און אַמאָל אויך תשעה באב.

ווען דער חתן קומט צו בעזוך צו דער כלה, זיצען זיי נישט אין איין צימער, נאָר די כלה זיצט אין אַ צווייטען צימער, אָדער אין אַ קעמערל, הינטער אַ טיר. דער חתן זיצט וואָס נעהנטער צו דער טיר און אַלע ווייל דערלאַנגט ער דער כלה הינטער דער טיר מתנות, עסענוואַרג און כיבוד. דער חתן נעמט מיט זיך מיט אַ פריינט אָדער צוויי, וואָס זאָלען איהם לערנען, ווי צו האַלטען זיך, די כלה ווידער, פון איהר זייט, לאַדט אויך איין אַ חבר'טע, אָדער צוויי, וואָס זאָלען איהר ווייזען ווי זיך צו האַלטען ריכטיג לויט דער עטיקעט.

אין אָט די אָפטע בעזוכען איז דאָ אַ שטיקעל פּאָליטיק, דאָס דאַרף געבען, ערשטענס, אַ געלעגענהייט חתן־כלה אַ ביסעל זיך דערנעהנטערען און צווייטענס דאַרף עס געבען אַ געלעגענהייט די מחותנים פון כלה'ס צד, וואָס נעהנטער צו בעקענען זיך מיט'ן חתן. עס פיהרט זיך געוועהנליך, אַז דער כלה'ס פאָטער זאָל וועלען אָנשפּיר'ן דעם חתן, ווען דאָס געלינגט איהם, קען זיך ביים חתן צעבינדען די צונג און ער קען דערצעהלען אַלץ וועגען זיך און וועגען זיין משפחה. דאָס, פערשטעהט זיך, איז אַ געפאַהר, וואָס אַלע חתנים דאַרפען אויסמיידען. מען וואָרענט זיי געוועהנליך אין פאָראויס וועגען דעם.

אָט די בעזוכען קענען זיך ציהען חדשים און אַמאָל יאָהרען.

ווען די צייט פון דער חתונה קומט אָן, דאַרף דער חתן שיקען וואַטע און אונטערשלאַק פאַר דעם כלה'ס בעטגעוואַנט. נאָך דעם קומט פאָר דער ערשטער באַל. אָדער פאָרשפּיל, ביי דער כלה אין הויז. דעם חתנ'ס פאַמיליע שיקט געוועהנליך צו אָט דעם אָווענד גרויסע טאַצען מיט פערשידענע עסענוואַרג. פרוכטען, פליישען, היהנער און אַזוי ווייטער. דאָס ווערט געטון מיט גרויס צערעמאָניע. דאָס ווערט געטראָגען אין בעגלייטונג פון כלי־זמר, טענצער און אַזוי ווייטער.

דער אָווענט ווערט דורכגעפיהרט אויף דעם פאָלגענדען אופן:

אויפ'ן דיל ווערט אויסגעשפּרייט אַ גרויסער טישטוך (טישען זענען אין טורקעסטאַן נישטאָ), אויף איין זייט צימער זיצען מענער און אויף דער צווייטער זייט — פרויען, דער אויבען־אָן, פערשטעהט זיך געהערט דעם חתנ'ס צד.

צווישען די מענער און די פרויען זעצט מען אויס די קינדער אַלס אַ מין מחיצה — די יונגלעך זיצען מיט די פּנים'ער צו די מענער און די מיידלעך, מיט די פּנים'ער צו די פרויען. די סאַרווערס געהען אַרום איבער'ן טישטוך.

אויפ'ן טישטוך זענען אויסגעשטעלט אַלץ, וואָס חתנ'ס צד האָט צוגעשיקט און אַ היבש ביסעל פון כלה'ס צד.

מען פאַנגט אָן געוועהנליך פון די פיש. פון בראָנפען איז דאָך אָפגערעדט, וואָס מעהר בראָנפען די געסט טרינקען אויס, אַלץ אַ גרעסערער כבוד איז עס פאַר'ן בעל־הבית. נאָך דעם קומען אַנדערע געריכטען. אין דער צייט זיצען די כלי־זמר און די זינגער נישט ליידיג, ווען עס קומט שוין די צייט פון די פליישען, איז שוין דער עולם געוועהנליך נישט הונגעריג, די פליישען ווערען אָבער דערלאַנגט, כדי צו ווייזען, אַז די שמחה איז זעהר גרויס.

די מוזיקאַנטען קריגען זייער געצאָהלט פון די געסט אַליין. דאָס קומט פאָר אויפ'ן פאָלגענדען אופן:

איינע פון די פרויען, און אַמאָל די כלה אַליין, לאָזט זיך אַרויס אין אַ טאַנץ, די געסט נעמען דאַן אַרויס געלד פון קעשענע, דרעהען דאָס אַרום קאָפּ פון דער טאַנצענדער און וואַרפען עס נאָך דעם צו די כלי־זמר.

עס פערשטעהט זיך, אַז אויף דעם אָווענט, פּונקט ווי אויף די בעזוכען, זיצען חתן־כלה בעזונדער.

נאָך דעם ערשטען אָווענט קומען פאָר נאָך עטליכע אָווענטען, אָבער יענע זענען שוין פון קלענערער וויכטיגקייט.

די חתונה־צערעמאָניע קומט פאָר אין געהיים, מייסטענס נאָך האַלבער נאַכט, אָדער בייטאָג. עס ווערען געלאַדען נאָר די נאָהענטסטע פריינט און די קרובים. דאָס קען ערקלערט ווערען פשוט דערמיט, כדי נישט צו געבען אַ געלעגענהייט די שונאים פון חתן־כלה צו שטערען די חתונה.

אין דער צייט פון די קדושין פאָדערט אויף דער רב אַלע אַנוועזענדע אויפצוהויבען זייערע הענט אַרויף און ער לייגט אין חרם אַלע די, וואָס וועלען שטערען דעם צוזאַמענלעבען פון דעם פּאָר פאָלק.

נאָך דעם לייענט פאָר דער מסדר־קדושין די כתובה און ער לאַדט איין צוויי וויטיגע מענשען, אַלס עדות, אַז זיי זאָלען דערקענען די כלה. חתן־כלה זענען די גאַנצע צייט איבערגעדעקט מיט אַ טלית און דער כלה'ס מוטער געהט איבער מיט אַ גאָרעל איבער'ן טלית אַלס אַ מיטעל געגען אַן־עין־הרע. נאָך די קדושין ברענגט מען אַ טעלער און אַלע אַנוועזענדע שרייען אויס: „סימן טוב!" דערביי וועט אפשר זיין נישט איבעריג צו בעמערקען, אַז „מזל טוב" זאָגט מען אין טורקעסטאַן נאָר ווען דאָס ערשטע ווערט געבוירען אַ מיידעל. צו אַלע איבעריגע געלעגענהייטען זאָגט מען: — „סימן טוב".

נאָך דעם קומען פאָר די שבע־ברכות, אין דער צייט ווערט די חתונה געפייערט אין דעם חתנ'ס הויז.

דער ערשטער אָווענט ווערט אין דעם חתנ'ס הויז געפייערט פּונקט אַזוי ווי דער ערשטער אָווענט אין דער כלה'ס הויז, דאַן דאַרף כלה'ס צד צושיקען אַלערליי מאכלים און כיבודים. די מחותנת'טע פון חתנ'ס צד גיט זעהר שטרענג אַכטונג, אַז כלה'ס צד זאָל אַריינשיקען נישט ווייניגער, ווי חתנ'ס צד האָט עס געטון, גאַנץ אָפט קומען אַרויס זעהר אַ סך אומאָנגענעהמליכקייטען און אַפילו מחלוקת'ן, ווען די מחותנת'טע פון חתנ'ס צד האָט אויסגערעכענט, אַז עס פעהלט איהר אַ פּאָר טאַצען, אָדער עטליכע אַנדערע קלייניגקייטען.

אין דעם שבת פון די שבע־ברכות ווערט אַנגאַזשירט אין אַלע שולען אַן'איינלאַדונג צו קומען אויף כיבוד צו דער נייע־פערהייראַטער פּאָר. אַ סך פון די געסט שיקען אַריין כיבוד נאָך ערב־שבת, אָבער די מעהרסטע קומען צו געהן מיט זייער אייגענעם כיבוד.

אַלע מתנות, וואָס די כלה האָט געקריגען פון איהר פאָטער און אויך פון די חתונה געסט, זענען אויסגעהאָנגען אויף די וואַנט און אַפילו דאָס בעטגעוואַנט איז אויסגעלייגט אויף אַן'אָנגעוועהנעם פּלאַץ, כדי אַלע זאָלען דאָס קענען זעהן, איבערצעהלען און אָפּשאַצען. גאַנץ אָפט מאַכט זיך, אַז די מתנות, וואָס דער כלה'ס פאָטער גיט, בעטרעפען אַ פערטעל, אָדער אַפילו אַ העלפט פון זיין פערמעגען.

עס פערשטעהט זיך, אַז אין דער הינזיכט האָבען די יודען איבערגענומען אַ היבש ביסעל פון די מוסולמאַנער, אָבער עס וועט זיין נישט איבעריג צו בעמערקען, אַז די יודען זענען אַ סך איינגעהאַלטענער אין זייערע מתנות ווי די מוסולמאַנער.

אַ חוץ קליידער און בעטגעוואַנט שיקט דער מוסולמאַנער אַלס מתנות אויך פערד, קעמלען, שאָף און רינדער. גאַנץ אָפט טרעפט, אַז אַ מוסולמאַנער געהט אַרויס בדיל הדל נאָך אַ חתונה. דאָס בעווייזט נאָר, אַז דאָס סקלאַפען פון פרויען אין די אָריענטאַלישע לענדער איז נאָך ביז היינט גאַנץ שטאַרק ענטוויקעלט און נישט אַלע קענען דאָס בעווייזען.

אָבער דאָס אַלץ גיט דער מוסולמאַנער פרוי ווייניג גליק, ווייל נאָך אַלעמען איז זי איז [illegible] פון איהר מאַן אַן'איביגע שקלאַפין.

בעריהמטע מענער

וואָס האָבען געליטען צרות פון זייערע ווייבער.

טשיקאַווע געשיכטעס פון דעם פאַמיליען־לעבען פון גרויסע פילאָזאָפען, פּאָעטען און אַנדערע קינסטלער.

פון נ. פּאָלאַר.

II *)

צו דעם וועלכען סאָרט פרויען ווי קסאַנטיפּע האָט אויך געהערט דזשעמאַ דאַנאַטי, די פרוי פון דעם בעריהמטסטען איטאַליענישען פּאָעט, דאַנטע, און אַננאַ העטהעוועי. די פרוי פון וויליאַם שעקספּיר. כאָטש די דאָזיגע צוויי וועלט־בעריהמטע דיכטער האָבען געלעבט הונדערטער יאָהרען נאָך סאָקראַטעסען, ווייסען מען אָבער פון זייער פאַמיליען־לעבען ווייניגער איינצעלהייטען, ווי פון סאָקראַטעסען. אָבער פון דעם ביסעל, וואָס מען ווייס, קאָן מען זיך שוין פאָרשטעלען, אַז די גרויסע דיכטער האָבען נישט געלעבט גליקליך מיט זייערע פרויען. פון דאַנטען ווייס מען, אַז ווען די קרובים זיינע האָבען צוגעזעהן ווי ער ווערט אויסגעטריקענט און געהט אויס פון בענקשאַפט נאָך בעאַטריטשען, נאָך דער שעהנער פערשטאָרבענער פרוי, וועלכע ער האָט זיין גאַנץ לעבען פערגעטערט, האָבען זיי זיך אַריינגעלעגט אין אַ שידוך און איהם חתונה געמאַכט מיט דזשעמאַן. די קרובים האָבען אָבער נישט געטראָפען. דאָס לעבען מיט אַ פרוי, וואָס ער האָט נישט ליב געהאַט, און די סצענעס, וואָס פלעגען ווי דער בעריהמטער איטאַליענישער שריפטשטעלער באָקאַטשיא דערצעהלט, זיך אָפּשפּילען צווישען דאַנטע'ן און זיין ווייב, האָבען נישט געשטילט, נאָר פערקעהרט, נאָך שאַרפער געמאַכט זיין בענקען נאָך דער ווייטער שעהנער אומדערגרייכבאַרער בעאַטריטשען.

פון שעקספּירען איז פערבליבען די בעריהמטע צוואה, וואו ער לאָזט איבער זיין פרוי, אַלס ירושה, „דאָס צווייטע בעסטע בעט" דאָס ערשטע בעסטע בעט, וואָס איז, לויט דער שטיינער. פון יענער צייט (אין 16־טען און 17־טען יאָהרהונדערט), געוועהנליך געווען בעשטימט פאַר געהויבענע געסט, האָט שעקספּיר איבערגעלאָזען פאַר זיין עלטסטער טאָכטער, עס איז אויך בעוואוסט, אַז זיין פרוי איז געווען עלטער פון איהם מיט אַ זיבען־אַכט יאָהר, וואָס דאָס איז אויך נישט קיין מעלה צו אַ שידוך.

סיי דאַנטע סיי שעקספּיר זענען יאָהרען־לאַנג געווען צושיידט פון זייערע ווייבער. דאַנטע'ס לידענשאַפטליכע סאָנעטען, זיינע גליהענדיגע ליריזשע לידער, אויך שעקספּיר'ס בעגייסטערטע ליבעס־לידער זענען נישט געווען געווידמעט צו די פרויען.

דאַנטע האָט אין ערגעץ נישט דערמאָנט זיין פרוי'ס נאָמען. אָבער פון איינינע שטעלען פון זיינע ווערק, וואו ער ווייזט אַרויס פערביטערונג און פעראַכטונג געגען דעם פרויען־געשלעכט בכלל, קאָן מען זיך אָנשטויסען, אַז ער האָט. שרייבענדיג דאָס, געהאַט אין זינען זיין אייגענע פרוי, אויך אין שעקספּיר'ס ווערק געפינען קריטיקער אָנדייטונגען אויף דעם אומגליקליכען לעבען, וואָס ער האָט געפיהרט מיט זיין פרוי. דער בעסטער בעווייז אָבער דערפון איז די צוואה.

נישט קיין בעסערען מזל האָט געהאַט זשאַן זשאַק רוסאָ, דער בעריהמטער פראַנצויזישער דענקער, וואָס פראַנקרייך און מיט איהר די גאַנצע וועלט, האָט לעצטענס געפייערט דעם 150 יאָהריגען יובילעאום נאָך זיין טויט. נאָך אַ שטורעמדיגער יוגענד, פול מיט ראָמאַנטישע אַוואַנטורעס, האָט ער זיך צום סוף פערבונדען מיט אַ מיידעל, טערעז לע־וואַסער, וועלכע איז געווען אַ דינסט אין דער קרעטשמע, וואו ער איז גראָד איינגעשטאַנען. זי איז נישט געווען קיין שעהנע, האָט נישט געקענט נישט לעזען און נישט שרייבען, און זיך אויך נישט אויסגעצייכענט מיט [קיין] איינגעבוירענעם שכל. צו אַלע מעלות האָט זי נאָך געבראַכט רוסאָ'ן, אַלס נדן, אַ שווינער, אַן'אמת'ע מכשפה, וועלכע האָט פּשוט פערקירצט איהר בעריהמטען איידעם די יאָהרען. אָבער רוסאָ האָט געדולדיג אַריבערגעטראָגען זיינע צרות, האָט זיך צוקריגט איבער זיין פרוי מיט זיינע בעסטע פריינד, אַפילו מיט דער שעהנער אַריסטאָקראַטישער מאַדאַם ד'עפּינעי, וואָס איהר ליבע און פריינדשאַפט האָבען איהם אַזוי אָפט געהאָלפען פערגעסען אָן דעם גיהנום פון הויז.

ווייניג נחת האָט אויך געהאַט היינריך היינע פון זיין מאַטילדע'ן, וועלכע איז אויך געווען אַ פּשוט'ע פראַנצויזישע מיידעל, כאָטש פיל אָנגענעמער און אָהן אַ פערגלייך שעהנער פון רוסאָ'ס פרוי.

„מיין אוצר", „די פריינד פון מיין האַרץ", ווי היינע פלעגט זי רופען אין דער ערשטער צייט פון זייער ליבע, איז די לעצטע יאָהרען פון זיין לעבען שוין נישט געווען „די זיסע מאַטילדאַ", נאָר אַ טונקעלע, בעלייבטע, פּולפּלוטיגע דאַמע, וועלכע האָט געהאַט רעשי'גע קליידער און זיך געיאָגט נאָך ביליגע פערגעניגענס, שטעהענדיג מיט איין פוס אין קבר, האָט היינע אין די גרעסטע פיזישע ווערטאָגען נאָך געפונען אין זיך גענוג כוחות צו פערדינען מיט זיין שרייבען נישט נאָר אויף ברויט, נאָר אויך אויף שעהנע קליידער פאַר זיין מאַטילדאַ'ן.

מאַטילדאַ האָט אָבער פּונקט אַזוי ווייניג פערשטאַנען היינע'ס לידער, ווי ווייניג זי האָט פערשטאַנען זיין שרייבען. איבער יעדע קלייניגקייט פלעגט זי איהם אָפּשפּילען די מיאוס'טע סצענעס, און היינע, דערצעהלט מען, האָט זי רעגעלמעסיג יעדען מאָנטאָג געשמיסען, ווי מען שמייסט אַ קליין קינד. עס האָט אָבער נישט געהאָלפען: וואָס ווייטער איז מאַטילדאַ געוואָרען אַלץ בייזער און שלעכטער, ביז איינמאָל האָט זי די פריינד, וועלכע זענען געקומען צו היינע'ן צו נאַכט, געוואָרפען די טעלער אין קאָפּ.

„איינמאָל — דערצעהלט היינע אַליין, — איז דאָס קעצעל אַרונטערגעפאַלען פון טיש און זיך צופּלוטיגט דעם רעכטען אויער. מיין גוטע מאַטילדע איז אַ גאַנצע נאַכט געזעסען אויף און האָט צוגעלייגט דער קאַץ קאַלטע קאָמפּרעסען צום אויער. צוליב מיר וואָלט זי קיינמאָל נישט געזעסען אויף".

און אָט איז נאָך אַ שעהן מעשה'לע דערצעהלט פון דעם דיכטער אַליין:

איינמאָל, אַרום צוויי אַ זייגער בייטאָג, האָט זי זיך אויסגעפּוצט און איז אַוועק פון הויז. זי האָט צוגעזאָגט צו קומען צוריק אַרום 4. דער זייגער האָט געשלאָגען האַלב זעקס, — מאַטילדאַ איז נאָך נישט צוריקגעקומען. דער זייגער האָט שוין אַכט געשלאָגען, — און איך האָב גענומען ווערען אומרוהיג. אפשר איז זי מיר פון איהר קראַנקען מאַן און אַנטלאָפען מיט אַן'אַנדערען? איך האָב אַריינגעשיקט די שוועסטער אין מאַטילדאַ'ס צימער צו זעהן, אויב „קאַקאַט", איהר פּאַפּוגאַי, איז דאָרט דאָ. יאָ, „קאַקאַט" איז דאָרט געווען. דאָס האָט מיך בערוהיגט און איך האָב פריי אָפּגעאָטעמט, אָהן „קאַקאַט'ען" וועט זי פון מיר קיינמאָל נישט אַוועקגעהן".

דער דאָזיגער „קאַקאַט", מאַטילדאַ'ס ליבלינג, מיט וועלכען זי פלעגט זיך טאָג און נאַכט אַרומפּיהרען, האָט מיט זיין אומאויפהערליכער פּלאַפּלעריי געדאַמערט דעם קראַנקען היינע אין מוח אַריין, ביז וואַנען היינע האָט שוין מעהר נישט געקאָנט אויסהאַלטען און האָט דעם פּאַפּוגאַי פערסמ'ט. מאַטילדאַ האָט זיך גאָר נישט געקענט טרייסטען פון דעם גרויסען אומגליק, וואָס עס האָט איהר געטראָפען.

— איצט האָב איך שוין קיינעם נישט! — האָט זי געיאָמערט.

— און איך, — האָט היינע געפרעגט, — איך בין ביי דיר גאָרנישט?

— גאָרנישט! גאָרנישט! גאָרנישט! — האָט מאַטילדאַ זיך צו שרייען אויף דעם פּאַראַליזירטען האַלב־בלינדען'ן הילפלאָזען היינע.

צו וועלען זיין גערעכט צו היינע'ס פרוי, מוז מען צוגעבען, אַז איהר שלעכטסקייט איז נישט געלעגען אין איהר נאַטור. זי איז געווען, באמת, אַ ליבע, געטרייע, ווען אַפילו אַ פּשוט'ע פרוי. די ערשטע יאָהרען פון זיין צוזאַמענלעבען מיט איהר איז היינע מיט רעכט געווען שטאָלץ אויף איהר שעהנקייט, אויף איהר פיינעם כאַראַקטער, אויף איהר ליבענסווירדיגקייט. ער פלעגט זיך ווייזען מיט איהר אין דער הויכער געזעלשאַפט, וואו זי איז, צוליב איהר נידעריגען שטאַנד, נישט געווען קיין זעהר אָנגעלעגטער גאַסט, אָבער די שרעקליכע קראַנקהייט איז געקומען, האָט אויף יאָהרען לאַנג צוגעשמידט דעם דיכטער צו זיין „מאַטראַצען־קבר", ווי ער האָט אַ נאָמען געגעבען זיין קראַנקען־בעט, — און דעמאָלט האָט זיך אַלץ געביטען: די געזונטע לעבענס־לוסטיגע מאַטילדאַ, וועלכע האָט אַזוי ליב געהאַט געזעלשאַפט, שעהנע קליידער, פערגניגונגען, האָט צייטענווייז פערלוירען איהר געדולד צו איהר קראַנקען מאַן.

*) זעה „נייער פאָלקסבלאַט" נ. 217.

אַל תשליכנו לעת זקנה

(סקיצע) / פון ז. וויינפער

דער קאָנצערט פאַר שבת אָוונט אין דער קאַסינאָ פון דעם גרויסען זומער־האָטעל איז דאָס מאָל אַנאָנסירט געוואָרען דריי מאָל יעדען טאָג.

ביי יעדען מאָהלצייט, ווען די געסט האָבען זיך אַלע פערזאַמעלט אַרום די גערעקטע טישען אינם גרויסען עס־צימער, האָט דער דירעקטאָר — אַ יונג בחור'ל מיט אַנ'אָפּגעברענטען פנים, — געלאָזט הויסען דורך דעם פאַפּירענעם מענאַפּאָן, אַז אַ חוץ די לאָקאַלע קרעפטען וועט דאָס מאָל אַרויסטרעטען דער בעריהמטער און גרויסער זינגער פונם יודישען אָפּערעטען־טעאַטער גאָלדפאַרב, וואָס געפינט זיך טאַקע דאָ צווישען דעם עולם.

די געסט האָבען יעדעס מאָל אַפּלאָדירט און גאָלדפאַרב, וואָס איז געזעסען ביי איינעם פון די טישלעך אינם סאַמע אויבענאָן, האָט געהאַט אַנ'אַרבייט זיך צו נויגען.

— שוין אַנ'עלטערער מענש, — האָט דער עולם געשמועסט וועגען איהם — די גרויע האָר פאַסען איהם, — האָט איהם עמיצער יוי פערענטפערט.

אין די צווישען־מאָהלצייטען האָט מען גאָלדפאַרב'ן זעהר זעלטען געזעהן צווישען די געסט.

די מענער, וואָס האָבען די מעהיסטע צייט פערבראַכט אַרום די טישלעך אין קאָרטען־שפּיל האָבען עס נישט אַזוי בעמערקט, אָבער די ווייבער, וואָס זיצען געוועהנליך אין די וויג־שטוהלען אויף דער גרויסער ווערענדע, האָבען זיך נאָכגעפרעגט וועגען איהם:

— וואָס זעהט מען עפעס נישט ה' גאָלדפאַרב'ן?

דער דירעקטאָר, וואָס פלעגט זיך פון צייט צו צייט דורכאיילען דורך דער ווערענדע, פלעגט מיט אַ פיל־בעדייטענדיגער מינע אַ זאָג טון:

— ער גרייט זיך צום קאָנצערט.

און גאָלדפאַרב אַליין, וואָס האָט גאַנצע פינף און דרייסיג יאָהר אויסגעטאַנצט זיינע פיס אויף די בינע־ברעטער, זינגענדיג אַלערליי לידלעך, איז זיך געלעגען גאַנצע טעג אויף זיין בעטעל און געקוקט אַ פערזאָרגטער דורך דעם אָפענעם פענסטער אויף דעם הימעל:

— וואָס האָבען זיי זיך צוגעטשעפעט צו מיר מיט אַ קאָנצערט?

דורך זיין אַלטען מוח איז דורכגעלאָפען דער גאַנצער רעפּערטואַר, און וועלכען ער האָט געשפּילט פאַר די פינף און דרייסיג יאָהר און ער האָט זיך נישט געקאָנט אָפּשטעלען ביי איין ליד, וואָס ער האָט אין זיי געזינגען.

— אפשר פון עקדת יצחק?

זיין געלינ־עט פנים האָט זיך אַ קרים געטון און עס האָט אַנגענומען דעם אויסדרוק פון אַנ'אַלטען פערזשאַווערטען ריב־אייזען.

— די אַלטע האָבען עס שוין געהערט, און די יונגע, — ווי קומען זיי דערצו? ..

אין קאָפּ האָט איהם אַ קלאַפּ געטון:

— שולמית!

ער האָט זיך דערמאָהנט, אָן דעם גרויסען דערפאָלג, וואָס ער האָט אַמאָל געהאַט אַלס אבשלום, און פון זיין מויל האָט זיך גענומען אַרויסר כען עטליכע ווערטער פון דעם ליד, ווען ער האָט שולמית'ן „צווינע" ליבע געשוואָרען:

אָט די קאַץ, אָט די,

און אָט דער ברונעם, אָט דער,

זיי וועלען זיין

די עדות.

אויף גאָלדפאַרב'ס פנים האָט זיך אַ יוגענדליכער שמייכעל צעגאָסען:

— דאָס איז וועגען ליבע... און די ליבע ווערט קיינמאָל נישט אָפּגעלעבט!...

און אָט איז דער קאָנצערט.

די קאַסינאָ איז געפּאַקט מיט געסט. קינדער און מאַמעס, יונגע מיידלעך מיט געפאַרבטע ליפּעלאַך און טאַטעס מיט פליכוואַטע קעפּ זענען אויסגעמישט צוזאַמען.

דער דירעקטאָר אַנאָנסירט פאַר דער דערעפנונג אַ דעקלאַמאַציע פון אַ צוועלף־יאָהריג מיידעלע. דער עולם נעהמט זי אויף מיט שיטערע אַפּלאָדיסמענטען.

גאָלדפאַרב שטעהט הינטער די קוליסען און שמייכעלט:

דער עולם וואַרט אויף'ן גרויסען העכט! — טראַכט ער זיך און הוסט דערווייל אויס, אַז די שטימע זאָל איהם בעסער אַרבייטען.

אָבער, וואָס איז דאָס? די ווענט פון דער קאַסינאָ ציטערען פון דעם רוישיגען געפּאַטשעריי, און אויף גאָלדפאַרב'ס פנים לויפט דורך אַנ'אויסדרוק פון קנאה צו דעם יונגען מיידעלע, וואָס לויפט אַרויס אַ פערפלאַמטע און אַ גליקליכע פון דער בינע.

דער דירעקטאָר שטעלט פאָר אַ טאַנץ־פּאָרעל.

גאָלדפאַרב הערט זיך צו צו די ריטמישע עכאָס, וואָס דערגרייכען צו איהם פון זייערע יונגע פיס און ער וואונדערט זיך, וואָס אַזאַ עולם קאָן איבערטראָגען אַזאַ מין טאַנצען.

— בראַוואָ ביס! — דערטראָגט זיך צו זיין אויער, און ער פיהלט, ווי עפּעס רייסט זיך אָפּ ביי איהם אינטער'ן האַרצען.

גאָלדפאַרב'ן פאַלט איין, אַז דאָס ליד פון שולמית וועט דאָ נישט טויגען, און ער הויבט אָן אויף שנעל נאָכאַמאָל איבערצולויפען דעם רעפּערטואַר, און וועלכען ער האָט זיך אַמאָל אויסגעצייכענט, אָבער עס איז שוין צו שפּעט. דער דירעקטאָר שטעלט איהם שוין פאָר: דער „בעוואוסטער" און גרויסער „סטאַר" פון דעם יודישען אָפּערעטען־טעאַטער — ה' גאָלדפאַרב.

— בראַוואָ! — שרייט דער עולם, ווען ער געהט מיט ציטעריגע טריט אַרויף אויף דער בינע.

גאָלדפאַרב נויגט זיך זיינע גרויע האָר פאַלען ציטעריגע צו זיין צעקנייטשטען שטערען און קיינער ווייסט נישט, אַז פונקט אַזוי ציטערען ביי איהם די קניען.

נאָר אָט איז שוין שטיל געוואָרען. גאָלדפאַרב פיהרט זיינע פאַרגלעזטע אויגען איבער די אויגען פון די פערזאַמעלטע, וואָס האָבען זיך איינגעגעסען מיט נייגעריגקייט און גרויס דערוואַרטונג אין איהם.

— מיינע דאַמען און הערען, — הויבט ער אָן מיט אַ ציטערדיגער שטימע און פיהלט, אַז אָט־אָט, און דאָס קול זיינס הערט איהם אויף צו דינען:

— מיינע דאַמען און הערען, — שטרענגט ער זיך אָן ווייטער צו ריידען:

— פינף און דרייסיג יאָהר האָב איך אייך געדינט פון דער יודישער בינע... און הונדערטער פּיעסען געשפּילט... ערפאָלג געהאַט... און איצט... אַ נייער עולם... אַ נייע צייט... דעקלאַמאַציעס... טשאַרלסטאָן... און בלעק באָטאָם טענץ... נו, ווילט זיך מיר זינגען פאַר אייך היינט אַ ליד, וואָס פּאַסט זיך זייער גוט צו מיר... און צו אַ סך פון אייך...

דער עולם איז געבליבען זיצען געפּלעפט. די עלטערע מענשען האָבען זיך איבערגעקוקט מיט טרויער אין די אויגען און די יונגע מיידלאַך און יונגלעך האָבען אויפגעהערט צו קייען און געקוקט אָט אויף זייערע עלטערען און אָט אויף גאָלדפאַרב'ן, וואָס איז געשטאַנען, ווי אַ פער'משפּט'ער אויף דער בינע.

„אל תשליכנו לעת זקנה!"

האָט זיך אַ ריס געטון פון דער ביהנע און געטראָפען אַלעמען אין די הערצער.

„זעה, גאָטעניו, איך בעט ביי דיר אצינדער איך זאָל נישט דאַרפען אָנקומען צו קינדער".

האָט גאָלדפאַרב געזונגען מיט אַ וויינענדיגער שטימע, און צו זיין דערפאַרענעם אויער האָט זיך דערטראָגען אַ שלוכץ פון עמיצען צווישען עולם.

גאָלדפאַרב האָט זיך דערפיהלט אין מיטען דעם זינגען, ווי אַ מענש, וועמען אַ ריכטער האָט נאָר וואָס געשענקט דאָס לעבען. זיין אַלט צוקנייטשט פנים איז ווי יונגער געוואָרען און די גרויע האָר, וואָס האָבען זיך איהם געוויקעלט צום שטערן, האָבען זיך גענומען צעטאַנצען פון דער פלוצלינגדיגער פרייד, וואָס האָט זיך צוזאַמענגעמישט אין דעם טרויעריגען נגון פון זיין ליד.

אל תשליכנו לעת זקנה!

האָט ער פערענדיגט מיט טריאומף און זיין פנים האָט זיך יוגענדליך צושטראַלט אַנטקעגען די רוישיגע און לאַנג דויערענדיגע אַפּלאָדיסמענטען, וואָס דער עולם האָט איהם געגעבען.

DR. MED.
JAKÓB EYCHNER
אַלעע 1-טער מאַי 16, טעל. 24-11.
צוריקגעקעהרט.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאַר אויערען, נאָז, האַלז־ און לונגען־קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.
פּאַרטשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. אויך אין לעשניצע, נעגרושעווע 17 פון 10—11 און 2—3.

אַלע
האָבען זיך שוין איבערצייגט, אַז די
בילינסטע און רעעלסטע
פּערפומעריע
— איז נאָר ביי —
י. דרוקער
11 זאַוואַדזקאַ 11
טעלעפאָן 92-75.
בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראַטיס אַ פלעשעל פערפום
פון דער וועלט־בעריהמטער פירמע „Fascinatto" Berlin

פערקויפט צום טייוועל.

(ראָמאַן).

38)

ער איז אָפּגעגאַנגען פון טעלעפאָן און נישט אַנטשלאָסען געשטאַנען עטליכע מינוט אין פיר־הויז.

פון דער טיר האָט אַרויסגעקוקט די באַלעבאָסטע, ניינעריג אַכטונג־געבענדיג אויפ'ן געהיימען אַגענט.

— באַלעבאָסטע, — האָט זיך קליין אָפּגערופען — איך מוז זיך ביי אייך עפּיס־וואָס דערוויסען. איהר האָט געזאָגט מיין געהילף, אַז אַ געוויסער מאַיאָר מיט'ן נאָמען קאַראָל ווינטער האָט געוואוינט אין אייערע מעבלירטע צימערען אַנ'ערך אַ וואָך צייט. אויף וויפיל איך האָב קיין טעות נישט, איז עס געווען מיט דריי חדשים צוריק. געדענקט איהר נישט עפּיס ספּעציעלעס וועגען דעם דאָזיגען מאַן? האָט ער אייך גאָרנישט דערצעהלט וועגען זיך?

— ניין ער האָט געלעבט זעהר פערשלאָסען.

— האָט די באַלעבאָסטע, קענטיג אומרוהיג געענטפערט — דעם מיטאָג פלעגט מען איהם דערלאַנגען אין צימער, דאָס איז געווען אַנ'אויסטערלישער און אומהיימליכער אַלטער מאַנספּערשוין.

— אַהאַ! אי, וואָס־זשע אינטערעסאַנטעס האָט איהר אין איהם בעמערקט?

די באַלעבאָסטע האָט איהם בולט אָפּגעשילדערט, און קליין האָט נישט קיין ספק געהאַט, אַז אונטער'ן נאָמען קאַראָל ווינטער האָט דאָ געוואוינט דער פּאָלקאָווניק געווינט.

— אין וועלכען צימער האָט ער געוואוינט?

— צימער נומער ניין אויפ'ן ערשטען שטאָק.

— אויף דעמזעלבען שטאָק, וואָס דער ה' פאָרמאַן... פון יענער צייט אָן איז ער מעהר נישט געווען ביי אייך?

— ניין, פון דעמאָלט, זינט ער איז אַוועקגעפאָהרען האָב איך איהם שוין מעהר נישט געזעהן.

קליין איז צוגעגאַנגען צו דער אַרויסגאַנגטיר, און בעטראַכט דעם שלאָס.

די באַלעבאָסטע איז שווייגענדיג צוגעגאַנגען צו איהם, און אַריבערגעקוקט איבער די פּלייצעס, וואָס ער טוט.

— ווי־אַזוי ווערט ביי אייך צוגעשלאָסען די טיר אויף ביינאַכט? — האָט ער אַ פרעג געטון

— וואַרט עמיצער פון דער דינערשאַפט ביז אַלע לאָקאַטאָרען וועלען זיך צוזאַמענקומען?

— יאָ, אַמאָל האָט זיך ביי מיר אַזוי פּראַקטירט, נאָר דערנאָך האָט זיך עס אַרויסגעוויזען פאַר צו בעלעסטיגענד; און אָט — שוין אַ יאָהר צייט, ווי איטליכער לאָקאַטאָר בעזונדער פערשליסט הינטער זיך די טיר.

— ווי־אַזוי זשע דערוויסט זיך יענער, אַז ער איז דער לעצטער?

די באַלעבאָסטע האָט מיט שטאָלץ אָנגעוויזען אויף אַ ברעט, וואָס איז געהאָנגען אויף דער וואַנט.

אויף דעם דאָזיגען ברעט זענען געהאָנגען די שליסען פון אַלע קוואַרטיראַנטען, און איבער יערען שליסעל בעזונדער איז געהאָנגען אַ קאַרטעל מיט אַנ'אויפגעשריבענעם נאָמען.

— דאָס האָב איך אַליין צוגעטראַכט! — האָט זעלבסטצופרידען דערקלערט די באַלעבאָסטע — ווי איהר זעהט דאָ, איז אַז מ'נעהמט אַרונטער דעם שליסעל, הויבט זיך אויף איבער'ן האָטשעק אַ פּלעטעל מיט'ן אויפשריפט „אַרויסגעגאַנגען", און ווען דאָס שליסעל ווערט צוריקגעהאָנגען, פאַלט דאָס פּלעטעל אַרונטער און אויף איהר איז דאָ אַנ'אויפשריפט „צוריקגעקומען".

איהרע פינגער זענען שוין געפלויגען, אויפהויבענדיג און אַרונטערלאָזענדיג די פּלעטלעך.

— אַ פיינער אויפטו! פאַקטיש, דער לאָקאַטאָר ברויך נאָר צוּוואַרפען אַ בליק אויפ'ן ברעטעל, כדי תיכף צו דערזעהן, צי ער איז דער לעצטער, צי עמיצער איז נאָך אין דרויסען.

קליין האָט אַ שמייכעל געטון און צוגעגעבען:

— איך זעה אָבער, אַז אַ קוואַטיראַנט קאָן דאָ לייכט אַ טעות האָבען און נעהמען אַנ'אַנדערענס שליסעל.

די באַלעבאָסטע האָט אומצופרידען אַ ציה געטון מיט די פּלייצעס:

— אין אַנ'אַנדער האָטעל איז עס גאַנץ מעגליך! ביי זיך בין איך אָבער שטאַרק איבערקלייבעריש כיט מיינע קוואַטיראַנטען! ביי יעדערען פון זיי פאָדער איך רעקאָמענדאַציעס!

— אַזוי! — האָט קליין מיט נייגעריגקייט אַ פרעג געטון — האָט איהר אויך געפאָדערט רעקאָמענדאַציעס פון דעם מאַיאָר ווינטער?

— פערשטעהט זיך! אויב איהר ווילט קומט מיט מיר אין קאַבינעט, וועל איך אייך וויזען דעם נאָמען און אַדרעס פון דעם פערזאָן, וואָס האָט איהם מיר רעקאָמענדירט!

קליין איז איהר גלייך נאָכגעגאַנגען אין אַ קליין צימערל אויפ'ן ערשטען שטאָק, וואָס האָט געדינט אַלס קאַבינעט.

— טרעפט נישט ביי אייך אַמאָל, אַז איהר פערלירט די שליסלען? — האָט ער געפרעגט, בעת די באַלעבאָסטע האָט געבלעטערט אַ גרויסען ביוראָ־בוך.

— אָ, זעהר אָפט! איהר קאָנט זיך גאָרנישט פאָרשטעלען, ווי די לאָקאַטאָרען זענען נאַכלעסיג! אַזוי־ווי די שליסלען זענען נישט זייער אייגענטום, טראַכטען זיי גאָרנישט וועגען זיי!

— ריכטיג! — האָט קליין איינגעשטימט — און איך פערשטעה עס זעהר גוט, ווי שווער ס'בעדאַרף זיין אַ באַלעבאָסטע פון אַזאַ האָטעל, ווי אייערער, צו קעמפען מיט שלעכטע קוואַרטיראַנטען!

די באַלעבאָסטע האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ און אַ שמייכעל געטון.

— מיר איז זעהר אָנגענעהם, וואָס איהר נעהט אַריין אין מיין לאַגע. געוועהנליך, בעציהט מען זיך צו אונז זעהר נישט ריכטיג, מ'בעשולדיגט אונז, אַז מיר לאָזען צו זיך אַריין פערשירענע האָלאָדריגעס!...

קליין האָט שוין איצט גענוי געוואוסט, ווי אַזוי ער האָט מיט איהר צו רערען.

ער האָט זיך געאיילט אַוועקצוגעהן, נאָר דאָך האָט ער געפונען פאַר נויטיג צו ווידמען איהר עטליכע מינוט אויף אויסצוהערען דאָס דערצעהלען וועגען די שוועריגקייטען פון איהר לאַגע אַלס האָטעל־ווירטין.

ביסלעכווייז האָט ער ווידער אַרויפגעפיהרט דעם שמועס אויפ'ן מאַיאָר.

— קאָנט איהר זיך אפשר דערמאָהנען, צי איז ביי אייך פערפאַלען געוואָרען אַ שליסעל בעת ער האָט דאָ געוואוינט?

— ניין, כ'געדענק נישט. די שליסלען ווערען תמיד פערלוירען. ס'קען געמאָלט זיין, אַז אויך, ווען ער האָט דאָ געוואוינט איז פערלוירען־געגאַנגען אַ שליסעל. ווען איך וואָלט נאָר געהאַט געוואוסט אַז ער איז נישט אַזאַ מענש, פאַר וועלכען ער גיט זיך אויס!

— פון וואַנען האָט איהר עס רען געקאָנט וויסען? — האָט קליין געענטפערט מיט אַזאַ טאָן, וואָס בעווייזט, אַז ער פערשטעהט זעהר גוט די אוממעגליכקייט אין איהר לאַגע צו אונטערשיידען צווישען אַנ'ערענטליכען מענשען און אַ שווינדלער. — איהר שרייבט רען צו יענע מענשען, אויף וועלכע עס פעררופען זיך אייערע קוואַרטיראַנטען?

— דאָס איז אַנ'אוממעגליכע זאַך! איך בין אַזוי בעשעפטיגט, אַז בלית ברירה מוז איך זיך פערלאָזען אויף מיין אינסטינקט.

— אויך דאָס פערשטעה איך זעהר גוט! — האָט קליין פריינדליך מסכים געווען — הייסט עס, אַז איהר האָט זיך נאָכגעפרעגט ביי יענער פערזאָן, אויף וועלכער דער מאַיאָר האָט זיך פעררופען.

— אחראי נישט! — האָט פערשעמט געענטפערט די באַלעבאָסטע, און זיך פערטיפט אינ'ם בוך — אָט האָט איהר!

זי האָט אָנגעוויזען אויפ'ן בוינען, וואו ס'איז מיט דעם מאַיאָר'ס ציטעריגע האַנר געווען אָנגעשריבען:

„וועגען אַ רעקאָמענדאַציע ווענדען זיך צו אַרנאָ שוואַרץ" א. אַז. ה. א. אַז. ה.

(פאָרטזעצונג קומט).

הומאָר — דער קונדס — סאַטירע

צוזאַמענגעשטעלט דורך א. שאַרפּצינגעל

פּאָליטיק פון דער וואָך.

פּרעזידענט הינדענבורג האָט גערעט, איז געוואָרען אַ טומעל אין געוויסע פּאָליטישע קרײזן.

מה רעש?

ער האָט טענות בנוגע אויבערשלעזיען. די רעציזיע פון דער פעלקער־ליגע, אַז פּוילען קומט דעם גרעסטען חלק פון אויבערשלעזיען, געפעהלט נישט הינדענבורגען.

אַז עס געפעהלט איהם נישט — רעט ער. פערגינגען איהם מאַנכע פּאָליטיקער נישט דאָס פערגעניגען פון אַראָפּרעדען זיך פון האַרץ.

אַזאַ שלעכטע טבע האָבען שוין פּאָליטיקער. שטענדיג שטעהן זײ, מיט אויפגעשפּיצטע אויערען, אונטערצוהערען וואָס יענער רעט.

הינדענבורג האָט גערעט וועגען אויבערשלעזיען פאַר וואָס זאָל ער נישט רעדען? ער רעט נישט פון פערגעניגען. עס פערדריסט איהם, זאָגט ער עס. ווען הינדענבורג וואָלט געווען אַ דיפּלאָמאַט, וואָלט ער אפשר געהאַלטען די צינג צווישען די צײן־און דעם ענין אויבער־שלעזיען נישט געבראַכט אויף די ליפּען.

איז ער דאָך אָבער מעהר מיליטער־מאַן ווי דיפּלאָמאַט, שיסט ער, אויב נישט מיט קוילען איז כאָטש מיט ווערטער.

אייגענטליך וואָלט ער געמעגט זיך נעמען אַ מיסור פון זיין חבר ווילהעלם, אויך יענער פלעגט בשעתו זינ־גען מיט אַ איבריג וואָרט און איז טאַקי געשטרויכעלט געוואָרען.

פאַר מיליטער־לייט, איז רעדען געפעהרליך...

ענין אויבער־שלעזיען איז טאַקי אַ האַרבער ענין, נאָר הינדענבורג דאַרף וועגען דעם נישט רעדען.

אַ כעלמער חכמה.

אַ כעלמער יוד האָט געהאַט אַ שכן אַ קריסט, אַ שונא ישראל, וואָס האָט דעם יודישען שכן אָנגעטון ביטערע צרות.

מאַכט זיך, אַז דער קריסט איז סוף כל סוף געשטאָרבען און דווקא אום ראש חודש ניסן. דערציילט דאָס דער יוד צו זיין ווייב, וועלכע גיט אויף דעם אַ מאַך:

— ס'אַראַ שוואַרצען מזל דער חזיר האָט דאָס, צו שטאַרבען אין חודש ניסן! אויף זיין אָרט האָט ראָך בעסער געקאָנט שטאַרבען אַ יוד.

אַ פייף צו אַ פייף איז נישט גלייך.

א בעל תוקע האָט זיך בעריהמט פאַר אַ מאַנופאַקטור־ סוחר, אַז ער האָט הייאָהר געבלאָזען שופר, האָט געציטערט די גאַנצע שוהל.

— אָ־ וואַ! — מאַכט דער מאַנופאַקטור סוחר — „איך האָב פאַר אַ יאָהרען געגעבען אַ פייף, האָט געציטערט גאַנץ לאָדז!“...

איי, וועט מען שמייסען!...

(אַ ווארנונג צו שבת תשובה).

שבת־תשובה, יודעלעך,
נעהמט אַרום אַ ציטער:
מיט די מעשים טובים איז
מאַגערליך און שיטער.

אַ געלעכטער געה דאָך אַן:
קוקט אויף אונזער פיהרונג
פאַר דעם שטן, ימח שמו,
ועלנו מיר אַ ציהרונג!

נישט מען האָט קיין מוט און שטאָלץ
בלייבען יודיש, אייגען,
נאָר מען מוט זיך אומעטום
איבערן בענקעל ליגען..

וואָס ס'איז גוי־איש, וואָס ס'איז פרעמד—
דאָס איז זיס, ווי צוקער!
יונגען, מיידען — אַלע זײ —
זענען אונטערקוקער...

וואָס מ'שטיינגעזאָגט, פון יוד
תנועות און העויות,
אַז בלע־ז, באשכנז,
רעדט זיך דאָך—אַ חיות?

מאַכען מיט די יודעלעך
די אַלע נייע נייסען,
און אַ בת־קול וואָרענט אונז:
— איי, וועט מען אייך שמייסען!
יאַקעל בן פלעקעל.

עס שמעקט מיט קאַנאַליזאַציע...

זיי שפּאַצירען אויף פּעטריקאָווער גאַס.

ביידע זענען גערעכט.

(בעריכט פון דער דין תורה צווישען די פּרעזעסען).

צוויי פּרעזעסען פון איין און דערזעלבער קהלה. ביידע פרומע יודען, ביידע געזעסען אין פּאַרלאַמענט, ביידע פאַבריקאַנטען פון ראַמען־זאַכען, ביידע בעיאָהרטע מענשען האָבען געהאַט צווישען זיך אַ דין־תורה.

האָט מען זיך אַוועקגעזעצט צו דער דין־תורה און מ'האָט אָנגעהויבען אויסצופרעגען: אָבער פּלוצלונג זענען זיך די 2 פּרעזעסען אַריינגעפאַהרענע אין בכבודע בערדלעך אַריין און ס'האָט זיך אָנגעהויבען אַזאַ רועט:

— זי זינט ניכט קיין עהרען־מאַן!
— די ביזט אַליין אַ פאַבריקאַנט!
— זי זינר אַ גנב!
— די ביזט אַ סענאַטאָר!
— ביזט אַ מהוצף!
— ביזט אַ גע־ער הסיד!
— ביזט אַ שלימזל!
— ביזט אַן־אַלעקסאַנ־ערער!
— ביזט אַן־אַכזר!
— ביזט אַ פרעעס פון רעטונגס־קאָמיטעט!
— ביזט אַ מויגניכטס!
— ביזט אַ פרעעס פון דער קהלה!

אויסהערענדיג ביידענס טענות האָט דאָס גע־ריכט אַרויסגעטראָגען אַן־אורטייל, אַז ביידע זענען גערעכט.

איהר מיילכעלע

דיך האָבען דיכטער
גרעסערע פון מיר
בעזונגען, קינד, אין
וייערע לידער;
דיין שוואַרצען חן
בעזונגען און
דעם טריפה'ן ריין
פון דיינע גליעדער.

גלויבט דיך באַשע
האָבען זיי
און, ווי געוועהנ־
ליך איבערטריבען;

ס'האָט אָבער קיינער
נישט פון זיי
דיין מויל, מיין טייער־
קינד, בעשריבען.
שוין לאַנג ווי איך
בעוואונדער איהם
און וועגען זינגען
לויב איך טראַכט,
און כ'וואָלט געטון
דאָס אויך, ווען דו
וואָלסט איהם כאָטש
איין מאָל צוגעמאַכט...
בענעלע.

פּראַקטישע ליבע
פון אַ לאָדזער מיידעל.

ער: — נור אייך אַליין ליב איך!
זי: — נאַרישקייטען!
ער: — איהר זייט די זון פון מיין לעבען.
זי: — דאָס זאָגט יעדער איינער.
ער: — איך קאָן אָן אייך נישט לעבען.
— זי: — אַן־איינגערעדטע זאַך.
ער: — אַח, ווען איך זאָל נאָר קענען געפונען דעם ריכטיגען וואָרט צו אויסדריקען וואָס איך פיהל!
זי: — האָט איהר עפּעס אַנדערש צו זאָגען?
ער: — ווילט איהר ווערען מיין פרוי?
זי: — ענדליך רעדט איהר ווי אַ מענש.

אַלע כאַפּען, כאַפּ אויך.

ר' בער אַילדאָוויטש, אַ מינסקער גרויסער גביר און אויך אַ גרויסער בעל־צדקה, האָט אַמאָל דערהאַלטען אַ ידיעה, אַז מען האָט איהם באַנקראָטירט אין די שווערע טויזענדער רובעל, איז ער אַוועק און האָט אין דעם זעלבען טאָג צוטיילט עטליכע טויזענד רובעל אויף צדקה.

זיין פרוי האָט דאָס נישט געקענט פערשטעהן:

— איצט, ווען מענשען צוראַבירען אונזער פערמעגען, איז די צייט פאַר צדקה?

— איך וועל דיר זאָגען — האָט ער איהר געענטפערט — עס איז אַמאָל געשטאַנען אין גאַס אַן־אָרימע יודענע מיט אַ מולטער בייגעל צו פערקויפען. פּלוצלונג זענען אָנגעריטען קאָזאַקען און האָבען אָנגעהויבען כאַפּען בייגעל פון מולטער. די יודענע האָט פערבראָכען די הענד און גענומען שרייען און וויינען.

איז דורכגעגאַנגען אַ קלוגער יוד, רופט ער זיך אָפּ צו איהר: „נאַרישע יודענע, וואָס שטעהט איהר מיט פערבראָכענע הענד? די קאָזאַקען כאַפּען כאַפּט אויך, וועט איהר אויך האָבען עטליכע בייגעל. אַזוי וועט איהר גאָרנישט האָבען“.

— זעהסט דאָך, מיין פרוי, ווען לייטען צוכאַפּען אונזער פערמעגען, לאָמיר אויך כאַפּען, וועלען מיר אויך עפּעס האָבען.

צו אַ מיידעל.

מיין ליב מיידעל!

האָב קיינמאָל נישט חתונה פאַר אַ מאַן, וואָס רופט דיך: „מיין מלאך“.

ווייל ער וועט דיר קיינמאָל נישט קויפען קיין קליידער.

די לעצטע תקיעה.

תקיעות בלאָזען דאַרף מען קענען,
קע־ען דאַרף מען גוט דעם טאָן!
ס'איז אַ שופר, קיין טראָמפּייטעל
קיין קלאַרנעט, קיין סאַקסאָפאָן...
צו דעם שופר — צו דער כלי —
דאַרף מען אַ ספּעציעלען מאַן:
כירוע קען נישט בלאָזען
אי דעם שופר אַן־איוואַן...
בלאָזען דאַרף מען מיט כּונה,
אָנז אין וואָס עס שטעקט דער סוד!
און דערביי מען דאַרף נישט מיינען
פיהרעי יענעם אין אַ באָר...
נעמט למשל, אָט דעם שופר,
וואָס מע בלאָזט אין גענף מיט איהם,
איז ער קוים אַ קול במדבר —
אין דער וויסטעניש אַ שטים...
שלום, כלומרשט, טוט מען בלאָזען
און ענטוואָפנונג פון דער וועלט!
האָט דאָס בלאָזען נישט קיין תיקון,
ווייל דער שטן אַלץ פערשטעלט...
ווייל עס בלאָזען בלויז איוואַנעס,
בלייבט דער שופר אַלץ פערשטאָפּט,
און מיט צרות און פורעניות
האָנגעלט, רעגענט און עס טראָפּט..
און אַ ז' וועט זיין דאָס בלאָזען
בלויז געפּאָנפעט אָהן אַ שיער —
ביז די לעצטע תקיעה־שלום
וועלען געבען טאַקי מיר!
אליבאבא.

נישט קיין גרויסער אונטערשיד.

איך האָב אַנומעלט געפרעגט מיינס אַ בעקאַנטע מיידעל וואָס האָט ערשט חתונה געהאַט: צי האָט די הייראַט פיל געענדערט איהר לעבען?

— כמעט ווי גאָר נישט, — האָט זי געענטפערט, — איידער איך האָב חתונה געהאַט פלעג איך דאַרפען אָפּזיצען ביז טאָג איידער איך פלעג לעאָנען איינרעדען ער זאָל געהן אַהיים. און איצט דאַרף איך אָפּזיצען ביז טאָג וואַרטענדיג ער זאָל קומען אַהיים.

אַן־עצה פון אַ דאקטאר.

חולה: איך בין שוואַך אויף די פיס, וואָס זאָל איך נעהמען?

דאָקטאָר: נעהמט אַן־אויטאָ.

א לייכטע רפואה.

— איך זאָג דיר, ברודער לעבען, אַז בעסער ווי אַ גלאָז וויין איז נישטאָ.

— אַ פלאַש איז נאָך בעסער...

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

וואָס איז ער שוין?

מוטער: פאַרוואָס וויינסטו, ווען איך קריג מיך מיט טאַטען?

סטעלע: ווייל דו רופסט דעם טאַטען עזעל, און ער דיך פערד: נו, וואָס בין איך שוין?

ענדליך

אַ קצב (טרעפענדיג אין גאַס אַן־אַלטע מיידעל וואָס איז איהם שולדיג אַן־אַלטען חוב) — איך וועל פון אייך נישט אַזטרעטען, ביז איהר וועט מיר בעצאָהלען!

מיידעל — ענדליך האָב איך געקראָגען אַ לעבענס־בעגלייטער!

גוט אָנגעלערנט.

— שוין דריי חדשים ווי איך פיהל אַ מינגט צום טויט און האָב מורא פאַר מיין יודענע צו מאַכען אַ שטאַרב.

— וואָס קען דיר דיין יודענע טוען

— אַך, וואָס רעדסטו? זי וועט מיך דערפאַר ממית'ען.

נישטאָ וואָס מורא צו האָבען

בחור: מיין טייערע, איך ווייס נישט וואָס צו טון. איך האָב מורא, אַז פון אונזער שידוך וועט גאָרנישט אַרויסקומען.

מיידעל: פאַר וואָס? וואָס איז געשעהן?

בחור: הערסט דאָך, אַ קאַרטענוואָרפעריקע האָט מיר געזאָגט: „אין אַ מאָנאַט אַרום וועסטו חתונה האָבען מיט אַ בלאָנדינקע“ און דו ביזט נאָר אַ ברונעטקע.

מיידעל: אָה, דאָס שאַדט נישט. איך קען אין אַ מאָנאַט אַרום ווערין אַ בלאָנדינקע.

ס'העלפט אבער נישט

— וואָס טוסטו אַז דיין ווייב דערציילט דיר פון איהר ערשטען מאַן?

— איך בין איהם מקנא.

אַן־עצה.

אַ מאַן, וואָס איז פערראַטען געוואָרען פון זיין ווייב, דאַרף פון איהר נישט נעהמען קיין נקמה. איהר ליבהאָבער וועט זיך שוין, מיט איהר אָפּרעכענען פאַר איהם...

פון אויסלענדישען מאַרק

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט ווערזשירטען צאָל

ער קען דעם פּלאַץ

טוריסט: קען מען בעטראַכטען דעם פּאַלאַץ?

אויפזעהער: צווישען צוויי איז פיר אַ זייגער. זאָל איך אייך אַרומפיהרען און ווייזען?

טוריסט: ניין, דאָס איז אומנייטיג. כ'האָב דאָ אַמאָל בעוואוינט.. אַלס קעניג...

מאָדע

פּרעזעס פון געריכט צום דינער: זאָגט דעם חער דאָרט אין פובליקום, ער זאָל אַראָפּנעהמען דעם הוט.

דינער: דאָס איז דאָך אַ דאַמע, ה' פּרעזעס.

א גליק.

— כ האָב אייך געכטען געזעהן זיצען כמט סיך מיט אַ ווענדקע. האָט אייך עפּיס געגליקט כמט פיש־פאַנגען?

— יאָ, זעהר, זעהר. איך דער צייט איז צו מיר צוויי מאָל געקומען דער שטייער־עקזעקוטאָר און האָט מיך נישט בעטראָפען אינדערהיים.

ביים שדכן.

— איהר זענט אַ געמיינער ליגנער. איהר האָט מיך בעצאָלט בעקענען מיט אַ 30־יעהריגער אלמנה, און די דאַמע איז שוין עלטער אַ 50־ער.

— אָבער אַן־אלמנה איז זי ערשט זייט 30 יאָהר

אין אַ קליינעם האָטעל.

— וואָסערע אָרדנונגען דאָ זענען! כ'האָב שיער נישט פערפאַקט אַמערע וואַנצען אין מיין וועש־וואַליזקע.

ווירט: דאָס שאַדט נישט. מיר האָבען נאָך גענוג...

פאַר צופיל רעדען

אַן־ענגלישער קאָמוניקאַציאָנער דעפּעשירט צו זיין פירמע: „אַ שרעקליכער שטורם האָט פערהאַלטען די שיף צווישען די ווילדע סקאַלעס פון די אָרקני־אינזלען. דעפּעשירט, וואָס זאָל איך טון“.

פון דער פירמע האָט ער תיכף דערהאַלטען פאָלגענדער: „טוט גאָרנישט איהר זייט געקינדיגט“.

מעבעל

דעם גרעסטען מעבעל
און עלעגאנטעסטען אויסוואהל פון

שלאף-צימער, עס-צימער,
קינדער-צימער א. אז. וו.

קאמפלעטע איינריכטונגען, ווי אויך איינצעלנע מעבעל-שטיק אמביליגסטען און אויף בעסטע בעדינגונגען

עמפפעהלט די גרעסטע און רעיעלסטע מעבעל-פאבריק אין לאדז

MARKOWICZ i NASIELSKI

פאבריק: PIOTRKOWSKA 6, Południowa 10, tel. 49-71

ווער עס וויל — מעבעל

קויפען שלאף-צימער, שפייז-צימער, קאבינעטען ווי אויך איינצעל
זאל זיך ווענדען נאר צו די איבעראל בעקאנטע סאלידע פירמע

I. M. Cerkeltaub 12 Narutowicza 12

w podwórzu, telefon 34-18.

רייכער אויסוואהל! גאראנטירטע ארבייט! ביליגסטע פרייזען! בעקוועמסטע בעדינגונגען!

ביי הייטען!

די נייעסטע מאדעלען
פון פערטיגע

פעלץ-ווארען

A. FISZLEWICZ

עמפפעהלט אויך לעבטשעך נאך מאס

Narutowicza 12, tel. 34-66.

גומי-אבזעצע

„LUX"

זענען די בעסטע און די ביליגסטע, הורט צו פאבריקס-פרייזען ביי

M WAJNACHT, ŁÓDŹ

.33 NOWOMIEJSKA 33.

ערשטקלאסיגע מענער - שניידער-

געזעלען

קענען זיך זאפארט מעלדען אין שניידער אטעליער
פון ס. פאגעל, פיעטריקאווער 71. 996

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dnia 18-go do poniedziałku, dnia 24-go września 1928 r. włącznie.

Pierwszy raz w Łodzi

Dla dorosłych i młodzieży!

Bohaterskie serce

Dramat w 10 aktach, odtwarzający dzieje młodocianych dusz, zmagających się w pokusach i przeciwnościach życia.

W roli głównej

JEAN FOREST

bohater głośnego filmu „DWAJ MALCY".

W poczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofonicz

שלאפצימער
מערכעז-צימער
קינדער-צימער

ווי אויך פערשידענע קליינע מעבעל עמפפעהלט די בעקאנטע

מעבעלטישע מעבעל-טישלעריי פון

שופמאן עט קאמפ.

ווסכאדניא 64 אין הויף.

בעמ. ספעצ. פון נאטאלען עלעגאנטע-מעבעל מ'ס שנייערייי.

עלעקטראטעכנישע פאבריק

EDUARD KUMMER

Łódź, Pusta 7.

Tel. 13-63. ספעציאליטעט: ליכט- און קראפט-אנלאגען Tel. 13-63.

לאגער פון עלעקטראמאטארען און דינאמאמאשינען אין יעדער גרויס, ווי אויך זעמטליכע אינסטאלאציע מאטעריאלען.

רעפעראטורען: פון מאטארען און דינאמא-מאשינען ווערען שנעל-סטענס פון ערשטקלאסיגע פאכלייט אויסגעפיהרט.

קאנקורענץ-פרייזען! אפערטען גראטיס!

וויכטיג פאר גאלאנטעריע-סוחרים פון פראווינץ!

די ביליגסטע
קוועלע פון

געטרעס

צום ווינטער-סעזאן, אויך פערס. ווארימע שטובען-שיך

לאדז, פאלודניאווא 20,

808 ביי געבר. ראקמאן.

פרייז 2 זל. שנעל און רעיעל! פרייז 2 זל.

רעכטס-קאנסולטאנטען-ביורא

„PORADA"-„פאראדא"

10 פיעטריקאווער 10

אונטער דער לייטונג פון א לאנגיאהריגען און רוטינירטען געריכטס סעקרעטאר. שרייבט אלערליי ביטעס אפעלאציעס, קאסאציעס און דעקלאראציעס, ענטווירפט אינפארמירט און שרייבט אין אלערליי מיליטער-ענינים. אויך איבערזעצונגען אין פרעמדע שפראכען.

אכטונג, פראווינצער סוחרים פון מענער-קאנפעקציע!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר בעזיצען א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע אנציגער און פאלטענס פון די נייסטע פאסאנען!

אלעס צו קאנקורענץ-פרייזען!

מיט אכטונג

י. ווארשעווסקי און ח. ברייטשטיין

לאדז, פאלודניאווא 18 אין הויף

(רעכטס I איינגאנג II שטאק).

אל תתהלל ביום מחר!!

כי לא תדע מה ילד יום.

לייג נישט אפ אויף מארגען

נאר, אז דו דארפסט ערלעדיגען קאנדאוועס מאכען זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

פעטריקאווער 17 ניי: זאכאדניא 52

וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געווינענהאפט געשריבען לויט'ן אוסטאוו אלערליי ביטעס, קלאזולעס, זאבעזפיטשעניעס אויך אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס ציווילע און קארנע אפא-זיציעס, אדוואלאניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אורזשאנד-דאגימע, אין קאמיסאריאט-רושאנדו און אלע פאליצי-בעציקען, אקטען אינטערציזיעס, אקטע דארא-וויזנעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך אי-בערזעצונגען אין אלע שפראכען. ספעציאליסט פון שותפות-אקטען.

מיט אכטונג

י. מאנעלא רעכט-קאנסולטאנט.

רעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעצ. און דענטיסטען-קאבינעט.

פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן " מ. וואלפסאן " א. מאנעגבוים	פון 2½—3½ און 7—8 " 12—2 " 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פאכאוואסקי	פון 2½—4 און 7—8 " 12—1 און 5—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאן " מ. פעלדמאן פרוי ד"ר ח. זעלדאוויטש-כראמשקא " נוסמאווא זאפ פעגעבוים	פון 11—1 " 5½—7½ שבת, זונט., דינסט., דאנ. 3-5 זונט. מאנט. מיט. פרייט. 3-5
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר מ. גוטענטאג " ל. פאפיליער	פון 10—11 און 6—7 " 12—1 און 4—5
נערווען-קראנקה.	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. סטופאי " ס. האלפערסאן	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאמשקא " באל. כאן	פון 11—1 און 7—8 " 3½—5½
הויט- און וועני-רישע קראנק.	ד"ר פ. ברדין " י. מאלאווישיס	פון 12½—3½ " 6—8
ציין- און מויל-קראנקהייטען	צאהן-ארצט ס. שקאפ " מ. רעזניקאוו " ב. פשורנאווסקא " ו. קאנקעבאנעט	פון 9—10¾ און 8—9 " 11—1¾ " 2¾—5 " 5¼—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד.

קווארץ-לאמפען - רענטגען-בעשטראהלונג

עס ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ-לאמפען, עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע ציינער, קראנענס, גאלד-בריקען און פלאטין.

וויזיטען אין שטאדט. נאכט-דיזשור. געבורט-הילף.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען, אפטייק-סקלאדעס און פארפומעריעס.

ועפארמאציע-פילען.

טיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעומאטיזם, לעבער-ליידען, נערווען דיקקייט, אטערטיוס, דאס קוטען בלוט אין קאפף, שטילען די יסורים פון הע-מאראידען, רייניגען דאס בלוט און בע-נעמען צו אבסטרוקציע — א גרונטליך דורכגערייניגטען גוף.

צונעבראוכען 1 אדער 2 פילען א נאכט.

פרייז פון א שאכטעל 1.35 אויסשליסליך פון דער אפטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו בעקומען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן גייסטליכען" (Zakonnik)".

ZAKŁAD ŚLUSARSKO-MECHANICZNY

W. Maciaszek

Łódź, ul. Pusta 5.

מיר בויען: שפולמאשינען, שלויף-שפולמאשינען, קרייז-שפולמאשינען, טריקא שפולמאשינען, נייע סיסטעמען (פריבמאשינען) אויך זייד און שפולמאשינען אויף זייד מאשינען צו גלאזען גארן, טראנסמיסיעס ווי אויך פערשידענע רעפאראטורען פון מאשינען און לייטען פערשידענע מעטאלען. 617

9 I. NASIELSKI 9
פעטריקאווער 9 טעל. 47-09
אנקוקען מיין געשעפט — אהן קויפצוואנג.

דער גרעסטער
דער עלעגאנטעסטער
אבער דער ביליגסטער
פון
מעבעל
צו די קומענדיגע יום טובים עמפפעהל איך די שעהנסטע שלאף-צימער, עס-צימער, קאבינעטען, ווי אויך איינצעלנע שטיק אויף די בעסטע בעדינגונגען צו די ביליגסטע פרייזען.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאן 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד״ר וואלינסקי נאז, האלז, אויערען קר.	4—3
ד״ר קערשנער קינדער קראנקהייטען	11-9 4½-3
ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	1—11
ד״ר לוביטש הויט און געשלעכט-קר.	1½—12½
ד״ר שמירגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	2—1
ד״ר גאלדבלאט אויגען-קראנקהייטען	½—12½
ד״ר עליאסבערג כירורגישע קראנקה.	2—1
ד״ר בערגמאן פרויען און געבורטס-הילף	4—3

פטנקט-טראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א. א. וו. פאקען-שטעכען, קינסטליכע בערג זון, קוואַרץ-לאמפע, באשטראהלונג איינשפריצונגען, מאסאזשען עלעקטריזאציע, אפעראציעס אויף פערלאנג — דיזינטעקציע און שטאט, — און אבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אויך פלעגמע און בלוט
אימפונגען נעגען שקארלאטין.

ד״ר לאזשינסקי מטא אפאלסקא
צאהן-ארצט 10—1 3 6
קינסטליכע ציהן, קארנען, פאמבען א. א. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

עלץ = אויסארבייטונגען
פון אייגענע און אנפערטרויטע-ווארע עמפפעהלט צום ווינטער-סעזאן די ערשט - קלאסיגע קירזשנער = ווערקשטעל פון
מ. שאליט, פעטריקאווער 33
צוגענגליכע פרייזען און גוטע בעדינגונגען. 937

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טע. 16-33.

ד״ר ראקאווסקי נאז האלז, אויערען קר.	10—11 2—3 7—6
ד״ר רוזשאנער הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד״ר גאלדשטיין- אויגען-קראנקהייטען פאלאק	1—2 7—6
ד״ר יוסמאן נערווען קראנקהייטען	12—2
ד״ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד״ר פאפירני פרויען און געבורטס-הילף	11-1½ 5—6
ד״ר קאנטאר כירורגישע-קראנקהייט.	5-4 זונ. 1—2
ד״ר וויינבערג אינ. הערץ, לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד״ר סמופעל רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט	5—7
ג. ראזעס צאהן-ארצט	9—2

צאהן-מעדיצינהלונג, פלאמבירונגען, קארענען, פאטמען א. א. וו.
בייַ דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט
באהאנדלונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען, קארטשען-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיט אין דער שטאט.
ערצטליך-קאסמעטיש. גאבינעט
ד״ר. מ. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענד

ווארנונג!
אזוי ווי עס האבען זיך בעוויזען אין שטאט פערשידענע נאכגעמאכטע פעלד = בעטען, מאך איך בעקאנט דאס געעהרטע פובליקום, אז די עכט=פאטענטירטע עכט=פאטענטירטע בעטעז
זענען פערזעהען נאר מיט דער שוץ-מארקע
PALMA-PATENT
פאר וועלכע מיר זענען פעראנטווארטליך ביז 3 יאהר.
— צו בעקומען אין אלע געשעפטען. —
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל
ניקעל=בעטען, אמעריקאנקעס,
ניקעל=קינדער=בעטען, קינדער=וועגעלעך,
טיש=בעטען, קינדער=בענקעלעך
מעטער=מאס, אויף רעדלעך.
מאטראצען געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע.
קאזעטקעס און טאפטשאנעס.
בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס אדער ברוין 17 זל., פאלאווע-בעטלעך 14 זל.
רעיעלע בעהאנדלונג. :: פאבריקס=פרייזען. :: זעמטליכע רעפעראטורן.
הורט! לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל!

איז דער 7-קל. שולע
פון ש. זשעלאנקא
68/70 ווסכאדניא 68/70
(דורכגאנג דורך פעטריקאווער 44/46)
ווערען אנגענומען שילער פון 6 יאהר אן און ווערען פארגעברייט אין אלע היגע מיטעל-שולען.
א ספעציעל געוויכט ווערט געלייגט אויף די העברעאישע שפראך און אויף אלע יודישע למודים. 898

Dr. med.
E. Szereszewska
CEGIELNIANA 66, telefon 65-45.
קינדער=קראנקהייטען
נעמט אן פון 12—1 און פון 4—6 נאכמ. 888

וויכטיג פאר אלע! אויף אויסצאהלונג!
מענער און דאמען-גארדעראבען אלע ארט
אייגענע אטעליע איינגעארדענט לויט דער לעצטער מאדע
רעיעלע בעהאנדלונג. פינקטליכע אויספערטיגונג.
ביליגע פרייזען.
A. BERGER, Południowa 6
בעמ.: ס'ווערט דא אויסגעפירט אלע ארט קירזשנער-ארבייט.

Dr. med. M. KERSZNER
קינדער=קראנקהייטען
נעהמט-אן אין דער לעטשניצע אויף בזשעזשינער 11
בעראטונג 4 זל.
נעהמט-אן אינדערהיים פון 2 ביז 3 נאכמיטאג אויף
זשעלאנא 16, טעל 96-51.

Dr. med.
J. HERSZFINKIEL
15 Zawadzka 15,
telefon 11-87
קינדער=קראנקהייטען
נעמט אן פון 8—10 פארמ.
און פון 3—5 נאכמיטאג.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט און וועגערישע קראנקה.
רענטגען און לייכט-הייל אינסט.
נעמט אן פון 6—7 אין אווענר
צוריקגעקערט

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-און
וועגערישע קראנקהייטען.
2 נאַווראט 2
נעמט אן ביז 10 פריה, 1—2
און פון 4 — 8 אוו. פאר פרויען
ספעציעל פון 4 5 נאכמיטאג.
פאר אונבאמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.
צוריקגעקערט.

AKUSZERKA
SARA LEWKOWICZ
8 אגראדאווא 8
צוריקגעקערט.
נעהמט אן געבורטען
פריוואט
און פון דער קראנקען-קאסע

בעקאנטמאכונג.
איך מאך בעקאנט, אז ביי מיר בעקומט מען פערשידענע גאלד-אויסארבייטונגען ווי אויך פון זילבער און פלאטינע.
פיעטריקאווער 31
אין הויף רעכטס, 2-טער איינגאנג, 1-טער שטאק.

אכטונג! נארז=וויקלערס=ארבייטער
אויף קרייץ-מאשינען ווערען פון זאפארט געזוכט. זיך צו מעלדען ביי ערליך, צעגעלניאנא 14. ארבייט פערזיכערט אויף א גאנץ יאהר. גלייכצייטיג ווערט געזוכט צו קויפען קרייץ מאשינען אין גוטען צושטאנד.

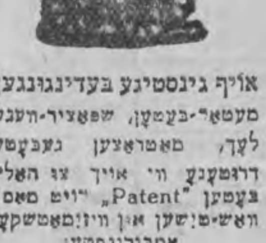

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!
מעטאל-בעטען, שפאציר-וועגעלעך, מאטראצען געבעטע, דרוטענע ווי אויך צו האלץ בעטען "Patent" ווייס מאס - וואש-טישען און וויזשמאשקעס אטבילינסטען
אין פאבריקס-לאגער
"DOBROPOL" Łódż
Piotrkowska 73 w podworzu

Dr. med.
L. Pikielny
אוראלאג
NAWROT 8
tel. 19-90
צוריקגעקערט.

Dr. med.
J. DYNENSON
קינדער=קראנקהייטען
9 פאלודניאווא 9
טעל. 23-70
נעהמט אן פון 3—5 נאכמ.

נייה=מאשינען
געדענקט איינמאל פאר אלעמאל, אז נור אין דער אגענטור ביי שטשענשליווי בעקומט איהר די בעסטע נייה-מאשינען אויף גוטע בעדינגונגען, געדענקט די אדרעס:
אלעקסאנדריסקא 27 (מרדכי גבאי'ס גאס) שטשענשליווי.
בעמ.: 31ער קניה-הייבער די בעסטע, רעפאראטור אויף דער שטעל

טליתים=פאבריק
אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, ווי אויך טלתים-קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית, צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל
ביי א. ח. ציטרינאווסקי, קאמיענא 1.
אין 2. טויער, פארטער. קומט און איבערצייגט אייך!
בעמ.: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טלתים צום וואשען.

אכטונג, לאדז און אומגעגענד!
דעם גרעסטען אויסוואהל פון יודישע ליטעראטור
בעקומט איהר נאר אין דער בוכהאנדלונג פון
נ. בערלינסקי אלט = שטאט 12
(לינקע אפ. 2 שטאק)
בעמערקונג: אויף לאגער ביכער פון: קלעצקין, „ביכער", „קולטור-ליגע", בושאזא, „די וועלט", גיטלין, „נייע קולטור", ווי אויך אמעריקאנער און בערלינער.
ספעציעלער אויסוואהל פון יודישע פיעסען.
גוטע בעדינגונגען. גוטע בעדינגונגען.

די פירמא
„Pianola"

עמפפעהלט א גרויסען אויסוואהל
פון פיאנינאס און פארטעפיאנס
פון די פירמעס: שטיינוויי עט זאהן, ניו-יארק; זיילער, שרעדער, קוואנט, שטיינהילבער, ארנאל, פיביגער, ווי אויך פערשידענע אנדערע נייע און געברויכטע.
אלעע 1-טער מאי 4, פראנט, 2 שטאק
אינהאבער ש. שטורם.

LEKARZ DENTYSTĄ צאהן=ארצט
St. GELBERG
זאבאדניא 15, טעל. 08-31.
היילט גאנץ פערנאכלעסיגטע ציינער- און מונד-קראנקה. צאהן-ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע צייהן.
נעהמט אן פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

אויף ראטעס!!!
אויבער-העמדער
און נאכט-העמדער
פון פאפעליז, זעפיר און אנדערע שטאפען
צו בעקומען אין דער ערשטקלאסיגער פראצאווניע פון
J. WOROBIEJCZYK
41. KILIŃKSIEGO 41

אכטונג ה״ה פריזיערס!!!
לכבוד יום=טוב
עמפפעהל איך א גרויסען אויסוואהל פון:
קעלנישע בלומען=וואסער 3.20 א קילא
וועזשעטאל „ 1.40
ברילאנטין „ 3.40
פראנצויזישער לאקיר 45 גר. א דעקא.
איך בעזיץ א רייכען אויסוואהל פון ראזיר=מעסערס, פלאטין און שטאהל=זאכען
צו פאבריקס-פרייזען. מיט אכטונג
י. דרוקער, זאוואדזקא 11.
טעלעפאן 92-75.
בעמ.: פאר ענגראסיסטען – געהעריגער ראבאט און גינסטיגע בעדינגונגען.

מחזורים 25 פראצ. ביליגער
אין ווילנער ספרים-סקלאר
א. מ. גרובשטיין, ווסכאדניא 54.
איז צו בעקומען אלע ארט מחזורים, ווי אויך די וועלט-בעריהמטע „רב פנינים" מחזורים און מחזורים מיט אריגינעלע פוילישע איבערזעצונג אין פראכט באנד און לייווענד און לעדער. ס'איז אויך צו בעקומען די טאשען-מחזורים „עבודת הקודש" אין א לוקסוס-אויסגאבע. א גרויסער אויסוואהל פון ש״ס, טורים, רמב״ם, חומשים, פסוקים, משניות, מדרשים און סידורים; ספעצ. כלה-סידורים אין קונסט-באנד; טלתים, גארטלען, קאפלען, ציציה, מזוזות, קינדער גמרות. ספעציעלע מתנות פאר פייערונגען. פאר הדר-קינדער ספעציעלער ראבאט! געדענקט דעם אדרעס!
א. מ. גרובשטיין, ווסכאדניא 54.
(פראנט 1-טער שטאק)

Dr. med. NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34, tel. 59-40
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען.
בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.
נעמט אן פון 5—9 אווענד זונטאג און חנאות פון 11—1 מיטאג

ניי׳ער פאלקסבלאט

דאס לאָדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

21 פרייטאג ז׳ תרפ״ט תשרי

סעפטעמבער
זון-אויפגאנג 5.17
זון-אונטערגאנג 5.47
ליכט=צינדען: 5,28

עס שטרייקן 60 טויזענד אַרבייטער

אַרבייטער-דעלעגאַטען ערקלערען פאַר׳ן וואָיעוואָדע, אַז די שטראָף-טאַבעלען בעליידיגען דעם כבוד פון די אַרבייטער. — אַרבייטס-מיניסטעריום וועט אינטערווענירען, אויב די אָרטיגע מאַכט וועט דעם סכסוך נישט ערלעדיגען.

(ב) נישט קוקענדיג דערויף, וואָס די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָבען ערקלערט דעם פּראָטעסט־שטרייק געגען די שטראָף־טאַבעלעס אויף היינט, האָבען זיך נעכטען איינגעשלאָסען צו דעם שטרייק אַ גאַנצע רייהע פאַבריקען. אַזוי, אַז נעכטען האָבען שוין נישט געאַרבייט אַנ׳ערך זעכציג טויזענד אַרבייטער.

די אַרבייטער פאָדערען, אַז דער ענין מיט די שטראָף־טאַבעלעס זאָל צוזאַמענגעבונדען ווערען מיט אַ הוספה־אַקציע און מען זאָל נישט צוטרעטען צו דער אַרבייט ביז אַלע פאָדערונגען פון די אַרבייטער וועלען נישט נאָכגעגעבען ווערען.

(2) נעכטען בייטאָג איז ביים וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם סכסוך אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע. אַלס דעלעגאַטען פונ׳ם קריסטליכען פּראָפעסיאָנעלען פעראיין זענען געקומען די ה״ה מרוק און פלעווינסקי, מצד דער „פּראַצאַ" ה׳ קאַזשמיערטשאַק. די קאָנפערענץ ביים וואָיעוואָדע האָט געדויערט העכער אַ שעה צייט. דער דעלעגאַט קאַזשימיערטשאַק האָט ערקלערט, אַז די אַרבייטער טרעטען נישט אַרויס געגען די שטראָף־רעגולאַמינען וועלכע זענען פאָראויסגעזעהען דורכ׳ן אַרבייטס־געזעץ. דער פּאַראַגראַף 43 פונ׳ם אַרט. 5 פאַלען פון שטראָף, דהינו, פאַר שכרות, געשלעגען א. ד. גל. די אַרויסגעהאָנגענע שטראָף־טאַבעלען ענטהאַלטען אין זיך אַזעלכע פונקטען, וועלכע רירען אָן די עהרע און אַמביציע פון די אַרבייטער, די טאַבעלען ענטהאַלטען עטליכע צעהנדליג פונקטען, זיי זענען אַ פּראָוואָקאַציע אויף וועלכער די אַרבייטער האָבען אַפילו נאָך פאַר דער פערשטענדיגונג מיט די פעראיינען סטיכיש רעאַגירט.

די דעלעגאַטען מרוק און פלעווינסקי האָבען זיך אַרויסגעזאָגט אין דעם זעלבן זין.

דער וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט האָט ערקלערט, אַז ער וועט אָננעהמען אַלע מיטלען, כדי דעם סכסוך צו ליקווידירען.

* * *

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער סיטואַציע, וואָס האָט זיך געשאַפען אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע, האָט דער קרייז־אינספעקטאָר וואָיטקעוויטש טעלעפאָניש זיך פערשטענדיגט מיט דעם אַרבייטס־מיניסטעריום. פונ׳ם מיניסטעריום האָט מען דעם אינספעקטאָר פעראָרדענט אָנצונעהמען אַלע מיטלען כדי דעם סכסוך צו ליקווידירען, דערביי האָט מען ערקלערט, אַז אויב די אינטערווענץ פון דער לאָדזער מאַכט וועט נישט אימשטאַנד זיין דעם סכסוך צו ערלעדיגען, וועט דאָס אַרבייטס־מיניסטעריום אין דעם ענין אינטערווענירען.

רעגיסטראַציע פון יאָהרגאַנג 1910.

היינט, דעם 21. ה. ח. דאַרפען זיך מעלדען אין מיליטעריש-פאָליציייאישען ביוראָ, פּיעטריקאָווער 212, אַלע מאַנספערשוינען, וועלכע זענען געבוירען אין יאָהר 1910 און וואוינען אויפ׳ן שטח פון 4-טען פאָליציי-קאָמיסאַריאַט, וועלכעס פאַמיליען-נעמען עס הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאַבען:

Sz. T. U. W. Z. Ż.

און די, וואָס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 12-טען פאָליציי-קאָמיסאַריאַט, וועלכעס פאַמיליען-נעמען עס הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאַבען:

N. O. P. R. S. T. U. W. Z. Ż.

מאָרגען דעם 22-טען – פון 5. פאָליציי-קאָמיסאַריאַט מיט די בוכשטאַבען

A. B. C. D. E.

און פון 12 טען פאָליציי-קאָמיסאַריאַט מיט די בוכשטאַבען:

A. B. C. D. E. F. G. H. Ch. I. J. K.

קראַנקהייט פון קאַרטאָפעל

קאָנפערענץ וועגען בעקעמפען די קראַנקהייט.

(2) פאַראַיאָהרען האָט זיך פון דייטשלאַנד קיין אויבערשלעזיען אַריבערגעכאַפּט די ראַק־עפּידעמיע אויף קאַרטאָפעל. לעצטענס האָט מען בעמערקט, אַז די עפּידעמיע האָט זיך פערשפּרייט שוין אין אייניגע געגענדען פון דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע.

צוליב דעם, וואָס קאַרטאָפעל זענען איינע פון די הויפּט־פּראָדוקטען, ביי די ברייטע מאַסען, איז נעכטען אין דער לאָדזער סטאַראָסטווע אונטער דעם פאָרזיץ פון סטאַראָסטע זשעווסקי פאָרגעקומען אַ זיצונג, , כדי אונטערצונעהמען אַ ראַציאָנעלע אַקציע צו בעקעמפען די שרעקליכע עפּידעמיע אויף די געוויקסען.

מיט אַ רעפעראַט ווי אַזוי צו פערהיטען די קאַרטאָפעל פון דער ראַק־עפּידעמיע איז אַרויסגעטרעטען אינזש. ביערנאַצקי — דער אַגראַר־אינסטרוקטאָר פון לאָדזער פּאָוויאַט.

די פערזאַמעלטע האָבען זיך פערפליכטעט צו בעקענען מיט די פערהיטונגס־מיטלען געגען דער עפּידעמיע די פויערים פון זייערע געגענדען.

אין די אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט=דיזשורען.

(2) פּאַוולאָווסקי (פּיעטריקאָווער 307), פּ. האַמבורג, (גלובנאַ 50), ב. גלוכאָווסקי (נאַרוטאָוויטשאַ 4), י. סיטקעוויטש (קאָפּערניק 26), אַ. כאַרעמזאַ, (פּאָמאָרסקאַ 10), אַ. פּאָטאַש (פּלאַץ קאָשטשעלני 10).

פון „אַרורט"

לעצטע וואך פון „האָטעל טערקאַליאַ"

דער זעהר־אויסגעצייכענער ערשטער פּראָגראַם פון „אַררט", וואָס געהט שוין דריי וואָכען ביי אַ ריזיגען ערפאָלג, וועט נאָך געוויזען ווערען אין לאָדז איין וואָך ד. ה. ביז סוכּות.

דער דאָזיגער פּראָגראַם, וואָס טראָגט דעם נאָמען „האָטעל טערקאַליאַ" איז אַ רעוואָלוציע אין דער הינזיכט פון אָריגינאַליטעט, פערשידענאַרטיגקייט, עכט יודישען הומאָר, מוזיק און רעקאָראַציע.

די גאַנצע פּרעסע, יודישע פּוילישע און דייטשע האָט זיך מיט בעגייסטערונג אָפּגערופען וועגען דעם דאָזיגען פּראָגראַם, און ער האָט אַלע שאַנסען צו האַלטען זיך נאָך לאַנג אויפ׳ן אַפיש.

מחמת יום־טוב אָבער האָט די לייטונג פון „אררט" בעשלאָסען צו געבען פאַר זיינע פריינד און פערעהרער אַ נייעם פּראָגראַם — אַ ספּעציעל־יום־טוב׳דיגען, און סוף נייע וואָך וועט שוין פאָרקומען די צווייטע פּרעמיערע אין דעם סעזאָן.

די פרעהליכע „אררט־חבריה מאַכט שוין די לעצטע הכנות צו דעם נייעם פּראָגראַם, וואָס וועט הייסען: „משיח קומט"! (לויט אַ נומער „משיח אין כעלם") אָדער „מען הוליעט". (לויט אַ שלום־עליכם׳ס אַ נומער).

דערווייל ווי געזאָגט, געהט נאָך דער „האָטעל טערקאַליאַ" מיט דער פרעהליכער כתריאלעווקער סוחרים ומוכרים, מיט די בכבוד׳ע באַהן־פּאַסאַזשירען (טונקעל) מיט די צוטאַנצטע ח ס י ר י ם, וכו׳ וכו׳

3

היינט — 1 פאָרשטעלונג, האַלב צעהן; מאָרגען — 2 פאָרשטעלונגען: 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג און האַלב צעהן אָווענד.

אַ באַנדע איינשלעפּער

אַרבייט אין דער לאָדזער אומגעגענד

(ב) אין לאָדזער אומגעגענד האָט ווידער אָנגעהויבען צו אַרבייטען אַ באַנדע איינשלעפּער, וועלכע רויבען און גנבענען מיט דער הילף פון פערשידענע שלאָף־מיטלען.

די גנבים האָבען זיך נעכטען בייניאַכט אַריינבעקומען אין דער וואוינונג פון אינזש. טעאָדאָר גאַלאָנזעק און האָבען איהם אינגאַנצען בעגנבעט.

די גנבים האָבען אָפּעריִרט אין שיך מיט גומענע פערשוועס, האָבען מיט עפּעס אַ פּראָשעק איינגעשלעפערט די אַנוועזענדע און האָבען צונעראויבט חפצים אויף אַ סומע פון פינף טויזענד זלאָטים. אויף צומאָרגענס האָט מען צוזוויסען געגעבען דער פּאָליציי, וועלכע איז געקומען מיט אַ שפּור־הונד און אָנגעהויבען אַ געיעג נאָך די גנבים.

לאָדזער גנבים אויף אַ נישט געלונגענעם גאַסטראָל אין פּיעטרקאָוו.

(2) אין גרויסען מאַנופאַקטור־לאַגער פון חנה ליבראָוויטש אין פּיעטראָקאָוו (זאַמקאָווע 188) האָבען זיך נעכטען בייניאַכט אַריינגעכאַפּט גנבים און אַרויסגעגנבעט 89 שטיק סחורה פאַר דרייסיג טויזענד זלאָטעס.

די ענערגישע אַקציע פון דער אויספאָרשונגס פּאָליציי האָט באַלד געבראַכט אויף די שפּורען פון די גנבים; מען האָט זיי באַלד געפונען בעהאַלטען אויף די בוימער אין גאָרטען אויף פּאָלנאַ 3. מען האָט די „פּיינעל" פון די בוימער אַראָפּגענומען און זיך דערוואוסט, אַז דאָס זענען די ברידער יעקב און דוד טענענבוים פון לאָדז, (דרעוונאָווסקאַ גאַס), די גענבעטע סחורה האָבען די גנבים שוין איז גרעסטען טייל בעוויזען צו בעהאַלטען. זיי האָבען אָבער אָנגעגעבען דעם אַדרעס, יערוזאַלימסקאַ 44, וואו מען האָט די גאַנצע גנבה געפונען אונטער דער פּאָדלאָגע און אָפּגעגעבען דער געליטענער ליבראָוויטש.

אַ פּאָזאַ האָט ער זיך אויסגעקליבען

פאַלט אין חלשות, כּדי צו בעקומען געלד.

(2) נעכטען איז די שטאָרטישע פּאָגאָטאָוויע אַוש דריי מאָל אַרויסגערופען געוואָרען צו אַ געוויסען הערצנים גרורושען, וועלכער איז כלומרשט אויף פערשידענע שטעלען געפאַלען אין חלשות. ווען מ׳האָט דעם פער׳חלשטען אָפּגעפיהרט אין דער שטאָרטישער „זביאָרניע" איז ער אין עטליכע מינוט אַרום עגטלאָפען. מיט אַ שעה שפּעטער האָט מען די פּאָגאָטאָוויע ווידער אַרויסגערופען צו דעמזעלבען גרורושען. ווי ס׳האָט זיך אַרויסגעשטעלט, סימולירט גרורושען חלשות, כדי אַרויסצורופען צו זיך וואָס מעהר רחמנות, אַז׳י איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אין די ביכער פון דער שטעטישער פּאָגאָטאָוויע און פּאָגאָטאָוויע פון קר. קאַסע, אַז גרורושען איז אין פערלויף פון היינטיגען יאָהר עטליכע הונדערט מאָל געפאַלען אין חלשות.

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20.
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן און א. קאַמפּאַניעץ.

גאַסטראָלען פון אַמעריקאַנער סטאַר
בעני אַדלער
מיט׳ן אנטייל פון די לאָדזער ליבלינגע באַריסאָווא, ראַבינאָוויטש, בראַנעצקי
פייערליכע ערעפנונג פון ווינטער=סעזאָן!

פרייטאָג, ד. 21-טען, 9 אָוו. פּרעמיערע!
צום ערשטען מאָל אין לאָדז
שלמה חכם
לעבענסבילד אין 4 אַקטען מיט געזאַנג פון י. גאָרדין.
הויפּט-ראָל „שלמה"—ב. אַדלער. פאַר׳ן אָנהויבען די פאָרשטעלונג, וועט דער רעדאַקטאָר פון טעאַטער-לעקסיקאָן ה׳ זלמן זילבערצווייג האַלטען אַנ׳ערעפנונגס=רעדע. ס׳בעטייליגט זיך אויך רעדאַקטאָר לאַזאַר פוקס און זשורנאַליסט ה. קרוי.

שבת, ד. 22-טען 9 אָוו. ווידערהאָלונג פון דער פּרעמיערע
שלמה חכם
לעבענס-בילד אין 4 אַקטען מיט געזאַנג פון י. גאָרדין.
הויפּט ראָל „שלמה" – בעני אדלער.

שבת, דעם 22-טען, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג
צו ביליגע פּרייזען
פּרוי, מענש, טייוועל
אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג פון מאַרקאָוויטש.
הויפּט-ראָל „אָסיפ"—בעני אדלער.

מאָנטאָג, דעם 24-טען, 9 אָוו. מוציו״כ
בעני אַדלער צום 1=טען מאָל אין לאָדז אַלס
דער פרעמדער
אין 4 אַקטען פון י. גאָרדין.
הויפּט-ראָל „נפתּלי הערץ"—בעני אדלער.
צום שלוס: אַ גרויסער קאָנצערט מיט׳ן נאָמען „ששון ושמחה".

עס נעהמט אָנטייל (לויט א. ב) פ ר ו י ע ן : בעזמאַן, באַריסאָווא, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פּאָדערמאַן, קאַמפּאַניעץ. מ ע נ ע ר: אַריעל, אייזענבערג, בראָנעצקי, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, מאַטקאָוו, נייהויז, פּאָלאַנסקי, ישראל קאַמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ראַקאָוו.
אַדמינ.: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאַן. בילעטען אין פילהאַרמאָניע-קאַסע.

ביליגט!
וויכטיג פאַר די ה״ה אינדוסטריעלער!
עלעקטרישע שווייסונגען
פון אַלע בעשעדיגונגען
פון דאַמף=קעסלען,
זאָווי צובראָכענע און פערברויכטע מאַשין-טיילען.
ספּעציאַליטעט: אייגענע מעטאָדע פון עלעקטרישע שווייסונג אין אינער ווערקשטעל און אויף דער שטעל ווערען אויסגעפיהרט אונטער גאַראַנטיע
Smoczok & Słota
Łódź, Wólczańska 155
עק קאַראָלאַ.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספּעצ. פון אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-לאָמפּען-שטראַהלען
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 1–3 נאָכמ. און פון 5–7 אָווענד.

Inż.
Reicher & Co.
Łódź, Piotrkowska 142
tel. 15-57
עמפּפעהלט
ראַדיאָ = אַפּאַראַטען
דאס בעסטע פון בעסטען!

די מאָדערנסטע
מענער=היטען
פון פערשידענע קוואַליטעטען און לוקסוס־ספּאָרט=היטלעך קאָן מען נאָר בעקומען ביי דער פירמע
„Splendid"
ul. Konstantynowska 31.

ווער ס'וויל זיך אויסהיילען שוואַכע פיס,

זאָל זיך ווענדען צו דער פירמע, וואָס עקזיסטירט פון 1888, וואָס איז געווען בעקאַנט אויף פּעטריקאַווער נאָס 81, אין הויף, ענטעגען טויער, אונטער דער אויפשריפט „ענגלישע פּראַצאָווניע פון שיך". טעל. 89=64.

בעקאַנטמאַכונג.

איך האָב דעם כבוד בעקאַנט צו מאַכען מיינע געעהרטע קונדשאַפט, וואָס האָבען גע'קויפט אין מיינע 3 מאַגאַזינען: פּעטריקאַווער 60—54 און ציגעל=גאָס 37 לענגערע יאָהרען און געהאַט צוטרוי צו מיר און צו מיין אויסאַרבייטונג פון הערען=, דאַמען= און קינדער=שיך מיט גאַראַנטיע, וועלכע איך בעזיץ אַ רייכען אויסוואַהל פון די נייעסטע און מאָדערנסטע פאַסאָנען, די פיינסטע אויסאַרבייטונג פון בעסטע אויסלענדישע לעדער, ווי אויך ספּעציעלע אויסאַרבייטונג אויף נישט נאָרמאַלע שוואַכע פיס. רעפּעראַטורען און בעשטעלונגען ווערען אויסגעפירט צו דער בעשטימטער צייט, פּינקטליך.

ביטע זיך איבערצייגען! איך ערטייל 50 פּראָצ. קרעדיט, צו מעסיגע פרייזען.

מיט אַכטונג **עמנואל יאַקובאָוויטש, פּעטריקאַווער 81**

אין הויף, ענטקעגען טויער, טעל. 89=64. 1077

„Kąpiele Centralne"

H. OFFENBACHA

Zachodnia 38, telefon 38-51

מאַכט בעקאַנט, אַז די שוויץ=באָד דער I און II קלאַס וועלען מעטיג זיין

פרייטאָג,	דעם	21/9
שבת,	"	22/9
און זונטאָג,	"	23/9

וואַנעס — יעדען טאָג. 1024

פעלץ=וואַרעץ

אַלערארט איז אַ גרויסען אויסוואַהל

צו צוגענגליכע פרייזען און גינסטיגע בעדינגונגען

B-cia F. i J. Pietruszka עמפּפעהלען

ושעלאַזנאַ 2, טעל. 38=42

פּיעטריקאַווער 165, טעל. 13=75.

פון פאַרציגליכער קוואַליטעט

גריכישע כאַלווע

פון דער פאַראַווער פאַבריק

„אָריענט"

האָט זיך מיט איהר גוטסקייט ערוואָרבען די בעסטע אַנערקענונג ביי אַלע פיינשמעקער.

צו דער בעקוועמליכקייט פון דער געעהרטער קונדשאַפט האָב איך געעפענט אין לאָדז אַ פיליע אויף דער

וואָסכאַדניאַ 60

פּראָדוקט איבערצייגט אייך אַז די בעסטע כאַלווע „ORIENT"

מיט אַכטונג **Stamo Kokkinakis**

צו אונזערע געעהרטע אַבנעהמער!

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז פערשידענע אונפּראַנטוואָרטליכע פירמען, ווילענדיג צוליב קאָנקורענץ צוועקען קאָמפּראָמיטירען אונזער בעסטע מאַרקע פון כאַלוואַ, האָבען איינגעקויפט אונזערע אַלטע פּעראַפּאַקונגען, בלעך-ביקסען, און אין זעלבע בעמיהען זיי זיך צו פערקויפען די פאַרעהרטע קאָלעדיגע כאַלווע אַלס פרישע סחורה פון אונזער פאַבריק.

דעריבער ווילענדיג פערהיטען אונזערע ג. אַבנעהמער פאַר אַזעלכע שפּעקולאַציעס, מאַכען מיר בעקאַנט, אַז

די בעסטע גריכישע כאַלווע

אויסגעאַרבייט פון די אויסגעוועהלטסטע רוה-שטאָפען בעקומט מען נאָר ביי אונזער פערטרעטער אויף לאָדז פירמע:

B-cia Hoherman

ul. Sienkiewicza 4.

PAROWA FABRYKA CHAŁWY

CH. MAKKAS, G. GEORGIADI i S-ka

Sp. z. o. o.

Warszawa, pl. Żel. Bramy 8, tel 122-99.

Dr. N TRACHTENHERC

אינערליכע און קינדער=קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

נאַרוטאָוויטשאַ 11, טעל. 16=33.

לונג-נייהערינס, רעפעזיקעס און שפּולערינס

ווערען גצוכט אין דער סוועטער פאַבריק פון

גליקליך און לובלינסקי

זאַוואַדזקאַ 5

געפלאַכטענע סכך

און סוכות און פערקויפען און אויך אויף אַבבויען צו בעקומען ביי

טיבערג, נאַוואָ-צעגעלניאַנאַ 36

קוואַליפיצירטע

כאַלשווע=צושניידער

ווערען פון זאָפאָרט געזוכט.

אָפּפערטען אונטער „צושניידער" אין אַדמיני. 1074

ב"ה **עם ד' חזקו ונתחזקו!**

מיר מאַכען בעקאַנט אַלע יודען, אַז דעם שבת תשובה, ב' זיינער בייטאָג וועט צוזאַמענקומען דער גאָנצער ראַבינאַט, אויך אַ סך אדמו"רים אין דער אַלטשטאַטישער שוהל אריין און עס וועט ווערען געזאָגט וויכטיגע גרויסע דרשות, מעורר צו זיין אַלע יודישע הערצער וועגען דעם הייליגען ש"ק צו זעהען צו מאַכען תקנות גדולות צו פערהיטען דעם גרויסען חילול שבת, וואָס עס פערשפּרייט זיך אַלע מאָל ווייטער.

איבער דעם בעטען מיר יעדען יוד צו נעהמען אָנטייל אין דעם, און בעשטימט צו קומען ובזכות זה נזכו לגמח"ט. דער ראַבינאַט.

שוינט אייער געלד!

צו וואָס זאָלט איהר איבעצאָהלען אייערע אַלטע היטען, אַז פאַר 2.50 זל.

ווערט איבערגעאַרבייט און איבערפאַסאָנירט אַלע אַרט מענער, און דאַמען-קאַפעלושען לויט די נייעסטע מאָדעלען און פאַסאָנען. פון גאָר אַלט ווערט געמאַכט בענצליך ניי. געדענקט די אַדרעס: ש. וואָרצעל, פּאָלנאַצנאַ 20. בעמערקונג: גלייכצייטיג בעקומט איהר אין גרויסען אויסוואַהל אַלע אַרט מענער און דאַמען קאַפּעלושען צו זעהר ביליגע פרייזען. קומט איבערצייגט אייך.

שפּאָט ביליגע איינקויפס=פרייזן!

פון פערשידענע גאַלאַנטעריע זעגען נור אין דער בעקאַנטער סאָלידער פירמע

2 „TANI BAZAR" 2

בושעושינער גאַס נומער

ספּעציעל ביליגע פרייזען. — צו די קומענדע יום-טובים עמפּפעהלען מיר אַ רייכען אויסוואַהל פון די מאָדערנסטע גאַלאַנטעריע, ווי: דאַמען=, הערען=, קינדער=וועש, זיידענע מאָדערנע קראַוואַטען, טריקאָטאַזשען, וואָלענע סוויטערס, אויבער=העמדער, געמוסטערטע שקאַרפּעטען, הענדשקעס, שטרימף, שירמס א. אז. וו.

אַלעס לעצט מאָדערנע נייהייטען! אַלעס לעצט מאָדערנע נייהייטען!

ערשטקלאַסיגער

הערן=גאַרדעראָבען=אַטעליער

S. Lenkiński Piotrkowska 107

tel. 24-74.

נעהמט אָן בעשטעלונגען פון די נייעסטע מאָדעלען פון איינענע און אָנפערטרויטע סחורות סאָלידע אויספירונג. ספּעציאַליטעט: קרושנער - אַרבייטען.

[illegible]

לעטשניצע „זדראָוויע"

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

אויף נאַוואָמיעסקאַ 3 (וואָסכאַדניאַ 13) טעלעפאָן 37-76.

אינערע קראַנקהייטען	ד"ר קראַוש	3—4, זונטאָג 10.30—11.30
נערווען קראַנקהייטען	ד"ר בראַניסלאַוו. פרענקעל " קלאַוזענבערג	12.30 - 1.30, חוץ פרייטאָג מיטוואָך שבת, זונטאָג 11—12
האַלז און נאָזן קראַנק.	ד"ר אלהסנדר מאַרגאַליס	2 - 3 אחוץ זונטאָג, דינסט.
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר גיביאַנסקי " קאַץ " לעווי " קאַי העניך	9½—11½ זונטאָג 9½—11 12—2 זונטאָג 1—12 3—4½ זונט. 1—2 11 — 12 זונטאָג 11—12
קינדער קראַנקהייטען	ד"ר סאָלאָוויעטשיק אראָן " מאַשראַנקאַ " פרעבנער	11—12.30, 3—5, ז. 12—2 1.30 — 2.30, זונט. 10.30—12 5—6.30, זונטאָג 9—10.30
נעראָלאָגישע קראַנקהייטען	ד"ר גאָלדמאַן " פערליס	טעגליך 2—3 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראַנקהייטען	ד"ר אראָנסאָן " איינעראָוואַ	12—1, זונטאָג 12—1 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30
נאָז, האַלז און אויערען קראַנקהייטען	ד"ר ראַבינאָוויטש	12—2, זונטאָג 12—1.30
הויט און ווענערישע קראַנקהייטען	ד"ר פאַלק " זאָננענבערג	3.30—4.30, זונטאָג 9—10 11—12, זונטאָג 11—12
ציינגעהיילקונדע	ד"ר ליידסאָן	3 - 7
ציינטעכניק אונטער	ד"ר מ. קאַצעס	

וויזיטען אין שטאָט. :— פּאָקען-שטעלען. :— רענטגענאָגראַפיע. :— צוזאַמען-גליכע דורכשטראַהלונגען (קוואַרץ-לאַמפען). :— אַלערליי אַנאַליזען און אונטערזוכונגען

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אַוונט.

זונטאָג פון 8.30 ביז 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

האַללאָ!! האַללאָ!!

צו די בעפאָרשטעהענדע ימים-טובים עמפּפעהלט איך אַ רייכען אויסוואַהל פון פערשידענע הערען= דאַמען= און קינדער=

שיך

ווי אויך מעכאַנישע אויף אינדישע גומי-זוילען אין די בעסטע אויספיהרונג לויט די שענסטע פאַסאָנען צו זעהר ביליגע פרייזען.

האָכאַכטונג שיך=מאַגאַזין

י. טאָרקאַ, צעגעלניאַנאַ 51.

P.S. כ'בעזיץ אַ גרויסען אויסוואַהל פון ספּרס, סאַפּאָט, הויז-שיך, שניגנאָהוויצעס און קאַלאָשען. בעמ: פונדי אין מיין מאַגאַזין איינגעקויפטע שיך איבערצוזען אַ ד"ר פּולע גאַראַנטיע.

עקזיסטירט פון י. 1890

אַ קוואַליפיצירטע

שפּולערין

ווערט געזוכט ביי

קלאַרפעלד

קאַמיענע 14 פראָנט 3 שטאָק

מעכאַנישע לוין=וועבערייי פון

M. Reisfeld, Pusta 7

נעהמט אָן צו וועבען זייד=אויסאַרבייטונגען

צו טרייבען און שערען צו קאָנקורענץ-פרייזען

פּינקטליכע אויספירונג! פּינקטליכע אויספירונג!

דאַמען-שניידער-

אַרבייטער בעשטעלט

ווערען געזוכט ביי

א. קאָוואָסקי

טראַוגוטאַ 10 (קרויסקא).

3 צימערן און קוך
ערשטער שטאק מיט מעבעל איבערצוגעבען צוליב אבריזע. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 145 וו: 7 ערשטער שטאק. פערמיכלער אויסגעשלאסען

קירזשנער־ארבייטער
ווי אויך א לערן־יונגעל ווערען געזוכט ביי
מ. הערשליקאוויטש
פיעטריקאווער 54.

העכער פון אלעם שטעהט
Alboril
די פארנעהמסטע שמעקענדע זייף צו וועש און צו וואשען זיד.

מאסאזש־ און הייל־גימנאסטיק־שולע און קאבינעט
פון דר. מעד.
ב. שמירגעלד
צעגעלניאנא 46, טעל. 51-20
[illegible]

LUNA
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פרעמיערע פון ערשטען קאמעראל־פילם
פון דער פוילישער פראדוקציע „LEOFILM"
דאס פינטעלע איבער'ן
i
אין די הויפטראלען:
LILI ROMSKA
STEFAN SZWARC
BIANKA DODO
JULJUSZ GARDEN
רעזשיסער: Seweryn Steinwurcel
אפעראטאר:

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פרעמיערע פון ערשטען קאמעראל־פילם
פון דער פוילישער פראדוקציע „LEOFILM"

קאמעראל־ארקעסטער אונטער דער דירעקציע פון קאנצערט מייסטער מ. לידויער. אנהויב פון די פארשטעלונגען 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום טוב 1 נאכמ. לעצטער סעאנס 10 אוו.
אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען פערקלענערט. שבת און זונטאג פון 1 ביז 2 נאכמיטאג זענען אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.
פאר יוגענד טעגליך א חוץ שבת און זונטאג 3 א זייגער נאכמיטאג איין פארשטעלונג צו 50 גראשען און 1 זלאטי פאר יוגענד

CORSO
לעצטע 3 טעג!
צום ערשטען מאל אין לאדז!
פרעהליכע געזאנגען וועגען נצחון אין 12 אקטען
„טריט־פולק"
אין די הויפט־ראלען:
Chari Farrel, Mary Astor i Noach Beery
אויסער'ן פראגראם: א פארס.
אנאנס! קירצליך „דאס געהיימניש פון א באל־נאכט" מיט ROD la ROCQUE אין דער הויפט־ראלע.

גלובנא 1 Wodewil
די נייעסטע פראדוקציע 1928/29

ODEON
די לעצטע 3 טעג!
ערעפנונג פון הערבסט־סעזאן!
די נייעסטע פראדוקציע 1928/29
וואהנזין פון יוגענד און ליבע א. נ.
די ליבעלעך פון אסטודענט
פרעהליכער פילם, געשאפען אויפ'ן גרונד פון דער בעוו. ערצעהלונג א. נ. „סטודענט־בעמלער". אין די הויפט־ראלען:
Harry Liedtke, Kr. A. Esterhazy, M. Paudler, H. Junkerman
Wł. Gajdarow, Lucy Doraine
אנאנס! פון מאנטאג „רייך פון ווינד" אין די הויפט־ראלען:
שבת און זונטאג אנהויב 1.30 א זייגער נאכמיטאג.

SPLENDID
GLADJALA
מוזיקאלישע איליוסטראציעס אינטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאווסקי.
אנהויב 4.30 נאכמיטאג.

די פירשטין פון מאדעלקע
(די קעניגין פון דער מאדע)—
ארציקאמישע פאסירונגען פון א שעהנער פירשטין, וועלכע איז ענטלאפען פון א פאלאץ און האט זיך באהאלטען אין א היטען־געשעפט.
אין די הויפט־ראלען: **Mona MORIS, Hans JUNKERMAN**
אינגאויפהערליך געלעכטער! רעוויו פון די נייעסטע מאדעס!
שבת, זונטאג פון 1.30 ביז 3 נ"מ אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

קינא „ERA"
פריהער „פלאזא" זאווישא 22 (באלוט)
אנהויב פון די פארשטעלונגען אין געוו. טעג 5.30 נאכמ. שבת און זונטאג 2 א זייגער נאכמ.
פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' עסטרייכער.

היינט און פאלגענדע טעג!
עוואלוציע פון נאך־מלחמה נשמות!
„בירזשע פון ליבע"
אין דער הויפטראלע דער פוילישער **VALENTINO IGO — (Juljan) SYM**
מיט'ן אנטייל פון **Nina Vanna, Vera Salvotti**

נאך א לענגערער אפוועזענהייט בין איך צוריקגעקעהרט
און נעהם אן אינטערעסאנטען אין פערשידענע
געריכטס־און היפאטעקן־ענינים
משה פינקינד פיעטרקאוו־טריב.
פילסודסקי 36

בעקאנטמאכונג.
ביי מיר איז צובעקומען א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע סחורות, ביליג און גוט
ביים בוכבינדער:
מ. לאנדא, ווסכאדניא № 17
(רעכטע אפיצינע פארטער)

אכטונג, גאלאנטערי־סוחרים פון פראווינץ!
די ביליגסטע קוועלע פון **געטרעס**
צום ווינטער־סעזאן
לאדז, דרעווניאווסקא 2
ביי מ. צוקער.

Dr. med.
BRAUN
וואוינט יעצט
6־טען שערפיען 1
(בענעדיקטא) טעל. 40-26
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען און מענער־שוואכע
נעמט אן פון 9—11 פריה און פון 5 ביז 8 אוונד.

שטריקער־ארבייטער
ווערען געזוכט ביי
א. קרישטאל, קעלבאך 23

שטריקער־ארבייטער
חציען פון זאמארט נעזוכט ביי
מילגראם
51 צעגעלניאנא 51
לי קס 2־טער איינגאנג 1. שטאק

אליין צו די ימים־טובים.
און כדי צופרידען צושטעלען מיינע געעהרטע קליענטעליע האב איך צוגעגרייט א גרויסען אויסוואהל פון
מענער און דאמען־היטען
לויט דער לעצטער מאדע און נייעסטע פאסאנען. גלייכצייטיג נעם איך אן צום איבער פאסאנירען פון נאר אלט אויף גאנצען נייע מענער־ און דאמען־היטען און אלעס צו גאר ביליגע פרייזען און יענע וועלכע האבען נאך ביי מיר נישט געקויפט מעגען קומען און זיך איבערצייגען, אז ביליגער און בעסער ווי ביי מיר גיבט נישט. אלזא קומט און איבערצייגט אייך, פראבעט פריי, נאר געדענקט דעם אדרעס
פערדער לוטאמירסקא 2, ארער זגערזשער 20.

קוואליפיצירטע פלעגערינס
אויף פריוואט־דיזשורען
עמפעהלט דער פראפעסיאנעלער פלעגערין־פעראיין. נעהמט אויך אן בעשטעלונגען אויף איינשפריצונגען און מאסאזשען. **אנדזשעיא 34**
רעכטע אפיצינע, פארטער.
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 10 א זייגער פריה ביז 5 נאכמיטאג. (אויסער יום־טוב) טעל. 47-35.

געדענקט איינמאל פאר אלעמאל נאר טעל. 36-69
Szybka Pomoc Krawiecka
ul. PIOTRKOWSKA 110 (אין הויף)

אויפפרישען אנ'אנצוג זל. 2.80
א קלייד 2,60 מיט'ן אפנעהמען און אפשיקען. פארבען, כעמיש־וואשען, רעפעראטורען, איבערארבייטונגען און קינסטליך־צערצווען. אלץ ווערט אויסגעפערטיגט אין א קורצער צייט. אויף יעדען טעלעפ. פערלאנג שיק איך ארויס שיק־יונגע
דער אנשטאלט איז טעטיג פון 5 פריה ביז 1 ביינאכט

ערשטקלאסיגער
דאמען־שניידער־ווערקשטעל
מ. בריטשטיין
זגערזשער 24
טיילט מיט דער ג' קונדשאפט, אז ס'זענען אנגעקומען די נייעסטע מאדעלען צום הערבסט סעזאן. בעשטעלונג פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות ווערען אנגענומען. קירזשנער־ווערקשטעל אויפ'ן ארט אונטער אייגענער אויפזיכט. צוגענגליכע פרייזען. בעסטע בעדינגונגען.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט האבען מיר דעם כבוד מיטצוטיילען די ג׳ קונדשאפט, אז מיט׳ן היינטיגען טאג האבען מיר אנפערטרויט דעם

אויסשליסליכען פערקויף פון אונזערע אויסארבייטונגען

אויף לאדז און לאדזער וואיעוואדזטווא דער פירמע

„VIS" Łódź, Piotrkowska 63

מיט אלע אייפטראגען בעטען מיר געפל. זיך צו ווענדען צו דער אויבענדערמאנטער רעפרעזענטאנץ.

T. & A. BATA

Zlin, Czechosłowacja.

פערופענדיג זיך אויף דער אויבּיגער בעקאנטמאכונג, טיילען מיר מיט דער ג׳ קונדשאפט, אז מר האבען איבערגענומען אויף לאדז און לאדזער וואיעוואדזטווא דעם אויסשליסליכען פערקויף פון שיך-אויסארבייטונגען פון דער וועלט-בעריהמטער פאבריק פון

T. & A. BATA, Zlin, Czechosłowacja

שיך

אונזער לאגער וועט שטענדיג זיין פערזעהען מיט א פולען אסארטימענט פון די אויסארבייטונגען פון דער אויבענדערמאנטער וועלט-בעריהמטער פאבריק, און מיר וועלען אנווענדען אלע מעגליכקייטען די קונדשאפט העכסט צופרידענצושטעלען.

מיט אכטונג

„VIS" Łódź, Piotrkowska 63

Spółka z ogr. odpow.

Telefon № 41-23.

קינא-טעאטער

„CAPITOL"

רוג זאוואדזקא און זאכאדניא

היינט פרעמיערע!!!

היינט פרעמיערע!!!

דער העלדישער ליבהאבער **John Gilbert**

מיט דער פארטנערקע **Eleanor Boardman**

Roy d' Arcy אין דער עמאציאנירענדע דראמע א. נ.

„באַרפֿעביס, פירשט פון ליבע"

אויסערן פראגראם?

גרויסער סימפאנישער ארקעסטער מיט׳ן אנטייל פון ארגאנען אונטער דער לייטונג פון ה׳ בייגעלמאן.

אויסערן פראגראם?

בעמערקונג: אויפ׳ן ערשטען סעאנס און געוו. טעג, ווי אויך שבת, זונטאג און ימים-טובים פון 1 ביז 3 נאכמ. זענען די פרייזען פון די פלעצער 50 גר. און 1 זל.

קינא

MIMOZA

178 קילינסקי 178.

כדי אויסצומיידען א געדרענג ביי דער קאסע, ווערט געבעטען דאס ג׳ פובליקום צוקומען אויף די ערשטע סעאנסן.

די קאסע איז טעטיג פון 4 נאכמיטאג אנהויב פינקטליך 5³⁰, זונטאג 4 נאכמ.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע פון רוסישען פילם א. נ.

„גיהנום פון ליבע"

אין די הויפטראלען: קאליידעסקאפ-געשיכטע פון בעריהמטען ברילאנט „ORŁOW" אין 12 אקטען אין די הויפטראלען

Iwan Petrowicz, Vivian Gibson, Bruno Kastner, Georg Alexander

צום אויבּיגען פילם איז געווארען אנגאזשירט א רוסישער כאר. נעכסטער פראגראם: „די געשטעמפעלטע".

CZARY

היינט פייערליכע פרעמיערע!

די נקמה פון א נעגער

אין די הויפט-ראלען די 3 עקראן-שטערנס

WERNER KRAUSS ,EMIL JANNINGS

און דער פרעכטיגסטער שטערן LYA de PUTTI

היינט פייערליכע פרעמיערע!

לויט דעם בעריהמטען ווערק פון שעקספיר

„אטעלא"

אויסערן פראגראם: אמעריקאנער פארס אין 2 אקטען. אויפ׳ן 1-טען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר. אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ., שבת, זונטאג און יום-טוב 1 נאכמ.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Brodie[illegible]

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 28.